

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ

«Τραπεζική και Χρηματοοικονομική»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

**«Χρηματοπιστωτικό σύστημα και Εναλλακτικά δίκτυα
χρηματοδότησης της οικονομίας σε καιρούς κρίσης»**

ΑΝΔΡΕΑΣ Α. ΓΙΑΝΝΑΚΗΣ

ΧΡΗΣΤΟΣ ΑΛΕΞΑΚΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ, ΙΟΥΝΙΟΣ 2016

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου

Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών

Τραπεζική και Χρηματοοικονομική

Μεταπτυχιακή Διατριβή

**«Χρηματοπιστωτικό σύστημα και Εναλλακτικά δίκτυα
χρηματοδότησης της οικονομίας σε καιρούς κρίσης»**

Ανδρέας Α. Γιαννάκης

Επιβλέπων Καθηγητής

Χρήστος Αλεξιάκης

**Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των
απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών
στην Τραπεζική και Χρηματοοικονομική
από τη Σχολή Οικονομικών Επιστημών και Διοίκησης
του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου.**

Ιούνιος 2016

Περίληψη

Η χρηματοδότηση της οικονομίας με κύριο γνώμονα το κέρδος, μέσα από τις υφιστάμενες δομές του χρηματοπιστωτικού συστήματος έχει γίνει πιο αυστηρή λόγω της παρούσας κατάστασης και αποτελεί τροχοπέδη στην κοινωνική ανάπτυξη και τις ηθικές επενδύσεις, γεγονός άλλωστε που ανέδειξε και η οικονομική κρίση. Με βάση την διεθνή εμπειρία, οι εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης, μπορούν να προσφέρουν λύση στο πρόβλημα αυτό, βοηθώντας στην πραγματική οικονομία, την καινοτομία και την χρηματοδότηση μικρών επιχειρήσεων.

Η παρούσα διατριβή εστιάζει στην προσπάθεια διερεύνησης και εφαρμογής της δυνατότητας χρηματοδότησης της οικονομίας, μέσα από εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης σε καιρούς κρίσης, σε σχέση με τις υφιστάμενες δομές που ακολουθεί το χρηματοπιστωτικό σύστημα. Για το σκοπό αυτό, γίνεται παράθεση παραδειγμάτων εναλλακτικών πρακτικών χρηματοδότησης ανά τον κόσμο και παρουσιάζονται τα αποτελέσματα τους στην κοινωνία και τους ανθρώπους.

Στο 1^ο κεφάλαιο γίνεται μια ιστορική αναδρομή στο χρηματοπιστωτικό σύστημα, ενώ παραθέτονται πληροφορίες για την πορεία της εξέλιξης, της λειτουργίας των τραπεζών ως κομμάτι αυτού. Επίσης, εξετάζεται η οικονομική πολιτική που ακολουθήθηκε στην Ελλάδα και την Κύπρο, τα τελευταία χρόνια και τα αποτελέσματα της πολιτικής αυτής.

Στο 2^ο κεφάλαιο γίνεται επισκόπηση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, οι οποίες θεωρούνται ραχοκοκαλιά της Ελληνικής οικονομίας, καθώς και η αδυναμία πρόσβασης αυτών σε κεφάλαια εν μέσω κρίσης, ενώ εξετάζεται και ο τρόπος που αντιμετωπίζουν οι τράπεζες την αναδιάρθρωση του δανεισμού αυτών.

Στο 3^ο κεφάλαιο αναφέρονται εναλλακτικοί τρόποι χρηματοδότησης της οικονομίας, ο τρόπος λειτουργίας τους και τα κοινωνικά οφέλη που προκύπτουν από την χρήση τους.

Στο 4^ο κεφάλαιο παρατίθεται η σχέση της τεχνολογίας με τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης της οικονομίας και οι fin tech εταιρίες.

Στο 5^ο κεφάλαιο αποτυπώνονται τα αποτελέσματα και συμπεράσματα του ερωτηματολογίου, που υποβλήθηκε σε στελέχη του παραδοσιακού χρηματοπιστωτικού κλάδου, προκειμένου να

διαπιστωθεί, εάν γνωρίζουν τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης και πόσο εύκολα μπορούν αυτά να εφαρμοστούν στην Ελληνική πραγματικότητα.

Η έρευνα είναι σημαντική, λόγω της αναγκαιότητας της πρόσβασης σε κεφάλαια όλο και περισσότερων, υφιστάμενων αλλά και νέων επιχειρήσεων, ενώ η διεύρυνση των δυνατοτήτων χρηματοδότησης τους, μπορεί να συμβάλει στην βελτίωση των συνθηκών ζωής μέσα στην κρίση.

Για τους σκοπούς της διατριβής, ακολουθήθηκε μεθοδολογία που περιλαμβάνει βιβλιογραφική ανασκόπηση και συλλογή, επεξεργασία και παρουσίαση δευτερογενών στοιχείων μέσα από διαδικτυακή μελέτη που αφορά σε έλεγχο υφιστάμενων και εναλλακτικών δομών χρηματοδότησης στην ελληνική και την παγκόσμια οικονομία. Ταυτόχρονα, διεξήχθη πρωτογενή έρευνα μέσω ερωτηματολογίου, προκειμένου να διαπιστωθεί, πόσο εξοικειωμένα είναι τα στελέχη του παραδοσιακού χρηματοπιστωτικού τομέα στην Ελλάδα και η άποψη τους για τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης της οικονομίας.

Abstract

The financing of the economy based mainly on profit, through the existing structures of the financial system has been very strict during the latest period of economic distress. As a result, it has become an obstacle to social development and ethical investment. Based on international experience, the alternative forms of financing may offer a solution to this problem, supporting small companies, and introducing new ideas.

The thesis main point is to investigate and implement economic basis, through alternative financing networks in times of economic crisis, in comparison with the existing structures. For that reason, examples of alternative financing methods worldwide will be presented, as well as how they reflect changing attitudes in society and individuals.

The first chapter is a review of the general financial system, as well as provision of the bank evolution as a part of this system. It also provides some insights into the economic policy in Greece and Cyprus during the years of the crisis.

The main issue of the second chapter is a survey of Small Enterprises as the backbone of the Greek economy and their weakness of access to capital during the crisis. In addition, there will be a presentation of their loans restructuring.

In the third chapter alternative ways of financing the economy are mentioned, the way they work and the social benefits from their use in other countries.

In chapter four the relationship of technology to alternative economic funding and fin tech companies are presented.

Chapter five presents the results and conclusions of the survey submitted to the members of the traditional financial sector, in order to determine how easily they can implement alternative financing networks in the Greek economy.

Most importantly, a detailed analysis should be carried out, since access to capital is necessary from startup and existing companies. The expansion of funding opportunities could contribute significantly to the improvement of living conditions.

For the thesis a literature review was conducted, through online study on control of existing and alternative financing structures in the Greek and global economy. A primary research was also conducted through a questionnaire, in order to see the incorporation of the alternative forms of financing to Greek economy.

Ευχαριστίες

Με την ολοκλήρωση της παρούσας διατριβής, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου, στον επιβλέποντα καθηγητή κ. Αλεξάκη και σε όλους τους ανθρώπους που βοηθούν χωρίς αντάλλαγμα τους συναθρώπους τους, καθώς και στην σύζυγο μου Αικατερίνη, για την υπομονή και την υποστήριξη της.

Περιεχόμενα

Περίληψη.....	4
Abstract.....	6
Κατάλογος Διαγραμμάτων	13
1.Χρηματοπιστωτικό σύστημα.....	14
1.1 Ιστορική Αναδρομή	14
1.2 Έννοια του χρήματος – Πλαίσιο λειτουργίας.....	14
1.3 Τραπεζικό σύστημα	15
1.4 Οικονομική πολιτική στην Ελλάδα	17
1.5 Επιπτώσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα	18
1.6 Ενέργειες για αναδιάρθρωση των τραπεζών στην Ελλάδα	20
1.7 Επιβολή Κεφαλαιακών Περιορισμών(Capital Controls).....	21
1.8 Οικονομική πολιτική στην Κύπρο	23
2. Χρηματοδοτικοί περιορισμοί ΜΜΕ στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της κρίσης	26
2.1 Μικρομεσαίες επιχειρήσεις.....	26
2.2 Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση το κυριότερο πρόβλημα των Ελληνικών ΜΜΕ	27
2.3 Αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων	30
2.4 Τρόποι διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων δανείων	30
2.5 Κατηγοριοποίηση δανειοληπτών	32
2.6 Τύποι ρύθμισης.....	33
3.Εναλλακτικοί τρόποι Χρηματοδότησης	35
3.1 Τραπεζική ηθική – Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη	35
3.2 Ηθικές Τράπεζες	36
3.3 Μικροχρηματοδότηση (microfinance).....	37
3.3.1 Grameen Bank.....	38
3.3.2 Αρχές λειτουργίας μικροχρηματοδότησης.....	40
3.4 Κοινωνική Οικονομία	41
Ιστορικό πλαίσιο λειτουργίας	41

3.5 Συνεργατισμός	44
3.5.1 Ιστορική αναδρομή	46
3.5.2 Συνεργατικές Τράπεζες στην Κύπρο.....	46
3.5.3 Βασικοί άξονες εκσυγχρονισμού	47
3.6 Χρηματοδότηση από το πλήθος (Crowd funding).....	48
3.6.1 Ορισμός και διαδικασία	48
3.6.2 Ιστορική αναδρομή	49
3.6.3 Τύποι διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης.....	50
3.6.4 Ο ρόλος του πλήθους	51
3.6.5 Πλατφόρμες διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης.....	52
3.7 Δανεισμός ομότιμων (Peer to peer lending)	53
3.7.1 Ορισμός και διαδικασία	53
3.7.2 Χαρακτηριστικά και προσφερόμενες υπηρεσίες.....	55
3.7.3 Η πρωτοπόρος εταιρεία Zora.....	56
3.7.4 Λεπτομέρειες διαδικασίας δανεισμού	57
3.7.5 Προμήθειες και έξοδα	60
3.7.6 Πλεονεκτήματα	60
4.Τεχνολογία και εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης	61
4.1 Fin tech εταιρείες	63
5.Έρευνα.....	64
5.1 Μεθοδολογία έρευνας και εργαλεία	64
5.1.1 Συλλογή δεδομένων για επεξεργασία	65
5.1.2 Σχεδιασμός ερωτηματολογίου	66
5.1.3 Επιλογή δείγματος – Έρευνα	66
5.1.4 Μεθοδολογία ανάλυσης - Αποτελέσματα.....	66
5.2.Ανάλυση Απαντήσεων.....	67
5.3 Διαπιστώσεις.....	77
Συμπεράσματα.....	78

Βιβλιογραφικές Αναφορές - Διαδικτυακές Πηγές	80
Παράρτημα - Ερωτηματολόγιο	85

Κατάλογος Πινάκων

Πίνακας 1: Η εξέλιξη του ΑΕΠ κατά το χρονικό διάστημα 2007-2015	18
Πίνακας 2: Συμμετοχή ΤΧΣ και Ιδιωτών στην 1 ^η αύξηση κεφαλαίου των τραπεζών	20
Πίνακας 3: Κατάσταση δανειολήπτη και κατηγορίες αναδιάρθρωσης	32
Πίνακας 4: Ποσοστά αποδόσεων επιστρεφόμενων ποσών	54
Πίνακας 5: Ποσοστά αθέτησης πληρωμών (αναμενόμενων και πραγματικών)	59

Κατάλογος Διαγραμμάτων

Διάγραμμα 1: Καταθέσεις και απόδοση 10ετούς ομολόγου του Ελληνικού Δημοσίου	21
Διάγραμμα 2: Εξέλιξη καταθέσεων και χρηματοδότηση τραπεζών από ΕΚΤ (€ δισ.).....	22
Διάγραμμα 3: Δάνεια προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα στην Κύπρο	23
Διάγραμμα 4: Καταθέσεις στην Κύπρο.....	24
Διάγραμμα 5: Λόγος δανείων προς καταθέσεις	25
Διάγραμμα 6: Το πιο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ	27
Διάγραμμα 7: Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση ως το πιο σημαντικό πρόβλημα των ΜΜΕ ..	28
Διάγραμμα 8: Τραπεζικά δάνεια σε επιχειρήσεις στην Ελλάδα.....	28
Διάγραμμα 9: Κόστος Δανεισμού Επιχειρήσεων.....	29
Διάγραμμα 10: Κενό εξωτερικής χρηματοδότησης των ΜΜΕ στην Ευρωζώνη.....	29
Διάγραμμα 11: Μη εξυπηρετούμενα τραπεζικά δάνεια ως ποσοστό των συνολικών δανείων στην Ελλάδα.....	30

1.Χρηματοπιστωτικό σύστημα

1.1 Ιστορική Αναδρομή

Σύμφωνα με τους (Mankiw-Taylor, 2011) ο άνθρωπος, ξεκινώντας την κοινωνική ζωή του και ενώ ήταν οργανωμένος στην αρχή μέσα σε μικρές κοινωνίες, αντάλλαξε διάφορα χρήσιμα αντικείμενα προκειμένου να εξυπηρετήσει τις βιοτικές του ανάγκες. Προχωρώντας κατά την διάρκεια των αιώνων, οργανώθηκε σε μεγαλύτερες κοινωνίες, καλλιεργώντας την γη και εξημερώνοντας τα ζώα, δημιούργησε πλεόνασμα αγαθών τα οποία και αντάλλαξε, κάνοντας την ζωή του πιο εύκολη και άνετη. Το φαινόμενο αυτό, δηλαδή η ανταλλαγή αγαθών, ονομάστηκε αντιπραγματισμός. Σπαταλώντας πολύ κόπο και χρόνο για να βρει τον κατάλληλο άνθρωπο που χρειαζόταν τα προϊόντα του και αυτός τα δικά του, σκέφτηκε να ορίσει ένα κοινό μέσο συναλλαγών, το χρήμα, το οποίο θα ήταν αποδεκτό από όλους τους ανθρώπους.

Στην συνέχεια και συγκεκριμένα στις αρχές του 19^{ου} αιώνα, μπαίνουν οι βάσεις για το μετέπειτα νομισματικό σύστημα, και όπως μας αναφέρει ο οικονομολόγος (Αλογοσκούφης Γ., 2012) «το παγκόσμιο νομισματικό σύστημα βασίζεται στο διμεταλλικό σύστημα της Γαλλίας, όπου ο άργυρος αποτελεί την βάση του συστήματος και επιτρέπεται η ελεύθερη κοπή νομισμάτων από χρυσό και ασήμι με ορισμένη διατίμηση. Το σύστημα αυτό, διαδέχθηκε ο κανόνας χρυσού που αποτελεί στην ουσία ένα σύστημα σταθερών ισοτιμιών μεταξύ των νομισμάτων που μετέχουν σε αυτόν». Αργότερα εμφανίστηκαν τα διάφορα νομίσματα αναγκαστικής κυκλοφορίας, τα οποία μέχρι σήμερα ορίζονται ως χρήμα από την εκάστοτε κυβέρνηση κάθε χώρας.

1.2 Έννοια του χρήματος – Πλαίσιο λειτουργίας

Σύμφωνα με τους (Mankiw-Taylor, 2011) ως χρήμα έχει οριστεί το σύνολο των περιουσιακών στοιχείων, υλικών ή και άυλων, που μπορούν να χρησιμοποιήσουν την ίδια στιγμή που το επιθυμούν οι άνθρωποι, για να αγοράσουν αγαθά και υπηρεσίες από συνανθρώπους τους.

Βάσει των ισχυρισμών των (Mankiw-Taylor, 2011) στο χρονικό διάστημα εντός του οποίου καθιερώθηκε η ανταλλαγή χρήματος, ως κοινά αποδεκτής αξίας από τον αγοραστή στον

πωλητή, δημιουργήθηκε και το πλαίσιο μέσα στο οποίο θα λειτουργεί η σχέση αυτή. Το νομισματικό σύστημα είναι ακριβώς αυτό το πλαίσιο των κανόνων και των θεσμών, το οποίο συνδέει, το σύνολο των πόρων μιας οικονομίας μεταξύ τους. Οι τράπεζες, οι οποίες βοηθούν στην διενέργεια των συναλλαγών, και το χρήμα, είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους γιατί διαχρονικά χρησιμοποιήθηκαν για να συνδέσουν τους αποταμιευτές με τους επενδυτές και να βοηθήσουν την ανάπτυξη της οικονομίας και την ευημερία της κοινωνίας.

Το χρήμα, εκτός από την σημαντικότητα του ως μέσο συναλλαγής, κατέχει και την αξία του ως μονάδα μέτρησης των αγαθών και μετακυλύει την ανθρώπινη αγοραστική δύναμη στο μέλλον, βοηθώντας στην προσπάθεια για ανάπτυξη και πρόοδο. Σε μια υποτιθέμενη επιστροφή, σε μια κοινωνία δίχως το νομισματικό σύστημα, δίχως δηλαδή αυτό το πλαίσιο θεσμών και κανόνων στην οικονομία, ο άνθρωπος θα αναγκάζονταν να επιστρέψει, σε μια κοινωνία του αντιπραγματισμού στην οποία δεν θα υπήρχε καμιά εξειδίκευση. Θα έπρεπε έτσι, να σπαταλήσει πολύ χρόνο και ενέργεια, προκειμένου να καλύψει μόνος, τις ανάγκες της οικογένειάς του. Ουσιαστικά, εξαφανίζοντας την εξειδίκευση, αυτόματα θα εξαφανίζονταν και η παγκόσμια ανάπτυξη και ευημερία, αφού σε αυτήν οφείλεται η πρόοδος της τεχνολογίας, η εξέλιξη των επιστημών και τελικά η όλη διαδικασία σταδιακής βελτίωσης της ζωής.

1.3 Τραπεζικό σύστημα

Οι τράπεζες, είναι οι επιχειρήσεις αυτές, οι οποίες φέρνουν για πρώτη φορά σε επαφή τους αποταμιευτές με τους επενδυτές, εξομαλύνοντας και εξισορροπώντας τις σχέσεις τους. Δημιουργούν τις προϋποθέσεις, ώστε οι αποταμιευτές να νιώθουν ασφαλείς και ικανοποιημένοι με την τοποθέτηση των χρημάτων τους και οι επενδυτές, να μπορούν να απευθύνονται σε αυτές, προκειμένου να πραγματοποιηθεί η επένδυσή τους άμεσα, μέσω της χρηματοδότησης της από την τράπεζα. Παρακρατώντας, μόνο ένα υποχρεωτικό ποσοστό διαθεσίμων και χορηγώντας τα υπόλοιπα σε δάνεια, οι τράπεζες αυξάνουν την προσφορά χρήματος. Η διαδικασία δημιουργίας χρήματος συνεχίζεται με κάθε δάνειο, δίνοντας την ευκαιρία στους δανειστές να γίνουν και οι ίδιοι αποταμιευτές, συνεχίζοντας έτσι τον κύκλο της ανάπτυξης (Mankiw-Taylor, 2011).

Η εύρυθμη λειτουργία του νομισματικού συστήματος προσφέρει στην οικονομία μιας χώρας, όχι μόνο τους απαραίτητους πόρους, προκειμένου η κοινωνία να κινηθεί ένα βήμα μπροστά

προς την ευημερία, αλλά και τους οδηγεί προς την σωστή κατεύθυνση. Συσσωρεύει πλεονάζοντα κεφάλαια από τους αποταμιευτές, τους πολίτες και τις επιχειρήσεις εκείνες, οι οποίες έχουν χρήματα που δεν χρησιμοποιούν και τα οποία επιθυμούν να καταθέσουν στις τράπεζες. Τα οδηγεί στην παραγωγική διαδικασία, δηλαδή πάλι πίσω στην οικονομία, μέσω της διαδικασίας του δανεισμού στους επενδυτές, που είναι οι πιο κατάλληλοι για να επενδύσουν τα κεφάλαια αυτά. Διαμέσου αυτής της διαδικασίας, τα πλεονάζοντα κεφάλαια οδηγούνται πάντα στις παραγωγικές διαδικασίες με την μεγαλύτερη απόδοση και δεν παραμένουν στάσιμα και ανενεργά, συμβάλλοντας έτσι στην παγκόσμια ανάπτυξη.

Η διεργασία αυτή που επιτελείται σε ένα εύρυθμο νομισματικό σύστημα, έχει την μεγαλύτερη σημαντικότητα σε μια υγιή οικονομία, αφού στην ουσία διαμορφώνει την σχέση μεταξύ των αποταμιεύσεων και των επενδύσεων και δεν οδηγεί απλώς κεφάλαια στην κατανάλωση.

Η αγορά δανειακών κεφαλαίων ουσιαστικά αποτελεί τον κύριο μοχλό ανάπτυξης της οικονομίας, οδηγώντας κεφάλαια και πόρους σε παραγωγικές επενδύσεις, συντονίζοντας τους αποταμιευτές και τους δανειζόμενους (Σαρτζετάκης Ε., χ.χ). Άρα οδηγώντας κεφάλαια στην κατανάλωση αναπτύσσεται μεν η οικονομία, αλλά δεν σημαίνει ότι αναπτύσσεται υγιώς. Τα κεφάλαια πρέπει να οδηγούνται κατά κύριο λόγο σε υγιείς παραγωγικές διαδικασίες, γεγονός που θα σημαίνει τον πολλαπλασιασμό τους, ο οποίος εξασφαλίζεται με τον περιορισμό της αντιπαραγωγικής κατανάλωσης, τον δανεισμό του κράτους για παραγωγικές επενδύσεις και την κινητοποίηση ιδιωτών αποταμιευτών στην ανάληψη ιδιωτικών επενδύσεων. Η άριστη αυτή κατανομή των επενδύσεων, ανήκει μεταξύ άλλων, στις λειτουργίες που πρέπει να τελέσει το τραπεζικό σύστημα, ώστε να συνεχιστεί απρόσκοπτα η υγιής ανάπτυξη. Οι τράπεζες αυξάνουν την προσφορά χρήματος από τους αποταμιευτές, αυξάνοντας το επιτόκιο που προσφέρουν στα προγράμματα καταθέσεων, δημιουργώντας έτσι ουσιαστικά τις κατάλληλες συνθήκες, ώστε να έρθει σε ισορροπία με την ζήτηση χρήματος από τους επενδυτές. Η συγκεκριμένη λειτουργία που επιτελείται από τις τράπεζες, αυξάνοντας το επιτόκιο, και λειτουργώντας ως κίνητρο για τους αποταμιευτές, πρέπει να συνοδεύεται και από άλλες πολιτικές του νομισματικού συστήματος, προκειμένου να αποτελέσει αυτή κίνητρο αποταμίευσης (McCallum, 2002).

Η συνθήκη σταθερότητας στην οικονομία, η οποία είναι μια από τις κυριότερες συνθήκες κάθε Κεντρικής Τράπεζας, πρέπει να υφίσταται, προκειμένου να μην υπάρξει αντικίνητρο

αποταμίευσης, όπως και ο ελεγχόμενος πληθωρισμός, δηλαδή η προστασία των αποταμιευτών από την συνεχόμενη αύξηση των γενικών τιμών σε μια οικονομία (Mankiw-Taylor, 2011). Η αποταμίευση εξαρτάται και από το διαθέσιμο προσωπικό εισόδημα, δηλαδή το εισόδημα που μένει στους πολίτες μιας χώρας, αφού πληρωθούν όλες οι υποχρεώσεις τους στο κράτος. Άρα και το κράτος διαμέσου της φορολογίας των καταθέσεων, αλλά και των επενδύσεων, παίζει ρόλο στην απόφαση, ή όχι, της αποταμίευσης και της επένδυσης. Μειώνοντας τον φόρο στις καταθέσεις, αυξάνει την διάθεση για αποταμίευση, ενώ μειώνοντας τον φόρο στις επενδύσεις, αυξάνει την διάθεση για επένδυση. Τα αυξημένα επιτόκια είναι πιθανόν να λειτουργούν και ως αντικίνητρο για τους επενδυτές, αναγκάζοντας τους εμπλεκόμενους, να ψάξουν για ένα καινούργιο σημείο ισορροπίας μεταξύ προσφοράς, ζήτησης και επιτοκίου. Έχοντας ένα μεγαλύτερο επιτόκιο στις καταθέσεις τους, οι αποταμιευτές συσσωρεύουν συνεχώς κεφάλαια στις τράπεζες, κρατώντας μόνο το απαραίτητο κεφάλαιο για τις καθημερινές τους συναλλαγές, χωρίς να υπάρχει αντίστοιχη διάθεση για επιχειρηματικότητα από τους επενδυτές, αφού το υψηλό επιτόκιο δανεισμού τους αποθαρρύνει.

Ουσιαστικά, αυτό που ενδιαφέρει τους αποταμιευτές και τους δανειζόμενους είναι το πραγματικό επιτόκιο, το οποίο προκύπτει, από το σημείο ισορροπίας αγοράς και ζήτησης και εξαρτάται από όλους τους παράγοντες, που υπάρχουν στο νομισματικό σύστημα.

1.4 Οικονομική πολιτική στην Ελλάδα

Στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, ακολουθήθηκε μια πολιτική στην οικονομία όσον αφορά στα δανειακά κεφάλαια και στις αποταμιεύσεις, με σημαντικά οικονομικά και κοινωνικά αποτελέσματα ύφεσης. Το κράτος έχοντας μεγάλο μέγεθος και αρνητικό ισοζύγιο πληρωμών, αφού οι δαπάνες του ήταν μονίμως πολύ μεγαλύτερες των εσόδων του, ανάγκαζε την χώρα σε συνεχόμενο δανεισμό, προκειμένου να καλύπτει τις ανάγκες του (Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, 2016).

Η παροχή δανείων στην καταναλωτική και στεγαστική πίστη από τις τράπεζες στο εσωτερικό, είχε ως μοναδικό στόχο, την αύξηση των μεγεθών τους και όχι την ουσιαστική ανάπτυξη της οικονομίας, αφού υπήρχε κενό στην ουσιαστική εποπτεία του τραπεζικού συστήματος (Κρονίδης Μ., 2009). Η ανεξέλεγκτη παροχή υψηλότοκων δανείων για αγορά, είτε καταναλωτικών αγαθών, είτε στέγης, τροφοδοτούσε την οικονομία με κεφάλαια τα

οποία, μέσω των εισαγωγών αγαθών και της παγκοσμιοποιημένης οικονομίας ουσιαστικά οδηγούνταν εκτός χώρας. Το αποτέλεσμα, ήταν ο υπερδανεισμός της χώρας και των πολιτών, χωρίς ωστόσο παραγωγικές δυνατότητες, αφού όλο το προηγούμενο διάστημα, δεν γίνονταν ορθολογικές επενδύσεις με παραγωγική κατεύθυνση. Συνέπεια όλων αυτών, ήταν η αύξηση του ποσοστού ανεργίας στο 26,5% (Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, 2016) και η συνεχής μείωση του ΑΕΠ σε ποσοστό -28,24% σε διάστημα 8 ετών από το 2008 δηλαδή έως το 2015 (πίνακας 1).

Πίνακας 1: Η εξέλιξη του ΑΕΠ κατά το χρονικό διάστημα 2007-2015

Έτος	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Απόλυτες τιμές	232.695	233.198	231.081	222.152	208.532	193.347	182.054	177.559	176.023 (1 ^η εκτίμηση)
Μεταβολή %	6,37%	-0,64%	-0,91%	-3,86%	-6,13%	-7,28%	-5,84%	-2,68%	-0,9%

Πηγή :ΕΛΣΤΑΤ/ΑΕΠ (σε αγοραίες τιμές / € εκ.)

1.5 Επιπτώσεις στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα

Από το 2009 διαφάνηκαν εντονότερα τα προβλήματα στο δημόσιο τομέα της Ελλάδος, ενώ και οι αξιολογικοί οίκοι του εξωτερικού υποβάθμισαν την πιστοληπτική ικανότητα του, μαζί με την πιστοληπτική ικανότητα των τραπεζών, αφού μετά και τις δυο αναθεωρήσεις που έγιναν από την ΕΛΣΤΑΤ, το έλλειμμα έφτασε το 15,7 του ΑΕΠ, και το δημόσιο χρέος στο 129,7%, ταυτόχρονα με την υποχώρηση του ΑΕΠ. Συγκεκριμένα τον Ιανουάριο του 2009, η Standard & Poor's υποβάθμισε την πιστοληπτική ικανότητα της χώρας από A σε A-, λόγω των παραπάνω ελλειμμάτων. Αργότερα, στις 8 Δεκεμβρίου η Fitch, υποβάθμισε την πιστοληπτική αξιολόγηση της Ελλάδας από A- σε BBB+, στις 16 Δεκεμβρίου η Standard & Poor's από A- σε BBB+ και στις 22 Δεκεμβρίου, η Moody's από A1 σε A2.

Μετά από αυτό, τα επιτόκια δανεισμού αυξήθηκαν υπερβολικά, κάνοντας απαγορευτικό το δανεισμό από την διατραπεζική αγορά. Αντιμετωπίζοντας προβλήματα ρευστότητας, οι ελληνικές τράπεζες στράφηκαν προς δανεισμό στην ΕΚΤ, αφού τα ελληνικά ομόλογα που χρησιμοποιούσαν για ενέχυρο, δεν ήταν πλέον αξιόπιστα και αποδεκτά από τις τράπεζες του εξωτερικού. Έτσι η χρηματοδότηση των τραπεζών από την ΕΚΤ αυξήθηκε, χρησιμοποιώντας ως εγγύηση τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου. Τον Μάιο του 2010 με την υποβάθμιση της

χώρας από τους διεθνείς οικονομικούς οίκους αξιολόγησης και την παρέμβαση της ΕΕ, του ΔΝΤ και της ΕΚΤ δόθηκε στην χώρα το δάνειο των €110 δισ. και υπογράφηκε το «Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής», σύμφωνα με το οποίο η Ελλάδα υποχρεώθηκε σε μεταρρυθμίσεις και δημοσιονομικές περικοπές, που θα οδηγούσαν την οικονομία σε μηδενικά δημοσιονομικά ελλείμματα και σε ισόρροπους ρυθμούς ανάπτυξης.

Συγχρόνως, τον Ιούνιο του 2010, δημιουργείται το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΕΤΧΣ), που λειτουργεί ως ένας προσωρινός μηχανισμός επίλυσης κρίσεων, στις χώρες της ζώνης του ευρώ, χρησιμοποιώντας ομόλογα και άλλους χρεωστικούς τίτλους στις κεφαλαιαγορές, με πρώτες χώρες που εντάσσονται σε αυτό την Πορτογαλία, την Ιρλανδία και την Ελλάδα. (EFSF, 2016). Σχεδόν ταυτόχρονα, τον Ιούλιο του 2010, ιδρύεται στην Ελλάδα με τον Ν.3864/2010 το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (ΤΧΣ), ως νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου (ΝΠΙΔ), με σκοπό τη διατήρηση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος, διαθέτοντας διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια (Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, 2016).

Τον Φεβρουάριο του 2012 εγκρίνεται από την Ελληνική Βουλή το δεύτερο Μνημόνιο συνεννόησης, με νέα μέτρα λιτότητας και με μεταρρυθμίσεις, καθώς και πρόσθετο δανειακό πακέτο προς την Ελλάδα ύψους €130 δισ. με ταυτόχρονο «κούρεμα» χρέους κατά 53,5%, της ονομαστικής αξίας των ιδιωτών κατόχων ομολόγων και των ασφαλιστικών ταμείων. Έτσι στις 9 Μαρτίου, ολοκληρώνεται η διαδικασία του PSI (Private Sector Involvement), με την συμμετοχή του 95,7% των ιδιωτών κατόχων Ελληνικών ομολόγων. Παράλληλα, λόγω του γεγονότος ότι τα χαρτοφυλάκια ομολόγων των τραπεζών υπέστησαν τεράστιες ζημιές, καθώς και η αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, αποφασίζεται η ανακεφαλαιοποίηση των Ελληνικών τραπεζών, με την συμμετοχή του Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας αλλά και των ιδιωτών μετόχων. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με έκθεση της Τράπεζας της Ελλάδος, (Τράπεζα Ελλάδος, 2012) η Εθνική τράπεζα ενέγραψε ζημιές (€11,735 δισ. από PSI και €8,366 δισ. από ακαθάριστες αναμενόμενες ζημιές πιστωτικού κινδύνου), η Eurobank (€5,781 δισ. από PSI και €8,266 δισ. από αναμενόμενες ζημιές πιστωτικού κινδύνου), η Alpha Bank (€4,786 δισ. από PSI και €8,493 δισ. από αναμενόμενες ζημιές πιστωτικού κινδύνου), ενώ η Τράπεζα Πειραιώς (€2,615 δισ. από το PSI και €6,281 δισ. από αναμενόμενες ζημιές πιστωτικού κινδύνου).

1.6 Ενέργειες για αναδιάρθρωση των τραπεζών στην Ελλάδα

Τον Μάιο του 2012, οι τράπεζες έλαβαν από το ΤΧΣ με την μορφή ομολόγων του ΕΤΧΣ €18 δισ., ενώ το Δεκέμβριο του 2012 εκταμιεύτηκαν άλλα €6,26 δισ. Το Φεβρουάριο του 2013, ολοκληρώθηκαν οι αυξήσεις κεφαλαίου που πραγματοποίησαν οι 4 συστημικές τράπεζες, (πίνακας 2) με το ΤΧΣ να έχει συνολικά καταβάλει €24,99 δισ. σε σύνολο 28,59 δισ. (Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας, 2013).

Πίνακας 2: Συμμετοχή ΤΧΣ και Ιδιωτών στην 1^η αύξηση κεφαλαίου των τραπεζών

Τράπεζα	Συνολικά καταβληθέντα κεφάλαια από ΤΧΣ (ομόλογα σε εύλογη αξία € εκ.)	Συμμετοχή Ιδιωτών σε μετρητά (€εκ)	Συνολική ΑΜΚ
ΕΤΕ	8,676,9	1.079,1	9.756
Πειραιώς	6,985,4	1.443,6	8.429
Alpha	4,021,0	550	4.571
Eurobank	5,839,0	n/a	5839
Σύνολο	25.522,3	3.072,7	28.595

Πηγή:ΤΧΣ

Μετά την ολοκλήρωση των αυξήσεων μετοχικού κεφαλαίου τον Ιούλιο του 2013 και τα σχέδια αναδιάρθρωσης που υποβλήθηκαν από τις ελληνικές τράπεζες, τον Μάρτιο του 2014, η Τράπεζα της Ελλάδος διεξήγαγε άσκηση προσομοίωσης, και τα αποτελέσματα έδειξαν, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, ότι οι κεφαλαιακές ανάγκες για όλες τις ελληνικές τράπεζες (4 συστημικές, Πανελλήνια και Αττικής) ήταν €6,38 δισ. (Τράπεζα Ελλάδος, 2016). Έτσι οι ελληνικές τράπεζες προέβησαν σε νέες αυξήσεις μετοχικού κεφαλαίου, συνολικού ύψους €8,3 δισ., χωρίς αυτή την φορά την συμμετοχή του ΤΧΣ, μειώνοντας έτσι το ποσοστό του, έναντι των ιδιωτών επενδυτών, στην Εθνική από 84,38% σε 57,24%, στην Alpha Bank από 81,71% σε 69,90%, στην Πειραιώς από 81,71% σε 69,90% και στην Eurobank από 95,23% σε μόλις 35,41%.

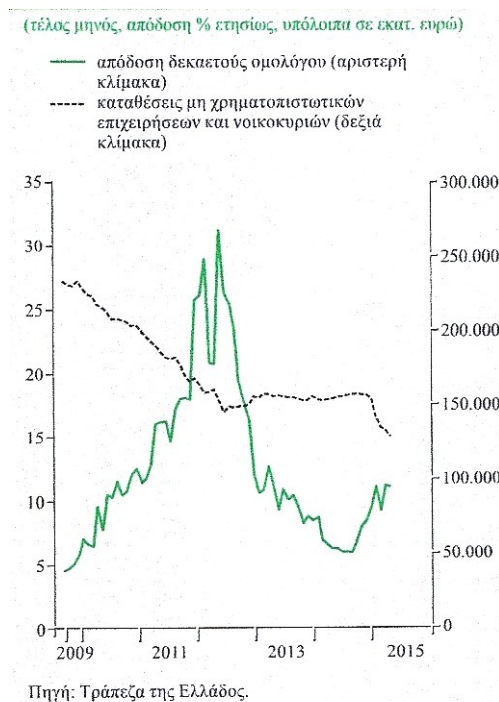
Άλλωστε, τον Οκτώβριο του 2014, ανακοινώθηκαν τα αποτελέσματα των «τεστ αντοχής» των 4 συστημικών τραπεζών (stress test), που έγιναν από την ΕΚΤ και σύμφωνα με το

στατικό σενάριο δυσμενών εξελίξεων, η συνολική κεφαλαιακή υστέρηση τους ανερχόταν σε €8,7δισ. πριν από τις αυξήσεις ενώ μετά τις αυξήσεις το ποσό αυτό μειωνόταν σε €2,7 δισ.

1.7 Επιβολή Κεφαλαιακών Περιορισμών(Capital Controls)

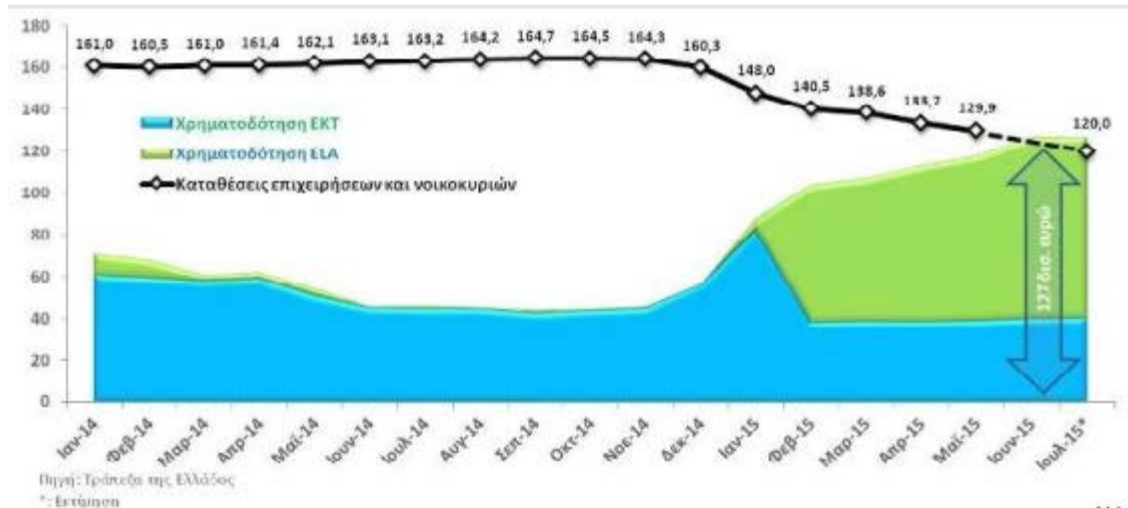
Όλο αυτό το διάστημα τα μη εξυπηρετούμενα δάνεια στις τράπεζες αυξάνονταν, ενώ οι καταθέσεις μειώνονταν, ως αποτέλεσμα του κακού οικονομικού και πολιτικού κλίματος στην Ελλάδα και του φόβου των Ελλήνων πολιτών για έξοδο της χώρας από την ευρωζώνη. Στο παρακάτω διάγραμμα αποτυπώνεται η πτωτική πορεία των καταθέσεων από το 2009 έως το 2015 σε σχέση με την απόδοση του 10ετούς ομολόγου της Ελλάδος.

Διάγραμμα 1: Καταθέσεις και απόδοση 10ετούς ομολόγου του Ελληνικού Δημοσίου

Σαν αποτέλεσμα της συνεχούς υστέρησης καταθέσεων, οι ελληνικές τράπεζες κατέφυγαν στον μηχανισμό έκτακτης παροχής ρευστότητας (€8,6 δισ. έως τον Ιούλιο του 2015) (Greek reporter, 2015), με αποτέλεσμα στις 28 Ιουνίου 2015, η ελληνική κυβέρνηση να θέσει σε τραπεζική αργία τις τράπεζες, και να επιβάλει περιορισμούς στην ανάληψη μετρητών, για την αποφυγή μαζικής ανάληψης καταθέσεων (bank run).

Διάγραμμα 2: Εξέλιξη καταθέσεων και χρηματοδότηση τραπεζών από ΕΚΤ (€ δισ.)

Σύμφωνα με το ΦΕΚ Α΄ 84 (18 Ιουλίου 2015) (Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2015) οι τράπεζες άνοιξαν τελικά στις 19 Ιουλίου 2015, με πολλούς όμως περιορισμούς στην λειτουργία τους, όπως απαγόρευση εμβασμάτων στο εξωτερικό, απαγόρευση αναλήψεων πάνω από €60 ημερησίως, απαγόρευση ανοίγματος νέων λογαριασμών, κ.τ.λ.

Στην συνέχεια τον Αύγουστο του 2015 ψηφίστηκε από την Ελληνική Βουλή η τρίτη μνημονιακή συμφωνία, ύψους €86 δισ. με νέα σειρά δεσμεύσεων προς τους πιστωτές, με άμεση επίδραση στην Ελληνική Οικονομία και τους πολίτες.

Κατόπιν των δυσμενών αυτών εξελίξεων για την ελληνική οικονομία, η ΕΚΤ αξιολόγησε εκ νέου την βιωσιμότητα των τεσσάρων συστημικών τραπεζών και με δελτίο τύπου στις 31 Οκτωβρίου 2015, ανακοίνωσε την διαπίστωση της, για την υστέρηση €14,4δισ. κεφαλαίων από αυτές, (Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, 2015) με ταυτόχρονη εντολή για αυξήσεις κεφαλαίου. Η τρίτη ανακεφαλαίωση των τραπεζών ολοκληρώθηκε στις 21 Νοεμβρίου, μειώνοντας ακόμα περισσότερο το ποσοστό του ΤΧΣ σε αυτές. Στην Alpha Bank το ποσοστό των ιδιωτών έφτανε πλέον το 89%, ενώ το ποσοστό του ΤΧΣ στο 11%, στην Eurobank το ΤΧΣ κατείχε ένα μικρό ποσοστό της τάξης του 2,3%, ενώ στην Τράπεζα Πειραιώς, οι ιδιώτες κατείχαν το 63% και το ΤΧΣ ποσοστό 26%. Μόνο στην Εθνική Τράπεζα, το ΤΧΣ κράτησε ένα ποσοστό 38% περίπου μετά την ολοκλήρωση της μετατροπής των προνομιούχων μετοχών που κατείχε.

1.8 Οικονομική πολιτική στην Κύπρο

Στην Κύπρο, η τεράστια εξάπλωση του τραπεζικού συστήματος το οποίο έφτασε να είναι αρκετές φορές μεγαλύτερο του ΑΕΠ όλης της χώρας και η μεγάλη αλληλεπίδραση με την Ελλάδα αλλά και ο δημόσιος τομέας, οδήγησαν την οικονομία σε καθεστώς ύφεσης, αφού και εκεί, οι εγχώριες αλλά και υπεράκτιες αποταμιεύσεις οδηγούνταν σε στείρα στεγαστικά δάνεια και κατανάλωση και όχι στον παραγωγικό γενεσιουργό τομέα (Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, 2015).

Διάγραμμα 3: Δάνεια προς τον εγχώριο ιδιωτικό τομέα στην Κύπρο
(ετήσια μεταβολή %)

Στο κομμάτι της αποταμίευσης, το σύνολο των καταθέσεων μειώθηκε ενώ και η στρόφιγγα των δανείων, έκλεισε με τάσεις ισορροπίας από το 2015, οδηγώντας τα νοικοκυριά και τις μικρές επιχειρήσεις στην ανάλωση των αποταμιεύσεων τους, όσο αυτό ήταν δυνατόν να συμβεί, με τα περιοριστικά μέτρα που είχε λάβει η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα.

Διάγραμμα 4: Καταθέσεις στην Κύπρο

Πηγή: ΚΤΚ.

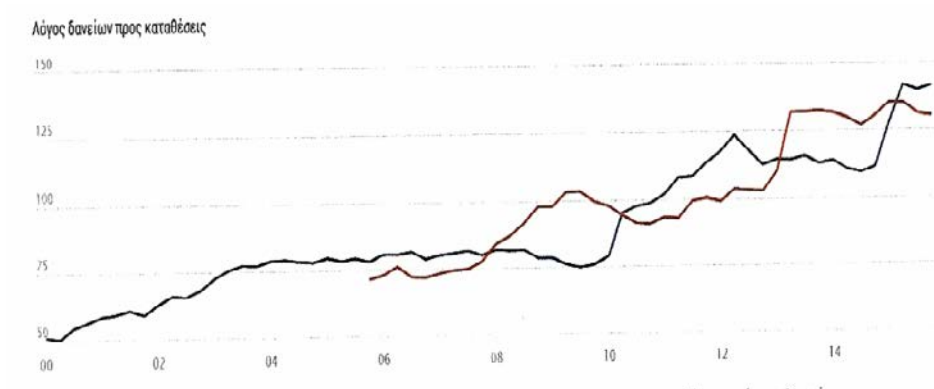
Με την απόφαση από το νομισματικό σύστημα και την μετατροπή των καταθέσεων του 37,5% των ανασφάλιστων καταθέσεων σε μετοχές της Τράπεζας Κύπρου η οποία ενσωμάτωσε και την Λαϊκή Τράπεζα, την προσωρινή παγιοποίηση 22,5% των υπόλοιπων καταθέσεων και την παγιοποίηση του υπολοίπου 40% ουσιαστικά εκμηδενίστηκε κάθε προσπάθεια για ανάπτυξη, αφού σταμάτησε η ροή υπεράκτιων και εγχώριων καταθέσεων και κάθε διάθεση επένδυσης στην Κυπριακή οικονομία (Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, 2015) έως το 2014. Η σημαντική θέση που καταλαμβάνει ο τουρισμός στην Κυπριακή οικονομία, καθώς και η δραστηριοποίηση υπεράκτιων εταιρειών, έδωσε την ευκαιρία για εισροή ξένων κεφαλαίων, τα οποία είναι απαραίτητα για την συνέχιση της οικονομικής δραστηριότητας.

Η συρρίκνωση των εισοδημάτων, η αύξηση της ανεργίας, η ανυπαρξία διάθεσης επενδύσεων, η αύξηση των επισφαλών δανείων, παρά τις ρυθμίσεις και τις αναδιαρθρώσεις, καθώς και η συνεχιζόμενη μείωση των καταθέσεων στις δυο αυτές χώρες και στο τραπεζικό τους σύστημα, οδήγησε στην αναγκαστική μείωση του δανεισμού προς τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις. Αυτό συνέβη διότι, παρά τις τρεις ανακεφαλαιοποιήσεις που έγιναν από τους μετόχους και το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας στην Ελλάδα (Τράπεζα Ελλάδος, 2014) και την μετατροπή των καταθέσεων σε μετοχικό κεφάλαιο στην Κύπρο (Κεντρική Τράπεζα Κύπρου, 2015), δεν μπόρεσε να καλυφθεί το κεφαλαιακό κενό μεταξύ καταθέσεων και δανείων.

Διάγραμμα 5: Λόγος δανείων προς καταθέσεις

Ελλάδα 141,5%

Κύπρος 130,3%

(Ελλάδα μπλε – Κύπρος κόκκινο, υπόλοιπα τέλους περιόδου ως ποσοστό του ΑΕΠ)

Πηγή: euro-area-statistics

2. Χρηματοδοτικοί περιορισμοί ΜΜΕ στην Ελλάδα κατά την διάρκεια της κρίσης

2.1 Μικρομεσαίες επιχειρήσεις

Παγκοσμίως οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις θεωρούνται ως μοχλός της ανάπτυξης και κύρια πηγή θέσεων εργασίας. Στην Ελλάδα οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις αποτελούν το 99,6% του συνόλου των επιχειρήσεων, (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, 2013) ενώ στην Ευρώπη το ποσοστό αυτό είναι 99% (European Commission, 2016). Αποδεικνύεται επομένως, ότι η σημασία που έχουν για την οικονομία είναι καίρια.

Η δανειοδότηση αυτών των επιχειρήσεων είναι επωφελής για τις τράπεζες, αφού τα περιθώρια κέρδους είναι υψηλότερα από άλλα τραπεζικά προϊόντα. Ωστόσο, είναι δύσκολο για την τράπεζα να έχει αναλυτικές πληροφορίες από τις μικρές επιχειρήσεις, διότι οι οικονομικές τους καταστάσεις συντάσσονται κυρίως για φορολογικούς λόγους. Επίσης οι μικρομεσαίες επιχειρήσεις είναι πιο ανίσχυρες στις διακυμάνσεις των οικονομικών κύκλων, με αποτέλεσμα να τις επηρεάζουν άμεσα, σε μια πτωτική πορεία της οικονομίας. Ως εκ τούτου είναι πολύ σημαντική η ορθή πληροφόρηση των τραπεζών για τις μικρές επιχειρήσεις και η μείωση του πιστωτικού κινδύνου από τα δάνεια προς αυτές.

Ο πιστωτικός κίνδυνος ως αποτέλεσμα των παραπάνω διαπιστώσεων και η αξιολόγηση του, είναι ένας πολύ σημαντικός κίνδυνος για τις τράπεζες καθώς η πρόβλεψη των πιθανοτήτων των επισφαλών δανείων είναι ουσιαστική για την λειτουργία τους. Οι κανόνες της Βασιλείας ΙΙ ορίζουν τους περιορισμούς και τους ελέγχους που πρέπει να διέπουν τις τράπεζες, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται από την ορθή εφαρμογή τους, καθώς απαιτούνται αυξημένα κεφάλαια λειτουργίας.

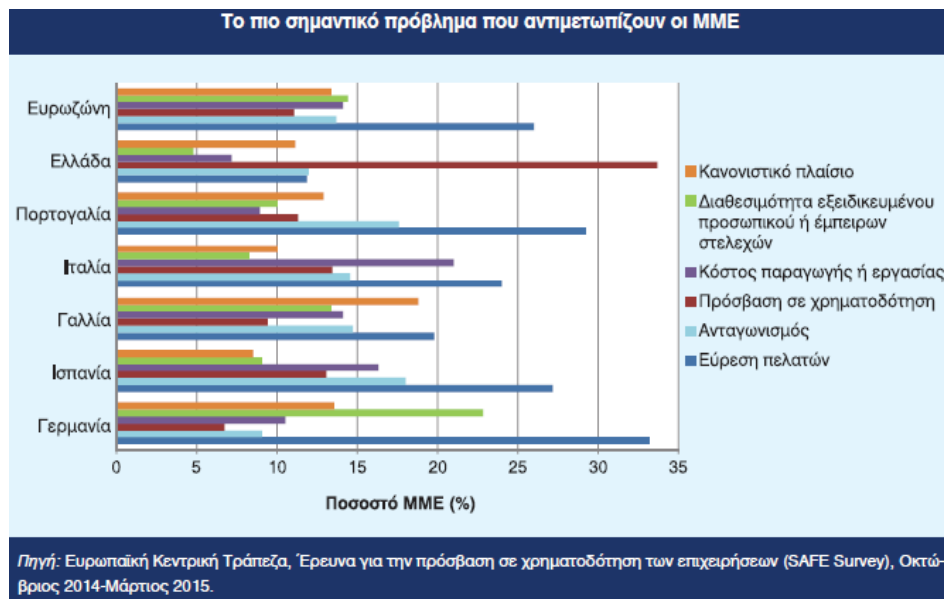
Η τρέχουσα χρηματοοικονομική κρίση, η οποία είναι εντονότερη στην Ελληνική οικονομία, παρουσιάζει χαρακτηριστικά και ιδιαιτερότητες τα οποία συμβάλλουν στην αδυναμία της διαχείρισης και του ελέγχου των καθυστερούμενων δανείων των ΜΜΕ, αυξάνοντας τις πιθανότητες πιστωτικού κινδύνου για τις Ελληνικές τράπεζες, με αποτέλεσμα την μείωση της χρηματοδότησης των ΜΜΕ.

2.2 Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση το κυριότερο πρόβλημα των Ελληνικών ΜΜΕ

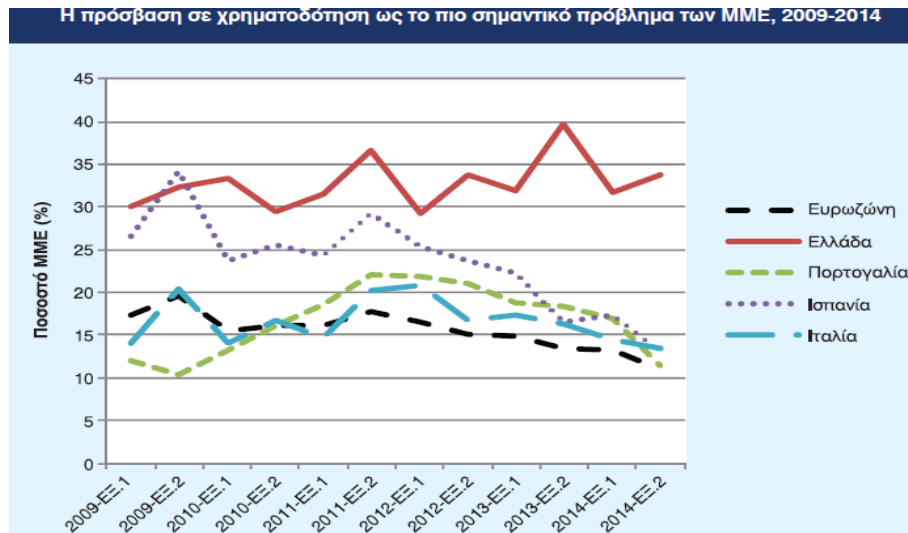
Λόγω της μειωμένης ικανότητας για πρόσβαση στη διεθνή χρηματοδότηση, την ελάττωση στην αξία των κρατικών ομολόγων που κατείχαν και την μαζική εκροή καταθέσεων, η ικανότητα για χρηματοδότηση της οικονομίας από τις τράπεζες περιορίστηκε οδηγώντας τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις σε συνθήκες πιστωτικής ασφυξίας.

Ως άμεση συνέπεια των παραπάνω γεγονότων, οι τράπεζες είναι διστακτικές ως προς την χορήγηση νέων δανείων και την ανάληψη πρόσθετου πιστωτικού κινδύνου. Άλλωστε αυτό αντικατοπτρίζεται και σε έρευνα που έγινε το 2015 σε μικρομεσαίες επιχειρήσεις στην Ελλάδα, αναδεικνύοντας την πρόσβαση στην χρηματοδότηση ως το σημαντικότερο πρόβλημα τους, όπως φαίνεται στα διαγράμματα 6 και 7.

Διάγραμμα 6: Το πιο σημαντικό πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι ΜΜΕ

Διάγραμμα 7: Η πρόσβαση σε χρηματοδότηση ως το πιο σημαντικό πρόβλημα των ΜΜΕ

Πηγή : Τράπεζα Ελλάδος

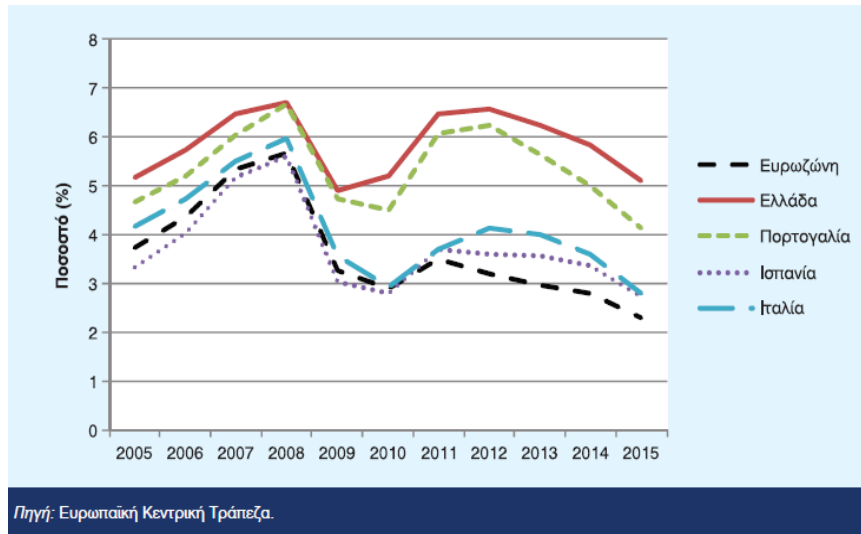
Το φαινόμενο αυτό έχει συνέπεια και στο ύψος των συνολικών δανείων σε επιχειρήσεις, με το επιχειρηματικό χαρτοφυλάκιο να υποχωρεί φτάνοντας τα €98,5 δισ. το β' τρίμηνο του 2015.

Διάγραμμα 8: Τραπεζικά δάνεια σε επιχειρήσεις στην Ελλάδα

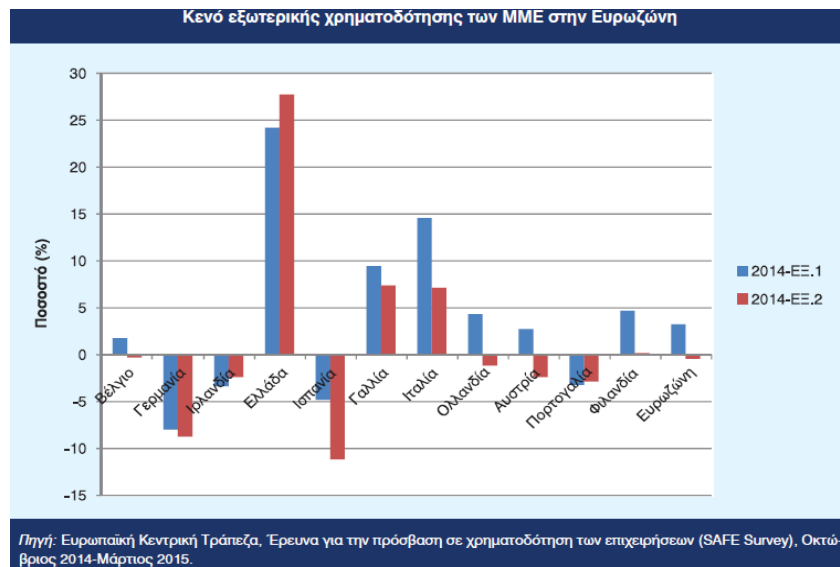
Επιπροσθέτως το κόστος δανεισμού για τις ελληνικές επιχειρήσεις είναι υψηλό σε σχέση με τις υπόλοιπες χώρες του νότου αλλά και τον μέσο όρο της Ευρώπης ξεπερνώντας τις 2,8 ποσοστιαίες μονάδες διαφορά (διάγραμμα 9).

Διάγραμμα 9: Κόστος Δανεισμού Επιχειρήσεων

Εξετάζοντας επίσης την ανάγκη εξωτερικής χρηματοδότησης για το έτος 2014 (τραπεζικά δάνεια, υπεραναλήψεις, εμπορική πίστωση, μετοχές και χρεόγραφα), των ελληνικών επιχειρήσεων βλέπουμε, ότι υπάρχει τεράστια έλλειψη δανειακών κεφαλαίων σε σχέση με την υπόλοιπη Ευρώπη (28%) με αυξητική τάση κατά το δεύτερο δμηνο (ECB, 2016) .

Διάγραμμα 10: Κενό εξωτερικής χρηματοδότησης των ΜΜΕ στην Ευρωζώνη

2.3 Αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων

Αυξημένη είναι και η πίεση των μη εξυπηρετούμενων δανείων στις ελληνικές τράπεζες, αφού κατά την διάρκεια της κρίσης παρουσίασαν ραγδαία αύξηση, ξεπερνώντας τα €100 δις. (Τράπεζα Ελλάδος 2015). Στο διάγραμμα 11 φαίνεται η ανοδική τους πορεία, σε σχέση με το σύνολο των δανείων, από το 2008 έως το 2014. Συγκεκριμένα από 4,7% το 2008 έφτασαν το 34,3% το 2014 δηλαδή αύξηση 30% περίπου σε 6 έτη.

Διάγραμμα 11: Μη εξυπηρετούμενα τραπεζικά δάνεια ως ποσοστό των συνολικών δανείων στην Ελλάδα

2.4 Τρόποι διαχείρισης μη εξυπηρετούμενων δανείων

Οι Τράπεζες προσπαθώντας να διαχειριστούν την αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, προχώρησαν σε στοχευμένες ενέργειες διαχείρισης τους και συγκεκριμένα:

1. Δημιούργησαν ειδικά τμήματα αναδιάρθρωσης των δανείων με έμπειρα στελέχη τραπεζικών χρηματοδοτήσεων.
2. Διαμόρφωσαν στρατηγική και διαδικασίες για τη συνεχή και έγκαιρη παρακολούθηση της πορείας της ενεργητικής διαχείρισης των μη εξυπηρετούμενων δανείων.
3. Διαμόρφωσαν μεθόδους λεπτομερούς αξιολόγησης του οφειλέτη, σχετικά με το βαθμό συνεργασιμότητας και την βιωσιμότητα του.
4. Δημιούργησαν εξελιγμένα εργαλεία επεξεργασίας, προκειμένου να διευκολύνουν την ανάδειξη βιώσιμων λύσεων για τους οφειλέτες.

5.Καθόρισαν την αξιολόγηση κάθε οφειλέτη ξεχωριστά και με βάση τα πιστωτικά του κριτήρια.

6.Υιοθέτησαν την διάκριση των «στρατηγικά» πτωχευμένων, από τους οφειλέτες που πραγματικά αδυνατούν να εξυπηρετήσουν τις υποχρεώσεις τους.

Στόχος τους η μείωση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, μέσω της ανάλυσης του προφίλ των οφειλετών και της ικανότητάς τους αποπληρωμής, ώστε να εφαρμοστούν βιώσιμες λύσεις και να αποφευχθούν οι επαναρυθμίσεις, με την εφαρμογή μιας δίκαιης θεραπείας για τους δανειολήπτες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες και με την ευθυγράμμιση τους με τους υφιστάμενους νόμους του Κράτους (Βλάχος Γ., 2015).

2.5 Κατηγοριοποίηση δανειοληπτών

Προκειμένου οι Τράπεζες να εντάξουν τα δάνεια σε ενδεικτικές κατηγορίες αναδιάρθρωσης, εξετάζουν την κατάσταση των δανειοληπτών προκειμένου να τους εντάξουν και αυτούς σε κατηγορίες. Έτσι ανάλογα με την κατάσταση του δανειολήπτη, αναδιαρθρώνουν και το δάνειο του (πίνακας 3).

Πίνακας 3: Κατάσταση δανειολήπτη και κατηγορίες αναδιάρθρωσης

<i>Κατάσταση Δανειολήπτη</i>	<i>Κατηγορίες Αναδιάρθρωσης</i>
Προσωρινή δυσχέρεια αποπληρωμής υποχρεώσεων	<ol style="list-style-type: none"> 1.Κεφαλαιοποίηση τόκων 2.Περίοδος χάριτος 3.Επέκταση αποπληρωμών 4.Μείωση επιτοκίου
Μακροπρόθεσμη αδυναμία εξόφλησης υποχρεώσεων με έντονα προβλήματα φερεγγυότητας	<ol style="list-style-type: none"> 1.Μετοχοποίηση απαίτησης 2.Πληρωμή μόνο τόκων 3.Διαγραφή απαίτησης 4.Εκχώρηση Παγίων
Ο δανειολήπτης εκτιμάται ότι είναι μη βιώσιμος	<ol style="list-style-type: none"> 1.Ολική εξόφληση σε απομειωμένο ποσό οφειλής 2.Ενεργοποίηση Εξασφαλίσεων 3.Ρευστοποίηση – Πώληση εταιρείας

Πηγή: Eurobank

2.6 Τύποι ρύθμισης

Οι Τράπεζες εφαρμόζουν τους τύπους ρύθμισης που προκρίνονται στην διεθνή πρακτική και αποτυπώνονται στο Εποπτικό Πλαίσιο της Τραπεζικής Ελλάδος σύμφωνα με την Πράξη Εκτελεστικής Επιτροπής ν.47/9-2-2015 ως εξής (Τράπεζα Ελλάδος, 2015):

1.Κεφαλαιοποίηση Ληξιπρόθεσμων οφειλών

Προστίθενται οι μη καταβληθέντες τόκοι στο υπόλοιπο του αρχικού κεφαλαίου και αναπροσαρμόζεται το πρόγραμμα αποπληρωμής του οφειλόμενου υπολοίπου.

2.Τακτοποίηση Ληξιπρόθεσμων οφειλών

Συνήθως μέσω συμφωνίας ρευστοποίησης περιουσιακών στοιχείων πραγματοποιείται τακτοποίηση του ληξιπρόθεσμου υπολοίπου και διατήρηση της απαίτησης για το άληκτο υπόλοιπο.

3.Μειωμένη δόση :Μεγαλύτερη των οφειλόμενων τόκων

Μειώνεται το ποσό των τοκοχρεωλυτικών δόσεων αποπληρωμής. Λόγω των προσωρινών χαμηλότερων δόσεων, η χρονική διάρκεια του δανείου δύναται να παραταθεί ενώ αποπληρώνεται και μέρος του κεφαλαίου.

4.Καταβολή μόνο τόκων

Καταβάλλεται από τον οφειλέτη μόνο το πλήρες ποσό των τόκων επί του δανείου για συγκεκριμένη βραχυπρόθεσμη περίοδο.

5.Μειωμένη δόση :Μικρότερη των οφειλόμενων τόκων

Μειώνεται το ποσό των τοκοχρεωλυτικών δόσεων αποπληρωμής. Λόγω των προσωρινών χαμηλότερων δόσεων, η χρονική διάρκεια του δανείου δύναται να παραταθεί.

6.Περίοδος Χάριτος

Αναστέλλονται οι πληρωμές του κεφαλαίου του δανείου για συγκεκριμένη χρονική περίοδο

7.Μείωση επιτοκίου

Αλλαγή του τύπου επιτοκίου από κυμαινόμενο σε σταθερό ή αντίστροφα ή μείωση του συμβατικού περιθωρίου.

8.Παράταση διάρκειας

Παράταση της διάρκειας αποπληρωμής του δανείου δηλαδή της ημερομηνίας της τελευταίας συμβατικής καταβολής δόσης του δανείου.

9.Διαχωρισμός οφειλής

Η οφειλή συνήθως διαχωρίζεται σε δυο τμήματα, όπου το ένα συνεχίζει να αποπληρώνεται με βάση την υφιστάμενη και την εκτιμώμενη μελλοντική ικανότητα αποπληρωμής του οφειλέτη, και το δεύτερο που αφορά το υπόλοιπο τμήμα του αρχικού δανείου τακτοποιείται σε

μεταγενέστερο χρόνο με πιθανή ρευστοποίηση περιουσίας ή με άλλο τρόπο που συμφωνείται από την αρχική σύμβαση.

10.Μερική Διαγραφή οφειλής

Προβλέπει την οριστική διαγραφή μέρους της συνολικής απαίτησης της Τράπεζας ώστε το διαμορφούμενο ύψος να εκτιμάται ότι μπορεί να εξυπηρετηθεί από τον οφειλέτη.

11.Λειτουργική αναδιάρθρωση Επιχείρησης

Αλλαγή της διοίκησης της επιχείρησης όταν η Τράπεζα θεωρεί την επιχείρηση βιώσιμη υπό προϋποθέσεις αλλά η υφιστάμενη διοίκηση δεν συνεργάζεται προς αυτή την κατεύθυνση. Η συγκεκριμένη επιλογή δύναται να συνδυαστεί με τις άλλες επιλογές ρύθμισης, λόγω του ότι δεν συνιστά από μόνη της τύπο ρύθμισης.

12.Συμφωνία ανταλλαγής Χρέους με μετοχικό κεφάλαιο

Εφαρμόζεται σε αναδιαρθρώσεις εταιρειών όπου μέρος του χρέους μετατρέπεται σε μετοχικό κεφάλαιο και η Τράπεζα γίνεται μέτοχος της επιχείρησης ώστε το υπόλοιπο ποσό του χρέους να μπορεί να εξυπηρετηθεί από τις ταμειακές ροές του δανειολήπτη.

3.Εναλλακτικοί τρόποι Χρηματοδότησης

3.1 Τραπεζική ηθική – Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη

Ως τραπεζική ηθική, νοείται το σύνολο των ηθικών πρακτικών και κανόνων, που πρέπει να διέπουν την παροχή τραπεζικών υπηρεσιών και δανείων. Άλλωστε, το πλαίσιο λειτουργίας των τραπεζών προϋποθέτει τις ηθικές πρακτικές και τα ανάλογα κριτήρια επειδή το τραπεζικό σύστημα στηρίζεται στην πίστη. Η τραπεζική ηθική είναι αναπόσπαστο κομμάτι της επιχειρησιακής ηθικής και σχετίζεται με την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη, η οποία είναι σημαντικό κομμάτι στην γενικότερη ανάπτυξη της κάθε εταιρείας και την κοινωνική της νομιμοποίηση.

Ο ορισμός που δόθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή το 2006 για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη είναι ο εξής: «μια έννοια σύμφωνα με την οποία οι εταιρείες ενσωματώνουν σε εθελοντική βάση κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανησυχίες στις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και στις επαφές τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη όπως οι εργαζόμενοι, οι μέτοχοι, οι συνεργάτες-προμηθευτές, οι επενδυτές καθώς και οι καταναλωτές και οι κοινωνίες μέσα στις οποίες αυτές δραστηριοποιούνται.» Τα τραπεζικά ιδρύματα, οφείλουν να εφαρμόζουν το θεσμό της Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης, διότι ο ρόλος που διαδραματίζουν στο κοινωνικό και οικονομικό περιβάλλον τους είναι πολύ μεγάλος και ουσιαστικά σηματοδοτούν την ανάπτυξη της οικονομίας αυτού του περιβάλλοντος στις σύγχρονες κοινωνίες.

Από την αρχή της δημιουργίας της, η παροχή κάθε είδους χρηματοοικονομικής υπηρεσίας, βασίστηκε στην αμοιβαία σχέση εμπιστοσύνης της τράπεζας και του πελάτη, όπως επίσης και της τράπεζας με την κοινωνία. Η σχέση πίστης και εμπιστοσύνης ήταν και είναι ο σύνδεσμος μεταξύ των οικονομικών υποχρεώσεων των πελατών απέναντι στην τράπεζα αλλά και των ηθικών υποχρεώσεων της τράπεζας απέναντι στην κοινωνία. Η εταιρική κοινωνική ευθύνη των τραπεζών στηρίζεται στις αρχές της διαφάνειας, της ακεραιότητας αλλά και της συμμετοχής στην λήψη των αποφάσεων. Στη σύγχρονη οικονομία, η κοινωνικά υπεύθυνη τραπεζική είναι καθιερωμένη εδώ και χρόνια, με τα τραπεζικά ιδρύματα να χρηματοδοτούν δραστηριότητες με έμφαση στην αειφόρο ανάπτυξη και την προστασία του περιβάλλοντος και ταυτόχρονα να κάνουν χορηγήσεις δανείων σε ευάλωτες κοινωνικά αλλά και οικονομικά, ομάδες ανθρώπων.

Η παγκόσμια οικονομική κρίση που επηρέασε ολόκληρο το χρηματοοικονομικό σύστημα, οδήγησε όλον τον κλάδο και περισσότερο τον τραπεζικό τομέα, να καταλάβει την μεγάλη ευθύνη που έχει απέναντι στην κοινωνία και να εντατικοποιήσει τις προσπάθειες για κοινωνική εταιρική ευθύνη.

3.2 Ηθικές Τράπεζες

Ο όρος «ηθική τράπεζα» είναι απόρροια της ηθικής τραπεζικής και της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης. Ως «ηθική τράπεζα» ορίζεται ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, που λειτουργεί κάτω από όρους κοινωνικής ευαισθησίας και διέπεται από ηθικές αρχές και κανόνες, ενώ ταυτόχρονα είναι φορέας χρηματοδότησης περιβαλλοντολογικών και κοινωνικών σχεδίων ανάπτυξης. Η εναλλακτική αυτή τράπεζα έχει τις αρχές της, στις αρχές της ηθικής χρηματοδότησης που είναι: συμμετοχή στις αποφάσεις, διαφάνεια, δικαίωμα στην πίστωση, στήριξη της οικονομίας της αγοράς και του περιβάλλοντος. Η λειτουργία της «ηθικής τράπεζας» έχει ακριβώς το ίδιο νομικό πλαίσιο λειτουργίας με τις άλλες τράπεζες, ωστόσο υπάρχουν διαφοροποιημένα χαρακτηριστικά, πάνω στα οποία είναι δομημένη και λειτουργεί και είναι τα κάτωθι:

1. Η ύπαρξη εγγυήσεων και καινοτόμων πολιτικών για την ασφαλή αποπληρωμή δανείων από αδύναμες κοινωνικά ομάδες, όπως επίσης και η διαφάνεια στην λήψη επενδυτικών αποφάσεων και στην λειτουργία της τράπεζας.
2. Το κέρδος της κοινωνίας που προέρχεται από δραστηριότητες που χρηματοδοτούνται από την τράπεζα και που συντελούν στην αυξημένη προστιθέμενη αξία του κοινωνικού συνόλου.
3. Η ενεργή διοίκηση που στηρίζεται στην συμμετοχή του κοινωνικού συνόλου για τις αποφάσεις και οδηγείται στην ανάληψη δημιουργικών δράσεων από αυτό.

Σύμφωνα με τις παραπάνω αποδοχές, ο όρος «ηθική τράπεζα» χαρακτηρίζει μια κατηγορία τραπεζών, οι οποίες είναι φορείς χρηματοδότησης κοινωνικών ομάδων που απορρίπτουν οι υπόλοιπες και λειτουργούν σε πλαίσια περιβαλλοντολογικής και κοινωνικής ευαισθησίας (π.χ. άνεργοι, νέοι, νεοφυείς επιχειρήσεις κτλ). Για τις ηθικές τράπεζες, κριτήριο στην λήψη απόφασης δανειοδότησης, αποτελεί η κοινωνική και περιβαλλοντολογική επίδραση των επιχειρηματικών πλάνων που θα επιλεγούν για χρηματοδότηση τόσο στην τοπική όσο και στην ευρύτερη κοινωνία.

Οι ηθικές τράπεζες ξεκίνησαν την ανάπτυξη τους από το 1990, ωστόσο σήμερα αναπτύσσονται περισσότερο διότι δεν έχουν εργασίες σε εικονικές δραστηριότητες, με αποτέλεσμα να μην έχουν πρόβλημα με την οικονομική κρίση. Στην Ευρώπη, η Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ηθικών και Εναλλακτικών Τραπεζών και Χρηματοδοτών (FEBEA) περιλαμβάνει πάνω από 25 Ιδρύματα ενώ προετοιμάζει και την λειτουργία μιας Πανευρωπαϊκής ηθικής τράπεζας. Μερικές από τις μεγάλες ηθικές τράπεζες είναι η Banca Etica η οποία δραστηριοποιείται στην Ιταλία, η Alternative Bank στην Ελβετία, η Cultura Bank στην Νορβηγία, η Credit Cooperatif στην Γαλλία ενώ η πρώτη Ελληνική ηθική τράπεζα που εντάχθηκε στην Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Ηθικών και Εναλλακτικών Τραπεζών και Χρηματοδοτών (FEBEA) το 2015 είναι η Συνεργατική Τράπεζα Καρδίτσας.

Μετά από τα αποτελέσματα που είχε η πρόσφατη οικονομική κρίση στις κοινωνίες και την πραγματική οικονομία, δημιουργήθηκε το ερώτημα της ταύτισης των ηθικών τραπεζών, με τις συμβατικές που δείχνουν κοινωνική ευαισθησία. Σίγουρα με το πέρασμα του χρόνου και την αύξηση των δραστηριοτήτων της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης, θα υπάρχει κάποια σύγκλιση των συμβατικών με τις ηθικές τράπεζες. Ωστόσο πάντα θα δραστηριοποιούνται αυτόνομα καθώς στοχεύουν σε διαφορετικούς πελάτες και έχουν διαφορετική φιλοσοφία λειτουργίας, ενώ διοικούνται και με διαφορετικό μοντέλο διοίκησης.

3.3 Μικροχρηματοδότηση (microfinance)

Παγκοσμίως, η πιο μεγάλη από αριθμητική άποψη ηθική τράπεζα, διότι απευθύνεται σε μεγάλο αριθμό ανθρώπων, είναι η Grameen Bank (Τράπεζα των Φτωχών) του Μπαγκλαντές, η οποία ιδρύθηκε το 1983 από τον Muhammad Yunus, οικονομολόγο, ο οποίος τιμήθηκε μαζί με την τράπεζα με το Νόμπελ Ειρήνης το 2006, για την συνεισφορά τους στην κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων χωρών. Ήταν η πρώτη φορά που απονεμήθηκε Νόμπελ Ειρήνης σε κάτοικο Μπαγκλαντές και αποτελούσε μια στροφή σε σχέση με τις προηγούμενες συμβατικές απονομές, αφού επιλέχθηκε κάποιος που εργάστηκε για την ειρήνη έμμεσα, προσπαθώντας για την οικονομική ανάπτυξη των πολύ φτωχών ανθρώπων.

Ο Muhammad Yunus σκέφτηκε και εφάρμοσε την ιδέα του «μικροδανεισμού», δηλαδή του δανεισμού πολύ μικρών ποσών, σε πολύ φτωχούς ανθρώπους που σε κανονικές συνθήκες, δεν έχουν πρόσβαση σε δανεισμό από συμβατικά τραπεζικά ιδρύματα, έτσι ώστε να δημιουργήσουν εισόδημα με αυτοαπασχόληση, προκειμένου να ζήσουν αυτοί και οι

οικογένειες τους. Την πρωτοποριακή αυτή ιδέα συνέλαβε το 1974, όταν κατά την επίσκεψη του με φοιτητές σε χωριό του Μπαγκλαντές, παρατήρησε ότι οι γυναίκες του χωριού εργάζονταν 14 ώρες την ημέρα με ελάχιστο φαγητό για την κατασκευή καθισμάτων από μπαμπού, με λιγιστό κέρδος. Αυτό οφειλόταν, στο γεγονός ότι αγόραζαν τις πρώτες ύλες από ενδιάμεσους μεσάζοντες και πλήρωναν εβδομαδιαίο επιτόκιο 10%, αφού δανείζονταν από τοκογλύφους, μη έχοντας πρόσβαση στο κανονικό τραπεζικό σύστημα. Αφού ενημερώθηκε ότι οι συνολικές οφειλές 42 οικογενειών του χωριού ήταν 27 δολάρια, αποφάσισε να τους δανείσει το διπλάσιο ποσό για να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες τους. Όταν επέστρεψε τον επόμενο μήνα, είδε ότι η ζωή τους είχε αλλάξει, αφού οι πιο πολλοί αγόραζαν πλέον με μετρητά, χωρίς να χρειάζεται να δανειστούν από τοκογλύφους, μερικοί ασχολήθηκαν με την κτηνοτροφία ενώ οι περισσότεροι του επέστρεψαν τα χρήματα του (Grameen Bank, 2016).

3.3.1 Grameen Bank

Έτσι ξεκίνησε να δανείζει μικρά ποσά σε χωρικούς - αγρότες και το 1983 ίδρυσε την Grameen Bank, (τράπεζα του χωριού), μετά από την επιτυχία που είχε το εγχείρημα του και την συμβολή του στην ευρύτερη ανάπτυξη της περιοχής. Σήμερα η Grameen Bank είναι μια από τα μεγαλύτερες τράπεζες στο Μπαγκλαντές, με 8.439 εκατομμύρια δανειζόμενους με ένα δίκτυο 2.565 καταστημάτων, που χρηματοδοτεί 81.379 χωριά καλύπτοντας πάνω από 97% των χωριών του Μπαγκλαντές (στοιχεία Οκτώβριου 2011) (Grameen Bank, 2016).

Μέτοχοι της τράπεζας είναι οι ίδιοι οι δανειολήπτες σε ποσοστό 94%, αφού μπορούν να μετατραπούν σε καταθέτες, ενώ το υπόλοιπο 6% ανήκει στην κυβέρνηση του Μπαγκλαντές. Ένα ποσοστό 97% των δανειοληπτών της τράπεζας είναι γυναίκες, που στο Μπαγκλαντές είναι παραμελημένες από την κοινωνία. Έτσι μέσα από την ευκαιρία της αυτοαπασχόλησης και την πρόσβαση σε χρηματοδότηση, η Grameen Bank βοηθάει στην ενδυνάμωση αυτών των γυναικών. Άλλωστε μελέτες που έχουν γίνει έχουν δείξει ότι η συνολική παραγωγή είναι μεγαλύτερη, όταν τα δάνεια χορηγούνται σε γυναίκες αντί για άνδρες, καθώς οι γυναίκες είναι πιο πιθανό να χρησιμοποιήσουν τα κέρδη τους, για να βελτιώσουν τις συνθήκες διαβίωσης τους και να μορφώσουν τα παιδιά τους, βοηθώντας στην εν γένει ενδυνάμωση του κοινωνικού ιστού.

Ο θεσμός της μικροχρηματοδότησης έχει κοινωνική χροιά όσον αφορά στην ανάπτυξη, αναγνωρίζοντας την αποτυχία του σύγχρονου χρηματοοικονομικού συστήματος να ρυθμίσει

την οικονομία στις αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της έλλειψης θεσμών για την ιδιοκτησία, της εκτεταμένης διαφθοράς, των φαινομένων του πληθωρισμού και των αυξημένων απαιτήσεων για ενυπόθηκα δάνεια, που εκτοξεύουν το κόστος δανεισμού και οδηγούν τους δανειολήπτες στον ευρέως διαδεδομένο θεσμό της τοκογλυφίας.

Σύμφωνα με την ιδέα του Muhammad Yunus, η Grameen Bank είναι η πρώτη τράπεζα διεθνώς που ανέπτυξε τον θεσμό του μικροδανεισμού, σε δανειολήπτες χωρίς εμπράγματα εγγυήσεις, αλλά με προϋπόθεση τον δανεισμό σε ομάδες των πέντε, που αλληλοβοηθούν ο ένας τον άλλο για την αποπληρωμή του δανείου. Το δάνειο χορηγείται πρώτα σε δυο εξ αυτών, εξασφαλίζοντας την αποπληρωμή του, έτσι ώστε να συνεχίσει η δανειοδότηση και των υπολοίπων της ομάδας. Η ουσιαστική διαφορά του μικροδανεισμού και του συμβατικού δανεισμού είναι, ότι ο πρώτος εστιάζει στην κοινή υποχρέωση και εμπιστοσύνη και όχι σε νομικές δεσμεύσεις που πηγάζουν από συμβάσεις. Ουσιαστικά έτσι κάνουν ανθρωποκεντρική την ανάπτυξη, με συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων στις αποφάσεις που τους αφορούν, κινητοποιώντας τους, με αποτέλεσμα να επιτυγχάνουν συμμετοχικά, καλύτερες αποδόσεις.

Η Grameen Bank έχει καταφέρει να λειτουργεί σύμφωνα με τον ιδρυτή της, αντίστροφα από τις συμβατικές τράπεζες, δανείζοντας χρήματα στους φτωχούς και μάλιστα χωρίς την εξασφάλιση της υποθήκης σε αντιδιαστολή με τις υπόλοιπες τράπεζες που δανείζουν σε όσους έχουν την δυνατότητα να προσημειώσουν κάποιο ακίνητο, δηλαδή τους πλουσίους - κατά μια έννοια - ιδιοκτήτες. Η δομική λειτουργία έχει πυραμιδικό σχήμα το οποίο βασίζεται στην ομάδα των πέντε ατόμων, που δημιουργεί μια μεγαλύτερη ομάδα - χωριό - που υποστηρίζεται από την τράπεζα. Αυτή η δομική λειτουργία έχει ως αποτέλεσμα την αποπληρωμή του 99% των δανείων αφού εάν ένα άτομο από την ομάδα δεν αποπληρώσει το δάνειο που έχει λάβει, ουσιαστικά διακόπτει την συνεργασία όλης της ομάδας των πέντε που θεωρούνται πλέον αφερέγγυοι, χωρίς όμως την απαίτηση για εξόφληση της οφειλής τους.

Το μέσο επιτόκιο δανεισμού κυμαίνεται στο 10%, έχοντας μηδενικό επιτόκιο για τους επαίτες, 5% για σπουδαστικά δάνεια, 8% για στεγαστικά δάνεια και 20% για δάνεια που δημιουργούν εισόδημα. Καθώς η φιλοσοφία λειτουργίας της τράπεζας δεν επικροτεί την φιλανθρωπία ως λύση μακροπρόθεσμα, αλλά επιδιώκει την ενεργή εμπλοκή των δανειοδοτούμενων στην αποπληρωμή των δανείων τους ως ένδειξη υγιούς πρωτοβουλίας, ενθαρρύνει τους επαίτες να δημιουργούν εισόδημα από πώληση ειδών λαϊκής τέχνης (Ρεπούσης Σ., 2006).

Διαφορετικό επίσης είναι και το σύστημα προβλέψεων των επισφαλών δανείων καθώς σε περίπτωση μη εξόφλησης ενός δανείου, η τράπεζα δημιουργεί πρόβλεψη ίση με το 50% του δανείου τον πρώτο χρόνο, ενώ δημιουργείται πρόβλεψη ίση με το 100% του δανείου τον δεύτερο χρόνο μη αποπληρωμής του. Τα δάνεια παρακολουθούνται εκτός από την πενταμελή ομάδα και από στελέχη της τράπεζας.

Πολλοί τραπεζίτες κατακρίνουν την τακτική της δανειοδότησης των φτωχών λόγω αφερεγγυότητας, αλλά ο ιδρυτής της Grameen Bank, ενστερνίζεται την ιδέα ότι, όταν οι μη κατέχοντες περιουσία αποκτήσουν έστω και μικρή, τότε γίνονται υπέρμαχοι της ανόδου της ποιότητας ζωής των πολλών, της κατοχής περιουσίας και της μη φτωχοποίησης του πληθυσμού, βοηθώντας στην ταχύτητα των κοινωνικών αλλαγών.

3.3.2 Αρχές λειτουργίας μικροχρηματοδότησης

Οι αρχές λειτουργίας της τράπεζας αλλά και γενικότερα του θεσμού των μικροπιστώσεων συμπεριλαμβάνουν 10 δράσεις ως εξής (Grameen Bank, 2016):

1. Εστίαση στο πρόβλημα και όχι στη λύση, με έρευνα του κοινωνικού υπόβαθρου και όχι με τεχνικές πρακτικές.
2. Υιοθεσία προοδευτικής στάσης με στήριξη της ανάπτυξης σε μακροπρόθεσμες διαδικασίες με άμεση εξάρτηση από την δέσμευση των οικονομικών λειτουργιών.
3. Διασφάλιση της λειτουργίας του πιστωτικού ιδρύματος υπέρ των φτωχών, με παράλληλη επίσκεψη των τραπεζικών υπαλλήλων στα χωριά, για επίβλεψη και συμβουλευτική των δανειοληπτών.
4. Καθορισμός προτεραιοτήτων πληθυσμού με προτεραιότητα στους πιο φτωχούς.
5. Έναρξη δραστηριότητας με δανειοδότηση παραγωγικών δραστηριοτήτων δημιουργίας εισοδήματος.
6. Στήριξη στις ομάδες αλληλοβοήθειας.
7. Συνδυασμός εποπτείας δανειοληπτών με απλές, κατανοητές και τυποποιημένες διαδικασίες.
8. Δημιουργία ευστάθειας τραπεζικού τομέα.
9. Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό με εκπαίδευση ανθρώπων, χρήσιμων στην κοινωνία, με αρχές, ήθος και σεβασμό στο περιβάλλον, βοηθώντας στην αγροτική ανάπτυξη.
10. Συνδυασμός αποταμίευσης και δανειοδότησης.

3.4 Κοινωνική Οικονομία

Κοινωνική οικονομία ονομάζεται η οικονομική δραστηριοποίηση των φορέων που βρίσκονται μεταξύ δημοσίων και ιδιωτικών επιχειρήσεων και ενεργοποιούνται με στόχο την κοινωνική ανάπτυξη. Άλλωστε, οι διάφορες κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες των μελών της κοινωνίας, γεννούν τους οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας που την στηρίζουν. Ιστορικά, μεταξύ του ιδιωτικού τομέα και του κράτους που είναι οι κύριοι πυλώνες της οικονομίας, αναπτύχθηκε ένας τρίτος τομέας που ονομάστηκε τομέας κοινωνικής οικονομίας που περιλαμβάνει δραστηριότητες χωρίς την παρέμβαση του κράτους, μόνο με εθελοντική συμμετοχή επιχειρήσεων και αποκλειστικό σκοπό έχουν την γέννηση καταναλωτικών και επαγγελματικών συνεταιρισμών στην τοπική αυτοδιοίκηση και την εν γένει αυτοδιαχείριση.

Τα τελευταία χρόνια της οικονομικής κρίσης, λόγω της μεγάλης και απότομης αύξησης της ανεργίας και της ανέχειας δημιουργήθηκαν παγκοσμίως, νέες μορφές κοινωνικών επιχειρήσεων για την αντιμετώπιση τους και πρωτότυποι φορείς για να αντιμετωπίσουν την έλλειψη της κρατικής πρόνοιας.

Ιστορικό πλαίσιο λειτουργίας

Οι πρώτες εμφανίσεις κοινωνικών οργανώσεων γίνονται στον 19^ο αιώνα στις αναπτυγμένες οικονομικά χώρες με την μορφή, μη κερδοσκοπικών ενώσεων, συνεταιριστικών φορέων και αλληλοβοηθούμενων επιχειρήσεων οι οποίες έχουν νομικές μορφές όπως η αστική μη κερδοσκοπική εταιρεία και ο συνεταιρισμός. Η αλληλέγγυα οικονομία δραστηριοποιείται από φυσικά ή νομικά πρόσωπα στο φάσμα της παραγωγής, συναλλαγής και κατανάλωσης με προσανατολισμό την κάλυψη κοινωνικών δυσλειτουργιών, την επανένταξη των ανέργων και των ατόμων που ανήκουν στις ευάλωτες και ειδικές ομάδες πληθυσμού, στον παραγωγικό κοινωνικό ιστό και την καταπολέμηση του αποκλεισμού. Οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας όντας καινοτόμες επεκτάθηκαν σε καινούργια πεδία δραστηριοποίησης όπως την βοήθεια ηλικιωμένων ή ανήμπορων ατόμων, την επαγγελματική επανένταξη ατόμων με κοινωνικά προβλήματα, το εμπόριο, την πράσινη διαχείριση αποβλήτων κ.α.

Οι κοινωνικές επιχειρήσεις, είναι επιχειρήσεις που λειτουργούν στο νομικό πλαίσιο των ιδιωτικών επιχειρήσεων και παράγουν ατομικά ή και συλλογικά αγαθά, που όμως εξυπηρετούν μια προκαθορισμένη κοινωνική αποστολή, ενώ τα κέρδη επανεπενδύονται με

στόχο την τοπική ανάπτυξη. Έτσι με γνώμονα την αξιοποίηση των τοπικών πλεονεκτημάτων, βοηθούν την αύξηση της απασχόλησης, την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού προκειμένου να ενεργοποιηθεί ένα ευρύτερο φάσμα στην δραστηριότητα της κοινωνίας που η αγορά απαξιώνει (Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας, 2013). Πρωτεύων στόχος δραστηριοποίησης, δεν είναι το κέρδος, αλλά η αντιμετώπιση των μεταβολών στο κοινωνικό «γίγνεσθαι», μέσα από μια διαδικασία δημοκρατικής συμμετοχής όλων των μελών, με καινοτομία και ευελιξία.

Η συμμετοχή της κοινωνικής οικονομίας, δεν περιορίζεται σε συγκεκριμένους κλάδους της οικονομίας, αλλά συμμετέχει σε όλους τους τομείς της, όπως τους συνεταιρισμούς όλων των ειδών (πιστωτικοί, αγροτικοί κλπ.), συνταξιοδοτικά και ταμεία υγείας, ΜΚΟ, όπως επίσης και σε διάφορες ενώσεις και σωματεία με αποτέλεσμα να δημιουργεί μια πηγή νεωτερισμού και καινοτομίας και να βοηθά στην δημιουργία νέων θέσεων εργασίας και απασχόληση. (Δίκτυο Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων, 2016).

Η οικονομολόγος Λούκα Κατσέλη, νυν Πρόεδρος της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών κατά την θητεία της ως Υπουργού Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης το 2010, παρουσιάζοντας το θεσμικό πλαίσιο για την κοινωνική οικονομία, την κοινωνική επιχειρηματικότητα και τη δημιουργία Ταμείου Κοινωνικής Οικονομίας στην Ελλάδα, ανέφερε ότι με τον όρο κοινωνική οικονομία «αναφερόμαστε στο σύνολο των οικονομικών και επιχειρηματικών δραστηριοτήτων, οι οποίες αναλαμβάνονται από νομικά πρόσωπα, με στόχο την παροχή αγαθών και υπηρεσιών σε ευπαθείς ομάδες του πληθυσμού» (Το Βήμα, 2010).

Αυτές οι δραστηριότητες για να θεωρηθούν ότι ανήκουν στις κοινωνικές επιχειρήσεις πρέπει να έχουν τρεις βασικές αρχές:

1. Εταιρική εργασία ως σημαντική προτεραιότητα σε σχέση με την εισφορά κεφαλαίων.
2. Συμμετοχή στις εταιρικές αποφάσεις ως κομμάτι της δημοκρατικότητας των αποφάσεων.
3. Πληρωμή των κερδών ως αποτέλεσμα του βαθμού συμμετοχής στα εταιρικά κέρδη και όχι ως αποτέλεσμα του ποσοστού της μετοχικής σύνθεσης.

Συνεχίζοντας την ομιλία της η πρώην υπουργός ανέφερε ότι «στην υπόλοιπη Ευρώπη οι κοινωνικές επιχειρήσεις κατέχουν ποσοστό 10% στο σύνολο της οικονομίας, ενώ το σύνολο

των εργαζομένων σε αυτές ξεπερνά τα 11 εκατομμύρια κατέχοντας ποσοστό 6% της συνολικής απασχόλησης και 6,7% της μισθωτής».

Στην Ελλάδα το ποσοστό αυτό είναι σχεδόν μηδενικό ενώ μόλις τώρα «γίνεται προσπάθεια για να γίνει η κοινωνική οικονομία ένα όπλο για την καταπολέμηση της ανεργίας, ενώ το Ταμείο Κοινωνικής Οικονομίας, να γίνει χρηματοδοτικό εργαλείο για την παροχή μικροδανείων και μικροπιστώσεων με ευνοϊκούς όρους για δράση, που αποσκοπεί στην ένταξη στην οικονομική ζωή συγκεκριμένων κοινωνικών ομάδων όπως νέων, γυναικών, μακροχρόνια ανέργων ή ατόμων που κινδυνεύουν από κοινωνικό αποκλεισμό» (Το Βήμα, 2010).

Προχωρώντας στην ομιλία της συμπληρώνει «για την Ελλάδα κοινή διαπίστωση είναι ότι, οι δραστηριότητες του τομέα της κοινωνικής οικονομίας δεν είναι ιδιαίτερα αναπτυγμένες και οι οποιεσδήποτε προσπάθειες που γίνονται από διάφορους φορείς προσκρούουν, μεταξύ άλλων, στην έλλειψη ενός κατάλληλου και ευέλικτου πλαισίου για την θεσμική, διοικητική και χρηματοοικονομική στήριξη των πρωτοβουλιών που αναλαμβάνονται στον τομέα αυτό».

Πιο γενικά στην ελληνική κοινωνία πρωτοβουλίες τέτοιου είδους, εντάσσονται σε μια φιλοσοφία «φιλανθρωπίας», ενώ ο τομέας αυτός δεν εμφανίζεται σε καμία επίσημη διακριτή στατιστική κατηγορία. Στην Ελλάδα, οι κοινωνικές επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν προβλήματα κυρίως νομοθετικού και χρηματοοικονομικού χαρακτήρα, διότι η απουσία ξεκάθαρου πλαισίου λειτουργίας, καθώς και η απουσία εξειδικευμένου προσωπικού, δυσκολεύει την εξεύρεση πόρων χρηματοδότησης, αφού τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποφεύγουν την χρηματοδότηση τους ως δυνητικά επισφαλείς επιχειρήσεις. Παγκοσμίως οι κοινωνικές επιχειρήσεις είναι επιτυχημένες, όχι από την κερδοφορία τους, αλλά λόγω της χρηματοδότησης τους από την παραγωγή, θυσιάζοντας την κερδοφορία τους στο πλαίσιο προστασίας των κοινωνικά αδύναμων.

Άλλωστε στην Ελλάδα με τον νόμο 4019/11, οι κοινωνικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις είναι υποχρεωμένες το 5% των κερδών τους να το κεφαλαιοποιούν ως αποθεματικό, ενώ το 35% να το διανέμουν στους εργαζομένους τους ως κίνητρο παραγωγικότητας και το υπόλοιπο 60% να διατίθεται για τους σκοπούς της εταιρείας και την δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (Σταυρουλάκης Κ., 2012).

3.5 Συνεργατισμός

Ως συνεργατισμός ορίζεται ένας συγκεκριμένος ομαδικός τρόπος δράσης, κοινωνικής και οικονομικής των μελών μιας ομάδας ανθρώπων (καταναλωτών, φοιτητών, εργατών, αγροτών κλπ), που καθορίζεται από την τήρηση βασικών αρχών που διαμορφώνουν την συνεταιριστική ιδεολογία.

Οι βασικές αρχές του, όπως διατυπώθηκαν από τον Raiffeisen είναι οι εξής (Ηρακλέους Α., 2006):

1. Αυτοβοήθεια: Άνθρωποι που βρίσκονται στην ίδια οικονομική θέση ή κατάσταση συνενώνουν τις δυνάμεις τους και αλληλοϋποστηρίζονται προκειμένου να την βελτιώσουν.
2. Αυτοδιαχείριση: Τα μέλη οργανώνονται μεταξύ τους και ορίζουν τους κανονισμούς της συνεργατικής εταιρείας, χωρίς να επηρεάζονται από εξωτερικούς παράγοντες, λαμβάνοντας αποφάσεις με γνώμονα το κοινό συμφέρον.
3. Αυτοευθύνη: Τα μέλη είναι υπεύθυνα για την διατήρηση της εταιρείας, έχοντας κοινή ευθύνη έναντι τρίτων, δημιουργώντας εμπιστοσύνη προς αυτούς.
4. Εθελοντική συμμετοχή: Η συμμετοχή είναι εθελοντική, με δικαίωμα ένταξης στην εταιρεία οποιουδήποτε και δικαίωμα αποχώρησης οποτεδήποτε. Εφόσον όμως είναι κάποιος μέλος, συνεργάζεται υποχρεωτικά με την εταιρεία.
5. Προαγωγή μέλους: Οι συνεργατικές εταιρείες, έχουν ως κύρια εστίαση τα μέλη τους, έχοντας ως βασικό τους σκοπό την προσφορά υπηρεσίας σε αυτά. Ο σκοπός επιτυγχάνεται αυξάνοντας το μερίδιο τους στην αγορά, και τα περιουσιακά τους στοιχεία με φερεγγυότητα. Οποιοσδήποτε άλλος στόχος, δεν είναι στόχος μιας συνεργατικής εταιρείας.
6. Ανοικτή είσοδος στα μέλη: Όποιος θέλει να συμμετάσχει ως μέλος, μπορεί, εντασσόμενος στους κανόνες του συνεργατισμού, αφού η εταιρεία δεν εξαρτάται από τον αριθμό των μελών που εγγράφονται ή διαγράφονται.
7. Αρχή ταυτότητας: Η συνεργατική εταιρεία λειτουργεί ταυτόχρονα ως ένωση προσώπων, κεφαλαίων και επιχείρηση που κατέχεται και χρησιμοποιείται από κοινού, ενώ υπάρχει τριπλή σχέση μεταξύ των μελών της που είναι ιδιοκτήτες, εντολοδόχοι και παραλήπτες των υπηρεσιών της επιχείρησης. Όταν δεν λειτουργεί σε επιχειρησιακό επίπεδο δεν λειτουργεί ούτε ως ένωση προσώπων και αντίστροφα.
8. Αρχή σύνδεσης: Οι συνεργατικές εταιρείες συνδέονται μεταξύ τους, λόγω του μεγέθους τους, για διοικητική αποκέντρωση και για λόγους τοπικού προσανατολισμού βοηθώντας την αυτοβοήθεια, και ενισχύουν την ανταγωνιστικότητα. Η κεντρική εταιρεία

συντονίζει τις προσπάθειες και ενισχύει το έργο των υπολοίπων τοπικών συνεργατικών εταιρειών.

9. Αποκέντρωση: Αποκέντρωση στις συνεργατικές εταιρείες, σημαίνει καλύτερη γνώση της τοπικής αγοράς, ευελιξία, ευκολία προσέγγισης του πελάτη και επομένως ανταγωνιστικό πλεονέκτημα. Γνωρίζοντας τις ειδικές συνθήκες ενός τόπου, λαμβάνουν ταχύτερα σημαντικές αποφάσεις, ενισχύοντας τους δεσμούς μεταξύ των μελών.

10. Η αρχή της ανεξαρτησίας των συνεταιρισμών από το κράτος: Οι συνεργατικές εταιρείες ανήκουν στα μέλη τους και είναι ανεξάρτητες από το κράτος, το οποίο δεν μπορεί να ασκήσει καμία πολιτική μέσα από την δραστηριότητα τους. Η εκπλήρωση κοινωνικών λειτουργιών συντελείται μόνο έμμεσα, ενώ αναμένουν από την πολιτεία σαφές θεσμικό πλαίσιο, βοηθώντας τα μέλη τους με την δημιουργία πλούτου, ενσωματώνοντας στην δράση τους αρχές δημοκρατίας.

Οι αρχές που εφαρμόστηκαν και διατυπώθηκαν από τον Raiffeisen εφαρμόζονται και σήμερα στο κυπριακό και ελληνικό συνεργατικό κίνημα, με έμφαση στην εφαρμογή της συλλογικής ευθύνης, η οποία αποτέλεσε τον θεμέλιο λίθο, ως έκφραση της αλληλεγγύης και της αλληλοβοήθειας των μελών, βοηθώντας την ενίσχυση της συνεργατικής εταιρείας ή του συνεταιρισμού.

Οι βασικές αρχές του συνεργατισμού διαμορφώνουν μια ιδεολογία, που τονίζει την αλληλεγγύη, την αδελφοσύνη, την αλληλοβοήθεια, την ισότιμη συνεργασία και την συναδελφικότητα όλων των μελών προς το κάθε μέλος της ομάδας και του μέλους προς την ομάδα υιοθετώντας τους, ως βασικούς κανόνες συμπεριφοράς της ομάδας. Οι παραπάνω κανόνες συμπεριφοράς πρέπει απαραίτητα να τηρηθούν, για να επιτευχθεί ο στόχος της ομάδας, που είναι η βελτίωση των οικονομικών συνθηκών των μελών της. Ο συνεργατισμός έχει ως προϋπόθεση την συνένωση της προσπάθειας των μελών της ομάδας καθώς και των υλικών πόρων της.

Η κοινή δράση των μελών εξωτερικεύεται από ένα νομικό πρόσωπο την συνεργατική εταιρεία ή τον συνεταιρισμό. Σύμφωνα με την Διεθνή Συνεταιριστική Συμμαχία (ICA) ο ορισμός του συνεταιρισμού είναι: «Μια αυτόνομη ένωση ανθρώπων οι οποίοι ενώνονται εθελοντικά, προκειμένου να ανταποκριθούν στις κοινές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και τις προσδοκίες τους, μέσω μιας κοινά ιδιόκτητης και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης» (ICA, 2016).

Συμπερασματικά ο συνεταιρισμός αναφέρεται στο νομικό πρόσωπο που έχει κοινωνικούς και οικονομικούς σκοπούς και λειτουργεί με βάση τις αρχές του συνεργατισμού.

3.5.1 Ιστορική αναδρομή

Στην Ελλάδα η πρώτη προσπάθεια για συνεργατισμό δημιουργήθηκε ήδη από το 1780 στο Θεσσαλικό κάμπο και συγκεκριμένα στα Αμπελάκια με την «κοινή συντροφιά και αδελφότητα των Αμπελακίων», (ΤΕΙ Ηπείρου, 2005) η οποία ήταν μια εμποροβιοτεχνική συσσωμάτωση που λειτουργούσε ως οργανισμός κεφαλαίου και εργασίας, με σκοπό, εκτός από την οικονομική ενίσχυση των μελών του, την ηθική και πνευματική ολοκλήρωσή τους. Τα ετήσια εταιρικά κέρδη μοιράζονταν στους συμμετέχοντες, αφού αφαιρούνταν πρώτα μεγάλα ποσά για φτωχούς, αρρώστους και διάφορους αναξιοπαθείς συγχωριανούς, για την προσφορά τροφής στις οικογένειές τους, καθώς και για σχολεία και άλλα κοινωφελή ιδρύματα ενώ είχε πολλά κοινά χαρακτηριστικά με τα «συνεταιριστικά χωριά» του Robert Owen στην Αγγλία, με τα «φαλλαγεία» του Charles Fourier στην Γαλλία και με τα συνεταιριστικά μοντέλα του F.W Raiffeisen στην Γερμανία που ίδρυσε το 1872 την πρώτη συνεταιριστική τράπεζα, διατυπώνοντας τις πρώτες αρχές λειτουργίας των πιστωτικών και αποταμιευτικών συνεταιρισμών (Ηρακλέους Α., 2006), που βασίστηκε και ο κυπριακός συνεργατισμός.

3.5.2 Συνεργατικές Τράπεζες στην Κύπρο

Μια μορφή υγιούς συνεργατισμού που αναπτύχθηκε στην Κύπρο είναι και οι Συνεργατικές Τράπεζες. Συγκεκριμένα το 1909 ιδρύθηκε το Ταμειτήριο Λευκονοίκου, στηριζόμενο στις αρχές του συνεργατισμού, με σκοπό την δανειοδότηση των κατοίκων της περιοχής, κατευθύνοντας την ανάπτυξη του παραγωγικού ιστού της Νήσου, το οποίο μετεξελίχθηκε στην σημερινή Τράπεζα Κύπρου. Το 1938 ιδρύθηκε η Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, επιτυγχάνοντας την χρηματοδότηση του συνεργατικού κινήματος, δεχόμενη πλεονασματικές καταθέσεις από εύπορες συνεργατικές εταιρείες και παραχωρώντας δάνεια σε ελλειμματικές με ευνοϊκούς όρους, τα οποία οι συνεργατικές εταιρείες τα εκταμίευαν στα μέλη τους με την μορφή βραχυπρόθεσμων πιστώσεων (Ηρακλέους Α., 2006). Το διάστημα από το 1940 έως το 1960 υπήρξε ένα διάστημα ανάπτυξης των πιστωτικών συνεταιριστικών ιδρυμάτων στην

Κύπρο, με τις συνεργατικές εταιρείες να εξυπηρετούν όλα τα μέλη τους, ανεξάρτητα από θρήσκευμα και πολιτικές πεποιθήσεις, ενώ από το 1960 έως το 1974 υπήρξε αλματώδης γιγάντωση τους με κύριο μοχλό τον ελληνοκυπριακό τομέα που συνέδραμε κατά το 93,5% στις καταθέσεις αλλά και τον τουρκοκυπριακό να ωφελείται τα μέγιστα με 42% του συνολικού δανεισμού. Η συνεργατική πιστωτική ανάπτυξη διακόπηκε απότομα το 1974, ύστερα από την κατάληψη του βόρειου τμήματος της Κύπρου και της κατοχής του 38% του νησιού από τις τουρκικές κατοχικές δυνάμεις (Ηρακλέους Α., 2006).

Σήμερα μετά από την ένταξη της Κύπρου στην Ευρωπαϊκή Ένωση και την υιοθέτηση των πιστωτικών κανόνων που αυτή επέβαλε, ο πιστωτικός τομέας διαχωρίστηκε σε α) συνεργατικές πιστωτικές εταιρίες στις οποίες η ευθύνη των μελών είναι απεριόριστη και β) στα συνεργατικά ταμειυτήρια που η ευθύνη είναι περιορισμένη. Ο συνεργατικός πιστωτικός τομέας υιοθέτησε εκσυγχρονιστικά προγράμματα και σύγχρονη τεχνολογία ενώ η άμεση εξυπηρέτηση των μελών, η ανθρωποκεντρική φιλοσοφία και η ευρεία κοινωνική δραστηριότητα που ανέπτυξε, συνετέλεσε ώστε το 1/3 των καταθέσεων ολόκληρης της Κυπριακής οικονομίας να καταλήξουν σε αυτόν. Τα χορηγούμενα δάνεια καλύπτουν το 47% των γεωργικών και το 42% των συνολικών στεγαστικών δανείων της Κύπρου ενώ έχουν δανειοδοτήσει δημόσιες και τοπικές αρχές.

Οι συνεργατικές τράπεζες, ασκώντας μια διαφοροποιημένη τραπεζική πολιτική σε σύγκριση με τις υπόλοιπες παραδοσιακές τράπεζες όσον αφορά τις εγγυήσεις και τα χρονοδιαγράμματα αποπληρωμών, κέρδισαν το πλεονέκτημα, προσφέροντας τραπεζικά προϊόντα τα οποία μπορούν να χρηματοδοτήσουν κοινωνικά προγράμματα και σχέδια μειωμένης αποδοτικότητας τα οποία καταπολεμούν την ανεργία και τον κοινωνικό αποκλεισμό. Επιπροσθέτως στήριξαν την νεανική επιχειρηματικότητα και την κοινωνική αλληλεγγύη ενώ βοήθησαν την καινοτομία και τους τοπικούς δεσμούς.

3.5.3 Βασικοί άξονες εκσυγχρονισμού

Οι βασικοί άξονες της πολιτικής ανασυγκρότησης και εκσυγχρονισμού του συνεργατικού κινήματος πάνω στους οποίους στηρίχθηκε η ανάπτυξη της συνεργατικής οικονομίας στην Κύπρο ήταν οι ακόλουθοι (Ηρακλέους Α., 2006):

1. Η τροποποίηση και ο εκσυγχρονισμός της νομοθεσίας, με τρόπο υποβοηθητικό στις συνεργατικές εταιρείες για την ανάπτυξη τους, και η βελτίωση στις διαδικασίες διοίκησης και ελέγχου.

2. Η δέσμευση της διοίκησης στις συνεργατικές αρχές και αξίες και η ενίσχυση της αλληλεγγύης μεταξύ των μελών.
3. Η επαναδραστηριοποίηση συνεργατικών εταιρειών που ήταν σε αδράνεια αλλά είχαν τα περιθώρια ανάπτυξης ταυτόχρονα με την εκκαθάριση ή την συγχώνευση των προβληματικών.
4. Η εκπαίδευση και συνεχής επιμόρφωση του προσωπικού, σε συνδυασμό με την πείρα των στελεχών.
5. Η απόκτηση σύγχρονης τεχνολογίας και η ουσιαστική αξιοποίηση της για μέγιστα αποτελέσματα.
6. Η ανακαίνιση κτηριακών εγκαταστάσεων μαζί με την κατασκευή νέων για την βελτίωση των συνθηκών εργασίας και την εξυπηρέτηση του πελατειακού κοινού.
7. Η εκπόνηση μελετών και η εξαγωγή ουσιαστικών αποτελεσμάτων σε διάφορα προβλήματα του συνεργατισμού και των συνεργατικών εταιρειών που το απαρτίζουν.

3.6 Χρηματοδότηση από το πλήθος (Crowd funding)

3.6.1 Ορισμός και διαδικασία

«Χρηματοδότηση από το πλήθος» (crowd funding) ή «διαδικτυακή μικροχρηματοδότηση» (equity crowd funding), είναι η πρακτική της συλλογής χρημάτων από μια μεγάλη μερίδα του κόσμου για κάποιο σκοπό, ή έργο και σήμερα λειτουργεί μέσα από διαδικτυακές πλατφόρμες ή κοινωνικά δίκτυα, ενώ η διαδικασία αυτή υπάρχει εδώ και αιώνες σε συλλογικά επιχειρηματικά μοντέλα.

Η διαδικασία μπορεί να λειτουργήσει επίσης παραδοσιακά, μέσα από ταχυδρομικές συνδρομές, εκδηλώσεις συλλογής ποσών ή άλλες μεθόδους. Στην διαδικασία συμμετέχουν συνήθως τρία μέρη: α) ο εμπνευστής του σχεδίου, ή η επιχείρηση που αναζητά τα χρήματα, β) τα άτομα, ή οι ομάδες που υποστηρίζουν την ιδέα και γ) η πλατφόρμα που φέρνει σε επαφή τα δυο αυτά μέρη. Σήμερα είναι συνηθισμένο, η διαδικασία να λαμβάνει χώρα μέσα από μια διαδικτυακή πύλη, που φιλοξενεί την κοινωνική δικτύωση, τα μέσα ενημέρωσης του κοινού και τους συμμετέχοντες. Το 2015 η βιομηχανία της διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης συγκέντρωσε πάνω από \$34 δισ. (Prive T., 2016).

3.6.2 Ιστορική αναδρομή

Η ιδέα του crowd funding, έγινε δημοφιλής στις κοινότητες των τεχνών και της μουσικής γύρω στο 1997, όταν οι φίλοι του Βρετανικού μουσικού ροκ συγκροτήματος Marillion, μάζεψαν πάνω από \$60 χιλ. για την περιοδεία του στις Η.Π.Α. Την ιδέα επινόησαν και έφεραν εις πέρας, αποκλειστικά οι οπαδοί του συγκροτήματος, χωρίς να υπάρχει καμία απολύτως συμμετοχή του. Το 2001 το συγκρότημα χρησιμοποίησε την ιδέα της διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης, για να χρηματοδοτήσει την παραγωγή του άλμπουμ «Anoraknophobia» και συνέχισε να το κάνει και με τα επόμενα άλμπουμ του «Marbles» το 2004 και «Happiness is the road» το 2008 καθώς και το «Sounds that can't be made» το 2012 (Preston Jack-Virgin, 2014).

Στην βιομηχανία του κινηματογράφου, ο ανεξάρτητος συγγραφέας – σκηνοθέτης Mark Tapio Kines σχεδίασε μια ιστοσελίδα το 1997, για να χρηματοδοτήσει την ημιτελή ταινία του «Foreign Correspondents» και κατάφερε να μαζέψει \$150 χιλ. (Kines M.T, 2016).

Το 2002 το «Free Blender», ήταν το πρώτο δωρεάν λογισμικό, που προσφέρθηκε μέσα από την εκστρατεία διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης και σύλλεξε \$100 χιλ., ενώ ήταν η πρώτη φορά που προσφέρθηκαν πρόσθετα οφέλη, για την δωρεά των μελών του (Blender org, 2016). Ουσιαστικά όμως, ο θεσμός της διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης κέρδισε συμπαρασάτες, με την πλατφόρμα ArtistShare, το 2003, ενώ ακολούθησαν και οι διαδικτυακές πλατφόρμες όπως η ChipIn το 2005, η IndieGoGo το 2008, η Fundly το 2009, η πολύ δημοφιλής Kickstarter το 2009, η GoFundMe το 2010 και άλλες.

Οι πλατφόρμες διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης έχουν βοηθήσει εταιρείες και άτομα, να συλλέξουν από το κοινό \$89 εκατ. το 2010, \$1.47 δισ. το 2011, \$2.66 δισ. το 2012 ενώ το 2013 το ποσό έφτασε τα \$5.1 δισ. Το Κέντρο Διαδικτυακής Μικροχρηματοδότησης που εδρεύει στο Ηνωμένο Βασίλειο, έδωσε στη δημοσιότητα μια έκθεση το 2014, που αναφέρει ότι σήμερα ο θεσμός της διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης συλλέγει κάθε ώρα πάνω από \$60 χιλ. παγκοσμίως (Briggs Jo-The Crowd funding Centre, 2014).

3.6.3 Τύποι διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης

Σύμφωνα με το Κέντρο Διαδικτυακής Μικροχρηματοδότησης και την έκθεση του 2014 υπάρχουν 2 τύποι μικροχρηματοδότησης:

1. Ανταποδοτική Μικροχρηματοδότηση: στην οποία ένας επιχειρηματίας συλλέγει χρήματα από το πλήθος, κάνοντας γνωστό το προϊόν ή την υπηρεσία του και ξεκινώντας την επιχείρησή του, χωρίς να δανειστεί από το παραδοσιακό τραπεζικό σύστημα ή να εκδώσει μετοχές.

Η ανταποδοτική μικροχρηματοδότηση, έχει χρησιμοποιηθεί κατά καιρούς, για ένα ευρύ φάσμα σκοπών όπως είναι η προώθηση μουσικών γεγονότων, η δημιουργία κινηματογραφικών ταινιών, η δωρεάν ανάπτυξη λογισμικού, η εξέλιξη διαφόρων εφευρέσεων, η επιστημονική έρευνα καθώς επίσης και η χρηματοδότηση διαφόρων κοινωνικών έργων. Σε μια κοινή μελέτη του Πανεπιστημίου του Γιορκ στο Τορόντο και του Γαλλικού Πανεπιστημίου του Λιλ το 2014, αναφέρονται 2 είδη ανταποδοτικής μικροχρηματοδότησης. Η «κράτησε τα όλα» μικροχρηματοδότηση, δηλαδή η περίπτωση στην οποία ο επιχειρηματίας, έχει σκοπό την συγκέντρωση κεφαλαίων και κρατά ολόκληρο το ποσό που συγκεντρώθηκε, ανεξάρτητα εάν είναι αρκετό για την επίτευξη του σκοπού που συλλέχθηκε και η «όλα ή τίποτα» μικροχρηματοδότηση, στην οποία ο επιχειρηματίας δεν κρατά τίποτα από τα κεφάλαια που συλλέχθηκαν, εκτός εάν συγκεντρωθεί το σύνολο του ποσού που ζητήθηκε. Στην μελέτη έγινε ανάλυση περίπου 23χιλ εκστρατειών διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης με στόχο την συγκέντρωση ποσών μεταξύ \$50 χιλ. και \$200 χιλ. και κατέληξε στο συμπέρασμα, ότι η «όλα ή τίποτα» εκστρατείες είναι πιο πιθανό να πετύχουν τον στόχο συγκέντρωσης του ζητούμενου κεφαλαίου. Αυτό συμβαίνει, διότι οι επενδυτές είναι περισσότερο διατεθειμένοι να υποστηρίξουν μια στρατηγική «όλα ή τίποτα», στην οποία ένα αποτυχημένο προϊόν, δεν θα συλλέξει τα απαιτούμενα κεφάλαια ενώ παρέχεται και πιο λεπτομερής πληροφόρηση σχετικά με τον επιδιωκόμενο σκοπό.

2. Κεφαλαιακή Μικροχρηματοδότηση: στην οποία ο συμμετέχων στην μικροχρηματοδότηση, λαμβάνει ως αντάλλαγμα για τα χρήματα του, α) μη εισηγμένες σε χρηματιστήριο μετοχές της νεοσύστατης συνήθως εταιρείας, ή β) χρέος, το οποίο θα επωφεληθεί μελλοντικά. Στην περίπτωση αυτή η επιτυχία του εγχειρήματος εναπόκειται στην ικανότητα του επιχειρηματία, να πείσει τους επενδυτές για την βιωσιμότητα του προϊόντος

και της επιχείρησης του, να διαθέτει ένα αξιόπιστο πλάνο και να έχει μια σωστή επισκόπηση του εγχειρήματος του. Επίσης θα πρέπει να έχει μια αρχική συμφωνία, η οποία θα αναφέρει, τι προσφέρει στους επενδυτές, συνοπτικά, (μετοχές, χρέος, μετατρέψιμες ομολογίες) και με ποιούς όρους. Επιπλέον θα πρέπει να διαθέτει ένα οικονομικό πλάνο που να εξηγεί, πώς θα χρησιμοποιηθούν τα κεφάλαια, τα δυνητικά έσοδα κ.α. Τέλος, θα πρέπει να υπάρχουν οι νομικές συμφωνίες, με τις οποίες θα ρυθμιστούν νομικά ζητήματα, όπως τα δικαιώματα των επενδυτών.

Στην κεφαλαιακή μικροχρηματοδότηση, υπάρχει συλλογική προσπάθεια ατόμων, να υποστηρίξουν την προσπάθεια άλλων ατόμων ή οργανισμών, μέσα από την παροχή χρηματοδότησης κεφαλαίων για την δημιουργία επιχειρήσεων, ή την εκτέλεση κάποιου έργου (A.Ordanini, L. Miceli, Marta Pizetti, A.Parasuraman, 2009).

3.6.4 Ο ρόλος του πλήθους

Η συμμετοχή κάθε ατόμου στην διαδικασία της διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης είναι σημαντική, επηρεάζει το συνολικό αποτέλεσμα και ενεργοποιεί περαιτέρω την διαδικασία. Το άτομο λειτουργεί ως ένας πρεσβευτής του προϊόντος, ή της επιχείρησης, επιλέγοντας και προωθώντας την, ενεργά. Άλλες φορές μπορεί να λειτουργήσει ως δωρεοδότης, βοηθώντας σε κοινωνικά έργα, ή ακόμα και να γίνει μέτοχος σε μια επιχείρηση ώστε να συμβάλλει στην κοινωνική ευημερία και την οικονομική ανάπτυξη. Κάθε άτομο προωθεί τις πληροφορίες του χρηματοδοτούμενου σκοπού στις κοινότητες που ανήκει, δημιουργώντας περισσότερους υποστηρικτές, έτσι ώστε αυτός να επιτευχθεί ευκολότερα.

Ως κίνητρα για την συμμετοχή του ατόμου στην διαδικτυακή μικροχρηματοδότηση λειτουργούν:

1. Το συναίσθημα της συμμετοχής εν μέρει, στην επιτυχία της επίτευξης του σκοπού στις πρωτοβουλίες άλλων ανθρώπων (επιθυμία για πατρωνάρισμα).
2. Η επιθυμία για συμμετοχή στα κοινά (επιθυμία για κοινωνική συμμετοχή).
3. Η αναζήτηση πληρωμής για την χρηματική του συνεισφορά (επιθυμία για επενδύσεις).

Επιπροσθέτως, το άτομο συμμετέχει στην διαδικτυακή μικροχρηματοδότηση, για να δει και να δοκιμάσει καινοτόμα, νέα προϊόντα, πριν από το κοινό, ή ακόμα και να βοηθήσει πιο άμεσα στην διαδικασία εξέλιξης του ίδιου του προϊόντος.

Ακόμα, το άτομο που συμμετέχει ενεργά σε μια διαδικασία διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης, αποκαλύπτει πολλά διαφορετικά χαρακτηριστικά όπως α) καινοτόμο προσανατολισμό, (ο οποίος διεγείρει την επιθυμία του, να δοκιμάσει νέους τρόπους αλληλεπίδρασης με επιχειρήσεις, άτομα και σκοπούς), β) κοινωνική αναγνώριση (συνταύτιση), ανάλογα με τον σκοπό, την αιτία, ή το έργο που επιλέγει, να χρηματοδοτήσει, (η οποία πυροδοτεί την επιθυμία του να είναι μέρος αυτού του έργου) και γ) ιδιοτελής και αθέμιτη εκμετάλλευση, (η οποία το παρακινεί να πάρει μέρος και να αναμένει πληρωμή) (A.Ordanini, L. Miceli, Marta Pizetti, A.Parasuraman, 2009).

3.6.5 Πλατφόρμες διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης

Λόγω της ύπαρξης εκατοντάδων πλατφορμών διαδικτυακής μικροχρηματοδότησης, το άτομο, ή η ενδιαφερόμενη επιχείρηση, ανάλογα με την εκστρατεία την οποία θα προωθήσει στο κοινό, πρέπει να επιλέξει, ποια να χρησιμοποιήσει, διότι υπάρχουν ουσιαστικές διαφορές μεταξύ τους (Prive T. - Forbes, 2012).

Ορισμένες πλατφόρμες, επιτρέπουν σε μικρές επιχειρήσεις να εκδίδουν μετοχές μέσω διαδικτύου και να λαμβάνουν μικρά ποσά ως αντάλλαγμα από τους επενδυτές, ενώ άλλες, προορίζονται για επενδυτές που αγοράζουν απευθείας μετοχές σε νεοφυείς εταιρείες. Επίσης άλλες πλατφόρμες επιτρέπουν σε άτομα, να συνεισφέρουν σε έργα, που θεωρούν άξια επένδυσης, ή ακόμα, δίνουν την δυνατότητα να στηριχθούν μέσω χρηματικών δωρεών, νέοι ταλαντούχοι καλλιτέχνες που χρειάζονται κεφάλαια.

Η ύπαρξη των διαδικτυακών πλατφορμών, επιτρέπει στους καθημερινούς χρήστες του διαδικτύου, να υποστηρίζουν διάφορα φιλανθρωπικά ή κοινωνικά έργα, δίνοντας μικρά ποσά, χωρίς να χρειάζεται η συλλογή μεγάλων ποσών, από λίγους ανθρώπους. Άλλωστε, ορισμένες πλατφόρμες όπως η Kiva, ή οι διαδικτυακές σελίδες των Πανεπιστημίων, κάνουν ακριβώς αυτή την δουλειά. Συλλέγουν χρήματα από άτομα και τα κατευθύνουν, είτε σε μικροεπιχειρηματίες, είτε σε φοιτητές, ώστε αυτοί να ξεφύγουν από τον κοινωνικό αποκλεισμό και να δημιουργήσουν εισόδημα, ή να σπουδάσουν και να ξεφύγουν από την φτώχεια (Kiva org, 2016).

3.7 Δανεισμός ομότιμων (Peer to peer lending)

3.7.1 Ορισμός και διαδικασία

Δανεισμός ομότιμων (peer to peer lending), ονομάζεται η πρακτική της χρηματοδότησης ιδιωτών ή επιχειρήσεων, από έτερους ιδιώτες, αποταμιευτές ή επενδυτές, χωρίς ωστόσο η διαδικασία να περνάει μέσα από ένα γνωστό ενδιάμεσο χρηματοοικονομικό οργανισμό, όπως μια τράπεζα ή άλλο παραδοσιακό χρηματοπιστωτικό ίδρυμα. Η διαδικασία δανειοδότησης, εξυπηρετείται μέσα από διαδικτυακές πλατφόρμες ομότιμου δανεισμού, στις οποίες δημιουργείται μια ηλεκτρονική αγορά, στην οποία η ζήτηση συναντά την προσφορά (Παπανικολάου Γ., 2013).

Οι ενδιάμεσοι φορείς δανειοδότησης, είναι κερδοσκοπικές επιχειρήσεις που παράγουν έσοδα από την είσπραξη ενός εφάπαξ τέλους εκταμίευσης, από τους δανειζόμενους, σύμφωνα με το ποσό του δανείου και ενός εφάπαξ τέλους αξιολόγησης, από τους δανειστές – επενδυτές, ή εναλλακτικά και συμπληρωματικά, ενός ετήσιου τέλους εξυπηρέτησης.

Η διαδικασία είναι σχετικά απλή, καθώς άτομα που διαθέτουν πλεονάζουσα ρευστότητα και θέλουν να επενδύσουν, δανείζουν σε ιδιώτες ή επιχειρήσεις, μέσα από μια διαδικτυακή πλατφόρμα που τους φέρνει σε επαφή. Οι επενδυτές μεγιστοποιούν την απόδοσή τους, επενδύοντας εκ νέου μέσω της πλατφόρμας, τα ποσά που τους επιστρέφονται από τους δανειολήπτες. Το επενδυτικό χαρτοφυλάκιο μπορεί να δημιουργηθεί με τρεις τρόπους:

1. Με την επιλογή από τον ίδιο τον επενδυτή, των δανείων που επιθυμεί.
2. Με την αγορά έτοιμου χαρτοφυλακίου δανείων.
3. Με την δημιουργία επενδυτικού χαρτοφυλακίου με κριτήρια που θέτει ο επενδυτής.

Οι λεπτομέρειες της δανειακής σύμβασης, έχουν προσυμφωνηθεί μεταξύ των συμβαλλομένων, ενώ ο διαδικτυακός μεσάζοντας παίρνει προμήθεια, η οποία είναι ποσοστό επί του επιτοκίου. Ο δανειολήπτης λαμβάνει τα χρήματα του δανείου και το αποπληρώνει σε μηνιαίες τοκοχρεωλυτικές δόσεις.

Έχοντας ελάχιστα λειτουργικά κόστη και μηδενικά κόστη παγίων, οι διαδικτυακές πλατφόρμες ομότιμων (P2P), προσφέρουν στους επενδυτές ετήσια απόδοση έως και 6.6% (Zora 1, 2016) προ φόρων (πίνακας 4), ενώ στους δανειζόμενους επιτόκια από 3.9% (Zora 2, 2016).

Πίνακας 4: Ποσοστά αποδόσεων επιστρεφόμενων ποσών

	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ποσό Δανείων Λιανικής (£)	49.3m	57.6m	87.1m	181.8m	243.7m	258.5m
Πραγματική Ετήσια απόδοση (μετά από αμοιβές και επισφάλεια)	6.6%	5.8%	5.5%	4.7%	4.5%	4.8%
Εκτιμώμενη Ετήσια απόδοση (μετά από αμοιβές και επισφάλεια)	6.5%	5.2%	5.2%	4.5%	4.4%	4.8%
Πραγματοποιημένη αποπληρωμή κεφαλαίου (μετά από επισφάλεια)	98%	98%	94%	78%	48%	15%
Πραγματική Ετήσια απόδοση (μετά από την συνδρομή Ταμείου Αποζημίωσης FSCS)	6.6%	5.8%	5.5%	4.5%	4.5%	4.8%
Χρήση Ταμείου Αποζημίωσης FSCS (ως ποσοστό % επί των κεφαλαίων που αντλήθηκαν)	N/A	N/A	N/A	51%	48%	11%

Πηγή : Zopa

Οι διαδικασίες μεταξύ των διάφορων διαδικτυακών πλατφορμών διαφέρουν, ωστόσο κοινό τους χαρακτηριστικό, είναι η ύπαρξη ενός διαμεσολαβητή, ο οποίος συνήθως είναι και ο ιδιοκτήτης της πλατφόρμας. Ο διαμεσολαβητής, έχει την υποχρέωση ελέγχου της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειστή, είτε έχοντας ο ίδιος τα απαραίτητα επαγγελματικά εχέγγυα και πιστοποιητικά, είτε συνεργαζόμενος με άλλες εταιρείες ελέγχου πιστοληπτικής ικανότητας που τα κατέχουν. Η δημιουργία επενδυτικού χαρτοφυλακίου με διασπορά κινδύνου είναι πολύ σημαντική, για τον λόγο αυτό πολλές πλατφόρμες προσφέρουν διαδικτυακά σεμινάρια (webinars), με τα οποία ενημερώνουν τους επενδυτές για τους κινδύνους που αναλαμβάνουν.

Αρκετές από τις διαδικτυακές πλατφόρμες, προκειμένου να ελκύσουν περισσότερους επενδυτές, έχουν συνεργασία με ασφαλιστικές εταιρείες οι οποίες ασφαλίζουν το κεφάλαιο του επενδυτή έναντι αμοιβής.

Τα κέρδη για τα συναλλασσόμενα μέρη είναι μεγάλα. Οι δανειζόμενοι βρίσκουν χρηματοδότηση, αφού σε διαφορετική περίπτωση λόγω περιορισμών και έλλειψης ρευστότητας δεν θα μπορούσαν, μέσω του παραδοσιακού τραπεζικού συστήματος, και οι δανειστές εξασφαλίζουν υψηλό επιτόκιο, ανταγωνιστικότερο άλλων επενδύσεων και μεγαλύτερο από αυτό, των προθεσμιακών καταθέσεων στο παραδοσιακό τραπεζικό σύστημα.

3.7.2 Χαρακτηριστικά και προσφερόμενες υπηρεσίες

Τα τυπικά χαρακτηριστικά του δανεισμού ομότιμων είναι τα εξής (Bradley C. et al, 2009):

1. Διεξάγεται με σκοπό το κέρδος.
2. Δεν είναι απαραίτητη η σχέση, ή ο κοινός δεσμός δανειστή και δανειζόμενου.
3. Είναι απαραίτητη η διαμεσολάβηση από διαδικτυακή εταιρεία.
4. Οι συναλλαγές διενεργούνται διαδικτυακά και όχι μέσω παραδοσιακού διαύλου.
5. Οι δανειστές μπορούν να επιλέξουν ποιον να δανείσουν (όταν ο διαμεσολαβητής προσφέρει αυτήν την υπηρεσία).
6. Τα δάνεια, μπορεί να έχουν, ή όχι εξασφαλίσεις και δεν προστατεύονται συνήθως από κυβερνητικούς, αλλά εναλλακτικά, από άλλους ασφαλιστικούς οργανισμούς.
7. Τα δάνεια είναι μεταβιβάσιμοι δανειακοί ή επενδυτικοί τίτλοι, (η υπηρεσία αυτή δεν προσφέρεται από όλες τις πλατφόρμες ή έχει πολύ μεγάλο κόστος μεταβίβασης).

Οι περισσότεροι διαδικτυακοί διαμεσολαβητές, προσφέρουν τις ακόλουθες υπηρεσίες:

1. Διαδικτυακή πλατφόρμα για την προσέλκυση δανειοληπτών και δανειστών, έγκαιρης και άμεσης αγοράς.
2. Ανάπτυξη προτύπων για τις εγκρίσεις και την τιμολόγηση των δανείων, την εξακρίβωση της ταυτότητας, του εισοδήματος και της απασχόλησης του δανειολήπτη καθώς και του τραπεζικού του λογαριασμού.
3. Διενέργεια ελέγχων πιστοληπτικής ικανότητας και αποκλεισμού των μη κατάλληλων για δανειοδότηση.
4. Επεξεργασία πληρωμών δανειοληπτών και προώθηση πληρωμών σε επενδυτές – δανειστές.
5. Εξυπηρέτηση δανειζόμενων και δανειστών, προσπάθεια συλλογής πληρωμών μη συνεργαζόμενων οφειλετών.
6. Νομική συμμόρφωση και υποβολή εκθέσεων.
7. Εξεύρεση νέων δανειστών και δανειζόμενων μέσω προωθητικών δραστηριοτήτων (marketing).

3.7.3 Η πρωτοπόρος εταιρεία Zora

Μια από τις πρώτες και μεγαλύτερες στην Ευρώπη, με έδρα το Λονδίνο, εταιρείες ομότιμου (P2P) δανεισμού είναι η Zora, η οποία έχει δανείσει έως σήμερα πάνω από £1 δις (Zora blog, 2015) και δραστηριοποιείται στο Ηνωμένο Βασίλειο. Το όνομα της εταιρείας, σημαίνει «ζώνη της πιθανής συμφωνίας» και το πήρε από τα αρχικά των αγγλικών λέξεων «**z**one of **p**ossible **a**greement». Ιδρύθηκε ως νεοσύστατη (start up) διαδικτυακή εταιρεία το 2004 και ξεκίνησε την λειτουργία της για το κοινό το 2005, ενώ ο αγγλικός τύπος την παρομοίασε με εταιρείες κολοσσούς όπως το eBay και το Betfair.

Ανήκει σε μια ευρύτερη ομάδα καινοτόμων εταιρειών που αναπτύχθηκαν μέσα από το πρόγραμμα egg {από τα αρχικά των αγγλικών λέξεων (enter – grow – go)} που σημαίνει (ένταξη – μεγέθυνση – απένταξη). Το πρόγραμμα φιλοξένησε πολλές φιλόδοξες επιχειρηματικές προτάσεις, τις οποίες υποστήριξε με υποδομές και άλλες υπηρεσίες, δίνοντας την ευκαιρία για συνέργειες, ως μέλη ενός αναπτυσσόμενου οικοσυστήματος, επιβεβαιώνοντας έμπρακτα την δυναμική και την αξία του επιχειρηματικού τους σχεδίου. Στο αρχικό στάδιο παρείχε και την χρηματοδότηση, μέσω δικτύωσης με μεγάλα επενδυτικά σχήματα όπως η Benchmark Capital, η Wellington Partners και άλλα.

Τον Αύγουστο του 2011 οι τρεις μεγαλύτερες εταιρείες ομότιμου δανεισμού, δηλαδή η Zora, η Funding Cycle και η Ratesetter, δημιούργησαν την Οικονομική Ένωση εταιρειών ομότιμου δανεισμού για να μπορούν να λειτουργούν κάτω από έναν ενιαίο εμπορικό φορέα εκπροσώπησης. Τον Δεκέμβριο του 2012, μέτοχος στην εταιρεία έγινε ο τραπεζίτης Jacob Rothschild (Business Funding, 2012) ενώ η κυβέρνηση της Αγγλίας δήλωσε ότι θα γίνει δανειστής για ατομικές επιχειρήσεις μέσω της πλατφόρμας (Askeland E.-The Scotsman, 2012). Το σύστημα ελέγχου άλλαξε από τον διάδοχο του FSA στο FCA (Financial Conduct Authority) και ο δανειστής πλέον προστάτευε το κεφάλαιο του μέσα από το Σύστημα Αποζημίωσης Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών (Financial Services Compensation Scheme) (Read S.-The Independent, 2012) όπως ακριβώς και ένας απλός καταθέτης στην παραδοσιακή τράπεζα.

3.7.4 Λεπτομέρειες διαδικασίας δανεισμού

Η εταιρεία διαδικτυακού δανεισμού ομότιμων Zora, φέρνει σε επαφή άτομα, που έχουν πλεονάζουσα ρευστότητα και επιθυμούν να δανείσουν, αναζητώντας καλύτερες αποδόσεις στα χρήματα τους και οικονομικές οντότητες, (φυσικά πρόσωπα ή επιχειρήσεις) που επιθυμούν να δανειστούν χαμηλότοκα και δεν επιθυμούν να πάνε, μέσω του παραδοσιακού τρόπου δανεισμού των τραπεζών. Οι πελάτες, μπορεί να είναι δανειστές, δανειολήπτες ή ταυτόχρονα και τα δυο. Το ελάχιστο ποσό επένδυσης, είναι το πολλαπλάσιο των £10.

Τα πιο πολλά δάνεια ομότιμων, είναι μη εξασφαλισμένα προσωπικά δάνεια, ενώ υπάρχει και εξασφαλισμένος επιχειρηματικός δανεισμός με προσφερόμενες καλύψεις, πολυτελή περιουσιακά στοιχεία που ποικίλουν από κοσμήματα, ρολόγια, πολυτελή αυτοκίνητα, έως και έργα τέχνης και αεροσκάφη. Ο ομότιμος δανεισμός καλύπτει σχεδόν όλες τις μορφές δανείων από τα φοιτητικά δάνεια, έως δάνεια για αγορά ακινήτων (real estate).

Οι δυνητικοί δανειολήπτες βαθμολογούνται ανάλογα με τον κίνδυνο από την συνεργαζόμενη εταιρεία αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, ή από την ίδια την διαδικτυακή εταιρεία διαμεσολάβησης. Οι ζώνες αξιολόγησης είναι τέσσερις A+,A,B,C ενώ υπάρχει και η ξεχωριστή ζώνη S για τα επιχειρηματικά δάνεια ατομικών επιχειρήσεων. Από το 2008 έως το 2012 υπήρχε και ειδική κατηγοριοποίηση για τους νέους μεταξύ 20 και 25, οι οποίοι δεν είχαν πιστωτική ιστορία. Μετά τον αρχικό πιστωτικό έλεγχο από μια αυτόματη διαδικασία αξιολόγησης (balance scorecard), οι δανειζόμενοι περνούν πρώτα από αυστηρό οικονομικό έλεγχο και μετά από ελεγκτή υπάλληλο (credit officer).

Τα επιτόκια καθορίζονται από τους δανειστές, οι οποίοι ανταγωνίζονται μεταξύ τους για το χαμηλότερο ποσοστό σε ένα αντίστροφο μοντέλο δημοπρασίας, ή καθορίζονται από τον ενδιάμεσο φορέα μεσολάβησης με βάση την ανάλυση της πιστοληπτικής ικανότητας του δανειολήπτη. Οι οφειλέτες που έχουν αξιολογηθεί από το πρόγραμμα αξιολόγησης με μεγαλύτερες πιθανότητες αθέτησης της συμφωνίας δανεισμού, επιβαρύνονται με μεγαλύτερα επιτόκια.

Η οριστική συμφωνία αντιστοίχισης κριτηρίων δανειοδότη και δανειολήπτη, γίνεται μετά από τον διπλό έλεγχο. Το σύστημα ταιριάζει τα χρήματα του δανειοδότη με τον δανειολήπτη, που τηρεί τα κριτήρια που έθεσε ο επενδυτής ως συνάρτηση του ρίσκου, της επιθυμητής

απόδοσης και της διάρκειας της επένδυσης, εξ ου και το όνομα Zora (ζώνη πιθανής συμφωνίας).

Για να μειωθεί το ρίσκο της επένδυσης και να εξαλειφθεί το ενδεχόμενο ολικής απώλειας του κεφαλαίου, εάν δεν τηρηθούν οι όροι της σύμβασης, τα χρήματα των δανειοδοτών μοιράζονται σε πολλούς δανειολήπτες, με ποικίλους χρονικούς όρους αποπληρωμής του δανείου και επίπεδα διακινδύνευσης. Έτσι και η μέση απόδοση ξεπερνά την απόδοση των παραδοσιακών μορφών αποταμίευσης.

Ο χρόνος αποπληρωμής των δανείων είναι, είτε 24 έως 36 μήνες (μικρή διάρκεια), ή 48 έως 60 μήνες (μεγάλη διάρκεια). Στις αρχές του 2013 στα δάνεια μικρής διάρκειας, προστέθηκε και το χρονικό περιθώριο αποπληρωμής των 12 μηνών.

Η καταβολή των τοκοχρεωλυτικών δόσεων είναι μηνιαία, επιτρέποντας στους δανειολήπτες να πληρώσουν μεγαλύτερο από το προσυμφωνημένο ποσό, έως και την πρόωρη ολική αποπληρωμή του δανείου χωρίς ποινή. Η συγκεκριμένη δραστηριότητα μειώνει το ποσό των καταβαλλόμενων τόκων, αποπληρώνοντας νωρίτερα το δανειζόμενο κεφάλαιο, στην ενδεχόμενη περίπτωση, που ο οφειλέτης έχει την οικονομική δυνατότητα να το πράξει. Το γεγονός αυτό ωφελεί και τους δανειοδότες, δίνοντας τους το δικαίωμα να εισπράττουν, έναν μήνα μετά την εκταμίευση του δανείου, μέρος του κεφαλαίου τους και της απόδοσης.

Ο δανειστής, μπορεί να επιλέξει, να επανεπενδύσει τις μηνιαίες καταβολές που του γίνονται, σε νέο δάνειο, ή να τις καταθέσει σε ένα αποθεματικό λογαριασμό. Πολλοί επενδυτές επιλέγουν, να επανατοποθετήσουν τα χρήματα τους σε νέα δάνεια, έτσι ώστε να μεγιστοποιήσουν τις αποδόσεις τους.

Η δέσμευση των χρημάτων του δανειοδότη, αφορά σε όλη τη διάρκεια του δανείου, ωστόσο σε ορισμένες περιπτώσεις, είναι δυνατή η πρόωρη «έξοδος», χρησιμοποιώντας ένα σύστημα «ταχείας επιστροφής», μεταφέροντας τα δάνεια σε άλλους δανειστές. Το σύστημα «ταχείας επιστροφής», μπορεί να χρησιμοποιηθεί μόνο σε δάνεια, τα οποία αποπληρώνονται κανονικά, χωρίς καμία καθυστέρηση από τον οφειλέτη. Ο δανειστής που επιλέγει, να επενδύσει σε δάνεια «ταχείας επιστροφής», επενδύει με το προνόμιο του υφισταμένου επιτοκίου του δανείου και είναι πιθανό, να είναι μεγαλύτερο από το προσφερόμενο στην πλατφόρμα. Το

σύστημα επιλέγεται και από δανειστές, που έχουν μικρότερο ποσό από το απαιτητό των £10 για νέα δάνεια.

Από την έναρξη της διασφάλισης των δανείων, τον Μάιο του 2013, οι κίνδυνοι της μη αποπληρωμής των χρεών, έχουν εξαλειφθεί μερικώς, αφού σε περίπτωση αδυναμίας αποπληρωμής, το χρέος πωλείται σε μια εταιρεία συλλογής χρέους.

Οι εγκεκριμένοι δανειολήπτες της εταιρείας Zora, έχουν σήμερα, καλύτερο πιστωτικό προφίλ από τον μέσο όρο δανειοληπτών, στο Ηνωμένο Βασίλειο. Η Zora δημοσιεύει προβλέψεις για το ποσοστό αθέτησης πληρωμών, ταυτόχρονα με τα πραγματικά αποτελέσματα, τα οποία αποκαλύπτουν, ότι είναι γενικά καλύτερα των προβλέψεων. Μεταξύ 2010 και 2013 το ποσοστό αθέτησης πληρωμών ήταν μικρότερο από 0,30% (πίνακας 5).

Πίνακας 5: Ποσοστά αθέτησης πληρωμών (αναμενόμενων και πραγματικών)

	Πραγματική καθυστέρηση (< 45 ημερών)	Αναμενόμενο ποσοστό αθέτησης πληρωμών	Πραγματικό ποσοστό αθέτησης πληρωμών
2015	0.02%	2.81%	0.13%
2014	0.03%	2.06%	0.75%
2013	0.02%	1.30%	0.57%
2012	0.07%	1.26%	0.72%
2011	0.06%	1.72%	0.84%
2010	1.23%	2.31%	1.85%
2009	n/a	2.43%	1.62%
2008	n/a	3.58%	4.67%

Πηγή: Zora

Ωστόσο, τα δάνεια που εκδόθηκαν το 2008, που ξεκίνησε η οικονομική κρίση, παρουσίασαν διπλάσιο ποσοστό αθέτησης πληρωμών από το προβλεπόμενο, αν και με τάση βελτίωσης μέχρι σήμερα (Zora 3, 2016).

3.7.5 Προμήθειες και έξοδα

Οι όροι αποπληρωμής των δανείων, διαμορφώνονται ανάλογα με το άτομο, ή την επιχειρηματική οντότητα ξεχωριστά, ενώ δανειστές και δανειζόμενοι χρεώνονται με έξοδα εξυπηρέτησης από την εταιρεία. Τα έξοδα που πληρώνει ένας δανειολήπτης, μπορεί να φτάσουν έως και £190, γεγονός που επιτρέπει στην εταιρεία να διαμορφώνει το συνολικό κόστος ενός δανείου, ανάλογα με τον πελάτη. Τα έξοδα των νέων δανειστών, μπορεί να φτάσουν το 1% του συνολικού ποσού δανείου, ποσό που παρακρατείται μηνιαίως από το λογαριασμό του δανειστή, ενώ οι ενταγμένοι στη πλατφόρμα δανειστές πριν από τον Αύγουστο του 2008, έχουν έξοδα 0,5% και για τα ιδρυτικά μέλη δεν υπάρχουν έξοδα.

Όσον αφορά το μηνιαίο επιτόκιο για τον αποθεματικό λογαριασμό τους, αυτό ήταν ίσο με το επιτόκιο της Τράπεζας της Αγγλίας μείον 0,75%, όταν το βασικό επιτόκιο της τράπεζας, ήταν πάνω από 0,75%. Σήμερα, που το επιτόκιο της Τράπεζας της Αγγλίας είναι κάτω από 0,75% δεν υπάρχει καταβαλλόμενο επιτόκιο στους δανειστές για τον αποθεματικό λογαριασμό τους.

3.7.6 Πλεονεκτήματα

Η ανάπτυξη του peer to peer lending είναι μεγάλη λόγω των πολλών πλεονεκτημάτων που προσφέρει όπως αναφέρει ο (Αγγελίδης Π., 2015) :

1. Χαμηλά επιτόκια δανεισμού. Η ύπαρξη αυτοματοποιημένων διαδικασιών λόγω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας παρακάμπτοντας την ανάγκη τραπεζικού καταστήματος, μειώνει τα λειτουργικά έξοδα κάνοντας πιο φτηνό τον δανεισμό, αποτελώντας τον μεγαλύτερο λόγο ανάπτυξης του τομέα.
2. Χρηματοδότηση στο ευρύ κοινό. Η ευρύτητα των δανειζόμενων ξεπερνά την διστακτικότητα των τραπεζών μετά την κρίση του 2008 και παρακάμπτοντας την δυσκαμψία τους, ως συντηρητικά ιδρύματα.
3. Εναλλακτική μορφή επένδυσης. Στο σημερινό περιβάλλον αρνητικών επιτοκίων, οι επενδυτές έχουν μια εναλλακτική μορφή επένδυσης χαμηλού ρίσκου με υψηλότερα επιτόκια.
4. Ευκολία διαδικτυακών συναλλαγών. Οι συμβαλλόμενοι χρησιμοποιούν το διαδίκτυο για ευκολία, χωρίς να χρειάζεται καμία μετακίνηση.

5. Επιλογή δανειζόμενου από δανειστή. Οι δανειστές μελετούν τα προφίλ των δανειζόμενων και επιλέγουν μόνοι τους, ποιον θα χρηματοδοτήσουν, δημιουργώντας μοναδικό χαρτοφυλάκιο επένδυσης.

4. Τεχνολογία και εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης

Οι peer to peer και οι crowd funding πλατφόρμες, χρησιμοποιούν αποκλειστικά τις νέες τεχνολογίες, προκειμένου να επιτύχουν τον σκοπό τους. Η ραγδαία αύξηση του internet και οι νέες τεχνολογίες που αναπτύσσονται σήμερα παγκοσμίως, από το laptop και το tablet, έως το smart phone και την έξυπνη τηλεόραση, προσφέρουν την ευκολία της χρήσης των υπηρεσιών μιας τράπεζας, από το σπίτι. Καινοτομίες, όπως η φωνητική αναγνώριση σε αντικατάσταση του κωδικού, ή τηλεδιασκέψεις με τραπεζικά στελέχη, ήδη αξιοποιούνται από τράπεζες ή χρηματοπιστωτικές εταιρίες στο εξωτερικό, προκειμένου να καλύψουν την απαίτηση των πελατών τους, για πιο ταχεία και πιο ευέλικτη εξυπηρέτηση.

Οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, οφείλουν να αναγνωρίσουν το νέο ψηφιακό περιβάλλον, καθώς και την αλλαγή συμπεριφοράς των καταναλωτών τους και να προσπαθήσουν, να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα, μετασχηματίζοντας το παραδοσιακό μοντέλο λειτουργίας τους, χρησιμοποιώντας την προηγμένη τεχνολογία που είναι σήμερα διαθέσιμη.

Για να μπορέσουν να τα καταφέρουν, θα πρέπει να αντιμετωπίσουν σοβαρά θέματα όπως :

1. Η απλοποίηση διαδικασιών και προϊόντων εφαρμόζοντας λιτές τεχνολογίες.
2. Η αντικατάσταση της waterfall μεθοδολογίας, από agile project management μεθοδολογίες που είναι πιο ευέλικτες (Lotz, 2013)
3. Η αξιοποίηση του IoT (Internet of things) και ο σχεδιασμός ψηφιακών προϊόντων που να εκμεταλλεύονται τις τεχνολογικές δυνατότητες.
4. Η αντικατάσταση των αναποτελεσματικών core legacy συστημάτων από νέα ανοιχτής αρχιτεκτονικής service oriented architecture (SOA) συστήματα, που δίνουν την δυνατότητα ανάπτυξης προηγμένων υπηρεσιών.
5. Η ανάπτυξη και εγκατάσταση σύγχρονων CRM συστημάτων με στόχο την 360 οπτική αξιολόγηση του πελάτη.
6. Η δημιουργία σύγχρονων portals και my account υπηρεσιών, που να δίνουν την δυνατότητα σε πελάτες και ανθρώπινα δίκτυα, υπηρεσιών υψηλής ποιότητας σε πραγματικό χρόνο.

7. Η εξιχνίαση των απατών καθώς και η θωράκιση της ασφάλειας από τις cyber απειλές.

Η αξιοποίηση της τεχνολογίας, επιλύει τα παραπάνω προβλήματα ή συμβάλει στην βελτίωση τους, αρκεί οι εταιρείες να διαπιστώσουν την αναγκαιότητα της αλλαγής και να την κάνουν άμεσα, ώστε να μπορέσουν να ανταποκριθούν στο νέο ανταγωνιστικό περιβάλλον.

Στο πλαίσιο αυτό, ήδη η HSBC, προσπαθώντας να προφτάσει τις τεχνολογικές εξελίξεις και να συναγωνιστεί τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης, έχει ξεκινήσει την λειτουργία μιας διαδικτυακής υπηρεσίας με την ονομασία Link screen, που προσφέρει σε επιχειρήσεις, που θέλουν να πάρουν ένα καινούργιο δάνειο, την υπηρεσία της επικοινωνίας με τον τραπεζικό τους σύμβουλο και της κατάθεσης οποιοδήποτε εγγράφου απαιτηθεί, διαδικτυακά. Η συγκεκριμένη ιστοσελίδα, η οποία είναι προσβάσιμη από τον υπολογιστή, ή το smart phone του πελάτη, επιτρέπει ακόμα και την ηλεκτρονική υπογραφή της αίτησης, μειώνοντας τον απαιτητό χρόνο για την έγκριση του δανείου στο μισό.

Άλλες τράπεζες του εξωτερικού, όπως η Barclays, δίνουν την δυνατότητα στους πελάτες τους, να έχουν πρόσβαση στον λογαριασμό τους, μέσω φωνητικής αναγνώρισης χωρίς να είναι απαραίτητη η πληκτρολόγηση κάποιου κωδικού (Financial Times, 2016).

Άλλωστε, η στροφή των πελατών στο internet και mobile banking, κάνει τις τράπεζες να δίνουν έμφαση σε αυτά τα κανάλια επικοινωνίας και να κλείνουν συμβατικά καταστήματα, προκειμένου να μειώσουν τα λειτουργικά τους έξοδα και αλλάζοντας τον τρόπο λειτουργίας τους, πλησιάζοντας πελάτες σε όλα τα μήκη και τα πλάτη του κόσμου, μεγαλώνοντας το παγκόσμιο μερίδιο αγοράς τους.

Παραδείγματα τέτοιων τραπεζικών ιδρυμάτων με στροφή στην διαδικτυακή εξυπηρέτηση, χωρίς γεωγραφικό περιορισμό, αποτελούν η γερμανική τράπεζα Number26, η Nemea Bank από την Μάλτα, η Ancoria Bank στην Κύπρο, ενώ μια start up τράπεζα στο Ηνωμένο Βασίλειο, η Tandem, έχει πάει ακόμη πιο πέρα, συγκεντρώνοντας χρήματα μέσω crowd funding και λειτουργώντας αποκλειστικά online (Tandem Bank, 2016).

Όσον αφορά στην Ελλάδα, από το 2008 έως το 2014 αποχώρησαν 23.466 τραπεζικοί υπάλληλοι, κλείνοντας 1.568 καταστήματα τραπεζών (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2014) ενώ τα τραπεζικά ιδρύματα ενίσχυσαν την online εξυπηρέτηση, αναβαθμίζοντας τις διαδικτυακές πλατφόρμες τους, με την βοήθεια fin tech εταιρειών.

4.1 Fin tech εταιρείες

Ο όρος fin tech, χαρακτηρίζει τον οικονομικό κλάδο που αποτελείται από εταιρίες, που χρησιμοποιούν την νέα τεχνολογία, που έχει αναπτυχθεί και συνεχίζει την ραγδαία εξέλιξη της, για να κάνει τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες πιο αποτελεσματικές. Οι εταιρίες αυτές είναι συνήθως start ups, οι οποίες ιδρύονται με σκοπό την διατάραξη του status quo των υφιστάμενων οικονομικών συστημάτων και την εγκαθίδρυση και ενίσχυση νέων εναλλακτικών δικτύων χρηματοδότησης της οικονομίας.

Στην Ελλάδα, αν και τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης είναι σχεδόν άγνωστα, μια εταιρεία fin tech, η profile software, έχει δημιουργήσει λογισμικό για πλατφόρμες peer to peer, crowd funding, και Ισλαμικής τραπεζικής και έχει κατακτήσει μερίδιο αγοράς στο εξωτερικό, δείχνοντας τον δρόμο που πρέπει να ακολουθηθεί, για το νέο επιχειρηματικό μοντέλο, με την συμβολή της καινοτομίας και της τεχνολογίας της πληροφορικής (Profile Software, 2016).

Επίσης, η εταιρεία crowdpolicy δημιούργησε την πλατφόρμα crowd funding Act4Greece, για την ανάπτυξη της κοινωνικής τραπεζικής, κατόπιν εντολής της Εθνικής τράπεζας, βοηθώντας στην προσπάθεια συλλογής χρημάτων για την στήριξη κοινωνικών ομάδων, δημιουργώντας ένα καινούργιο περιβάλλον fin tech εταιρειών (Crowdpolicy, 2016).

Επιπροσθέτως, μια διαφορετική πλατφόρμα crowd funding δημιουργήθηκε, από την εταιρεία Converge, προκειμένου να χρησιμοποιηθεί από την Μη Κυβερνητική Οργάνωση Praksis, ως αποτέλεσμα της παροχής δωρεάν βοήθειας, για την χρηματοδότηση και υλοποίηση επιχειρηματικών ιδεών, ταλαντούχων νέων ανθρώπων.

Ωστόσο, η εξέλιξη της fin tech, δημιουργεί προκλήσεις για τις εποπτικές αρχές και τους φορείς της αγοράς, κυρίως, όσον αφορά την εξισορρόπηση των δυνητικών οφελών της καινοτομίας στην οικονομία, με τους πιθανούς κινδύνους των νέων προσεγγίσεων της χρηματοδότησης, χωρίς να γνωρίζουμε το άμεσο αποτέλεσμα.

5. Έρευνα

Στο πλαίσιο της διπλωματικής εργασίας, και προκειμένου να διαπιστωθεί η διάδοση των εναλλακτικών δικτύων χρηματοδότησης στην Ελληνική οικονομία και να διερευνηθεί η πιθανότητα ένταξής τους σε αυτή, καθώς και των αιτιών της κρίσης, δημιουργήθηκε ένα ερωτηματολόγιο, το οποίο απευθύνουμε σε στελέχη του παραδοσιακού χρηματοπιστωτικού τομέα.

Στο πρώτο μέρος του κεφαλαίου παρουσιάζονται στοιχεία για την μεθοδολογία που ακολουθήθηκε για την διεξαγωγή της έρευνας, ενώ στην συνέχεια παρατίθενται στοιχεία που αφορούν το ερωτηματολόγιο, το οποίο χρησιμοποιήθηκε για την καταγραφή των απόψεων των συμμετεχόντων, την διαδικασία συλλογής των στοιχείων, καθώς και την επιλογή των συμμετεχόντων σε αυτό. Στο τελευταίο μέρος παρουσιάζονται τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των απαντήσεων.

5.1 Μεθοδολογία έρευνας και εργαλεία

Η μεθοδολογία έρευνας περιλαμβάνει ποσοτικά και ποιοτικά ερευνητικά εργαλεία. Οι βασικές διαφορές ανάμεσα τους, έχουν σχέση με τον τρόπο που συλλέγονται οι πληροφορίες, καθώς και το είδος τους.

Η ποσοτική προσέγγιση αποτυπώνεται βασικά στις δειγματοληπτικές εμπειρικές έρευνες, στις οποίες συγκεντρώνονται κυρίως, αριθμητικά δεδομένα και στατιστικές συγκρίσεις. Το πιο διαδεδομένο εργαλείο τους, είναι το τυποποιημένο ερωτηματολόγιο. Τα δεδομένα συλλέγονται, οι μεταβλητές παίρνουν αριθμητικές τιμές και μετά από ενδελεχή ανάλυση, παρουσιάζονται συμπεράσματα.

Στην ποιοτική έρευνα, δίδεται έμφαση στον τρόπο που διαμορφώνεται και ερμηνεύεται, το αντικείμενο της έρευνας. Οι μέθοδοι της ανάλυσης απαντούν σε ερωτήματα του «γιατί, πώς, και με ποιες προϋποθέσεις».

Στην συγκεκριμένη περίπτωση χρησιμοποιήθηκε η ποσοτική έρευνα, λόγω της αντικειμενικότητας και του επαγωγικού συλλογισμού της. Ποσοτικά στοιχεία συλλέχθηκαν,

από επαρκές δείγμα των «στελεχών του χρηματοπιστωτικού τομέα – στόχων» με την χρήση ερωτηματολογίου, ώστε να βγουν γενικότερα συμπεράσματα.

5.1.1 Συλλογή δεδομένων για επεξεργασία

Το μεθοδολογικό εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε με βάση την ποσοτική έρευνα είναι το ερωτηματολόγιο. Επιλέχθηκε για το λόγο ότι μπορεί να αποσταλεί σε ένα μεγάλο αριθμό συμμετεχόντων την ίδια χρονική στιγμή και σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές, όπως επίσης για το χαμηλό κόστος και για την εύκολη ανάλυση του. Επίσης, διότι είναι εύκολη η επεξεργασία των απαντήσεων που συλλέγονται και η ανάλυσή τους. Η δομή του ερωτηματολογίου είναι τέτοια, ώστε ζητείται από τους συμμετέχοντες να απαντήσουν στις ίδιες ερωτήσεις, με την ίδια σειρά, γεγονός που του δίνει ένα υψηλό βαθμό αξιοπιστίας, που δεν θα είχε σε περίπτωση διαφορετικών ερωτήσεων που θα ήταν δύσκολο να αναλυθούν σωστά (Singh K., 2007).

Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από κλειστού τύπου ερωτήσεις, διπολικών και πολλαπλών επιλογών, που βοηθούν στην ευκολότερη ανάλυση και δίδουν την ευκαιρία σύγκρισης, μεταξύ ομάδων των συμμετεχόντων.

Για την διαδικασία δημιουργίας, συλλογής, επεξεργασίας και ανάλυσης χρησιμοποιήθηκε ειδικό software που διατίθεται στο διαδίκτυο δωρεάν.

Η αξιοπιστία ως εμπειρική προσέγγιση περικλείει την ιδιότητα μιας μέτρησης, να παραμένει συνεπής ως προς τα αποτελέσματα της (Βιτωράτου Σ., 2004). Έτσι επηρεάζεται από τέσσερις παράγοντες:

1. Τον ερευνητή.
2. Τους συμμετέχοντες στην έρευνα.
3. Το μεθοδολογικό εργαλείο με το οποίο διεξήχθη η έρευνα.
4. Τις προϋποθέσεις κάτω από τις οποίες διεξήχθη η έρευνα.

Η εγκυρότητα αποτυπώνεται, με βάση την συνεπή ποσοτική μέτρηση των χαρακτηριστικών που ενδιαφέρουν τον ερευνητή.

5.1.2 Σχεδιασμός ερωτηματολογίου

Για την διενέργεια της έρευνας δημιουργήθηκε ερωτηματολόγιο, το οποίο απεστάλη στους συμμετέχοντες. Οι περισσότερες ερωτήσεις που επιλέχθηκαν ήταν κλειστού τύπου, ενώ υπήρχαν και κάποιες ερωτήσεις πολλαπλών επιλογών.

Η δημιουργία του ερωτηματολογίου έγινε με τέτοιο τρόπο, ώστε να ανταποκρίνεται στον σκοπό της έρευνας ενώ χρησιμοποιήθηκε η εξ αποστάσεως προσέγγιση (email), για λόγους κόστους και άμεσης προσέγγισης.

5.1.3 Επιλογή δείγματος – Έρευνα

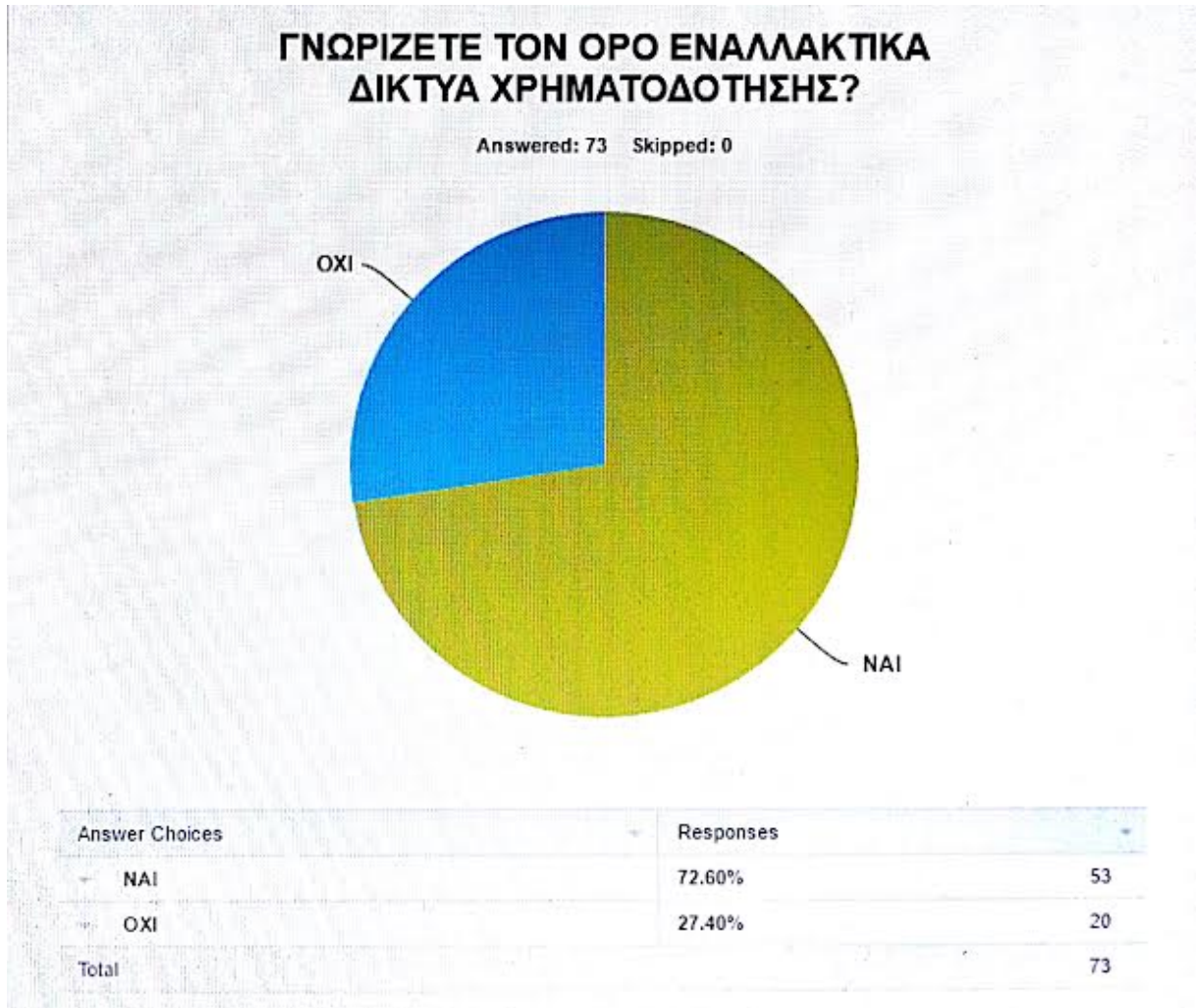
Το δείγμα συμμετεχόντων, είναι στελέχη και υπάλληλοι του χρηματοπιστωτικού τομέα και πολυεθνικών επιχειρήσεων, σε όλη την Ελλάδα, τα οποία είναι μέλη του κοινωνικού δικτύου επαγγελματιών LinkedIn. Τα ερωτηματολόγια εστάλησαν μέσω email μεταξύ 08/02/2016 και 21/03/2016 ενώ η έρευνα ολοκληρώθηκε στις 06/05/2016. Συνολικά απάντησαν 84 συμμετέχοντες, ενώ 11 εξ αυτών δεν απάντησαν σε όλες τις ερωτήσεις.

5.1.4 Μεθοδολογία ανάλυσης - Αποτελέσματα

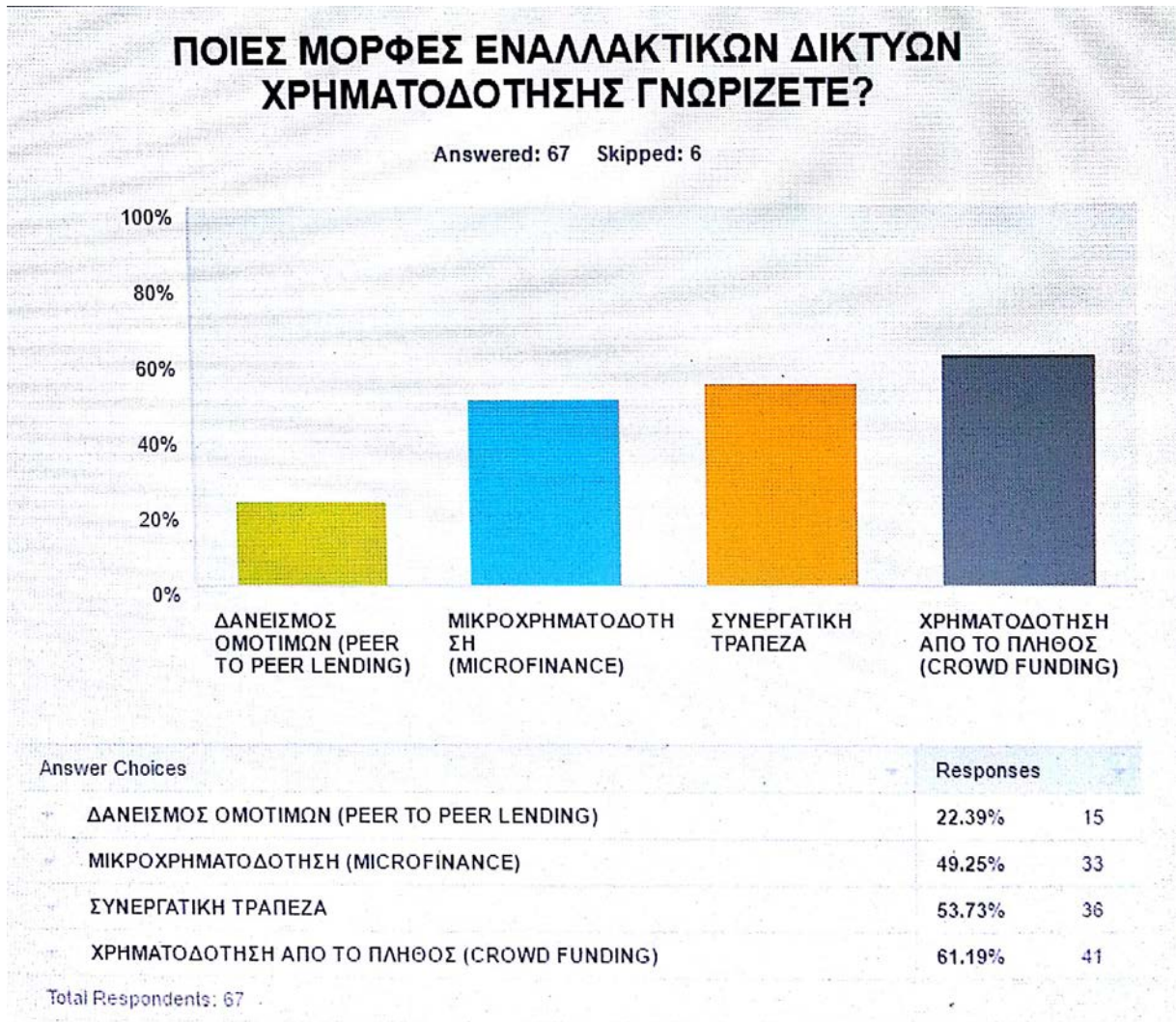
Το ερωτηματολόγιο αποτελείται από δυο επίπεδα. Στο πρώτο, εξετάζονται οι απόψεις των συμμετεχόντων σε θέματα που αφορούν τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης και τα αίτια της κρίσης, ενώ στο δεύτερο εξετάζονται τα δημογραφικά χαρακτηριστικά τους. Στο παρόν κεφάλαιο, θα παρουσιαστούν επίσης τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την ανάλυση των απαντήσεων των συμμετεχόντων.

5.2.Ανάλυση Απαντήσεων

Στην 1^η κλειστή διπολική ερώτηση, σχετικά με το εάν γνωρίζουν τον όρο εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης σε σύνολο 73 απαντήσεων, το 72,60% απάντησε ναι και το υπόλοιπο 27,40% απάντησε όχι.

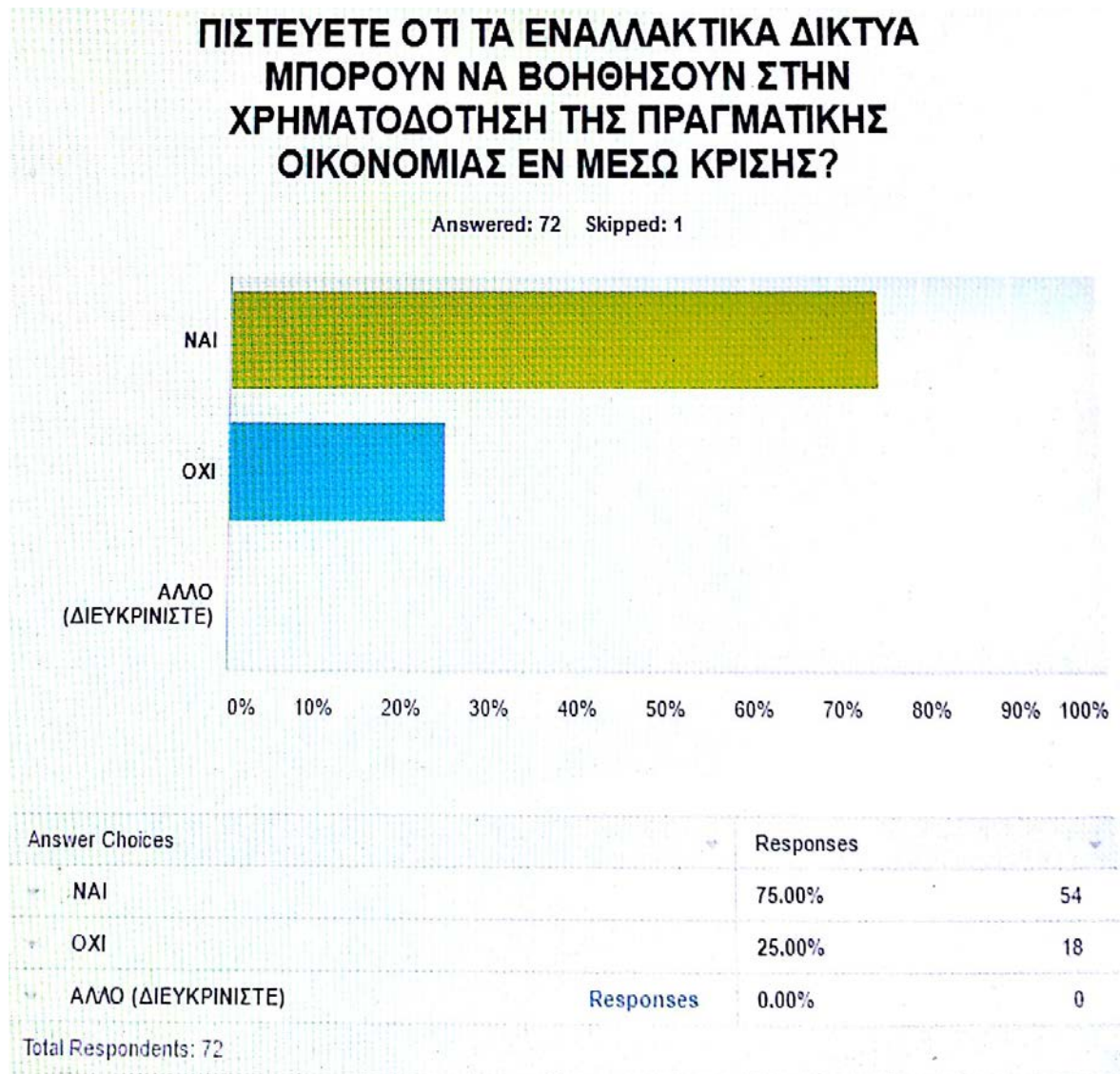

Στην 2^η ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων σχετικά με το ποιες μορφές εναλλακτικών δικτύων χρηματοδότησης γνωρίζουν, απάντησαν 67 συμμετέχοντες, ενώ το 49,25% απάντησε ότι γνωρίζει την μικροχρηματοδότηση (microfinance), το 53,73% απάντησε ότι γνωρίζει τις συνεργατικές τράπεζες, το 61,19% απάντησε ότι γνωρίζει την χρηματοδότηση από το πλήθος (crowd funding) και το 22,39% ότι γνωρίζει τον δανεισμό ομότιμων (peer to peer lending) ενώ υπήρξαν και 2 απαντήσεις με καμία και 6 συμμετέχοντες που δεν απάντησαν καθόλου.

Επίσης 2 συμμετέχοντες απάντησαν ότι γνωρίζουν ως εναλλακτική μορφή χρηματοδότησης τα α) venture capital, και β) start up funding.

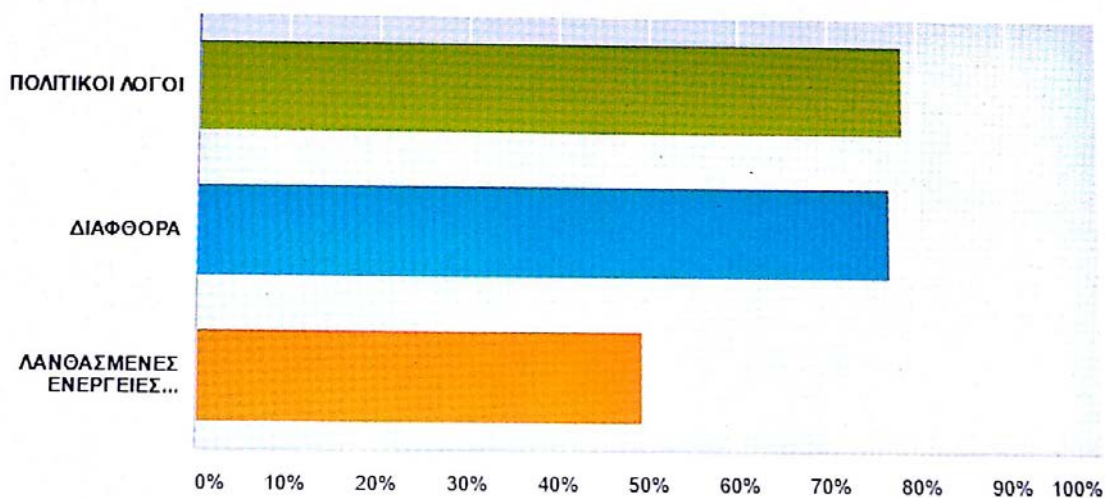
Στην 3^η κλειστή διπολική ερώτηση, σχετικά με το εάν πιστεύουν, ότι τα εναλλακτικά δίκτυα, μπορούν να βοηθήσουν στην χρηματοδότηση της πραγματικής οικονομίας εν μέσω κρίσης, απάντησαν 72 συμμετέχοντες ενώ δεν απάντησε 1. Το 75,00% απάντησε ναι και το 25,00% όχι.

Στην 4^η ερώτηση πολλαπλών απαντήσεων, για το ποιες πιστεύετε ότι είναι οι αιτίες της οικονομικής κρίσης, σε 69 απαντήσεις, το 78,26% απάντησε ότι είναι πολιτικοί λόγοι, το 76,81% διαφθορά, ενώ το 49,28% ότι είναι λανθασμένες ενέργειες του παραδοσιακού τραπεζικού συστήματος ενώ 4 συμμετέχοντες δεν απάντησαν στην συγκεκριμένη ερώτηση.

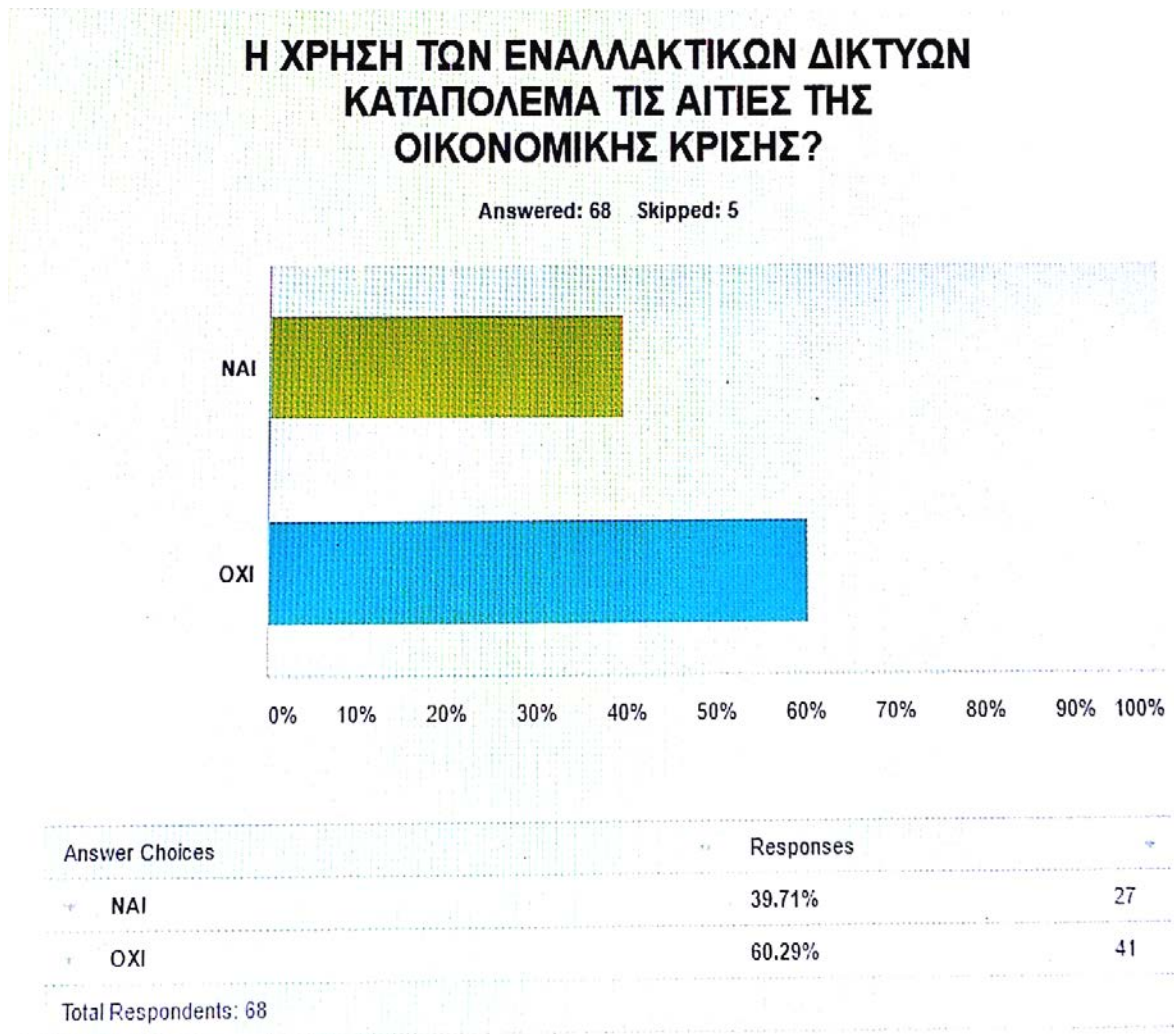
ΠΟΙΕΣ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ?

Answered: 69 Skipped: 4

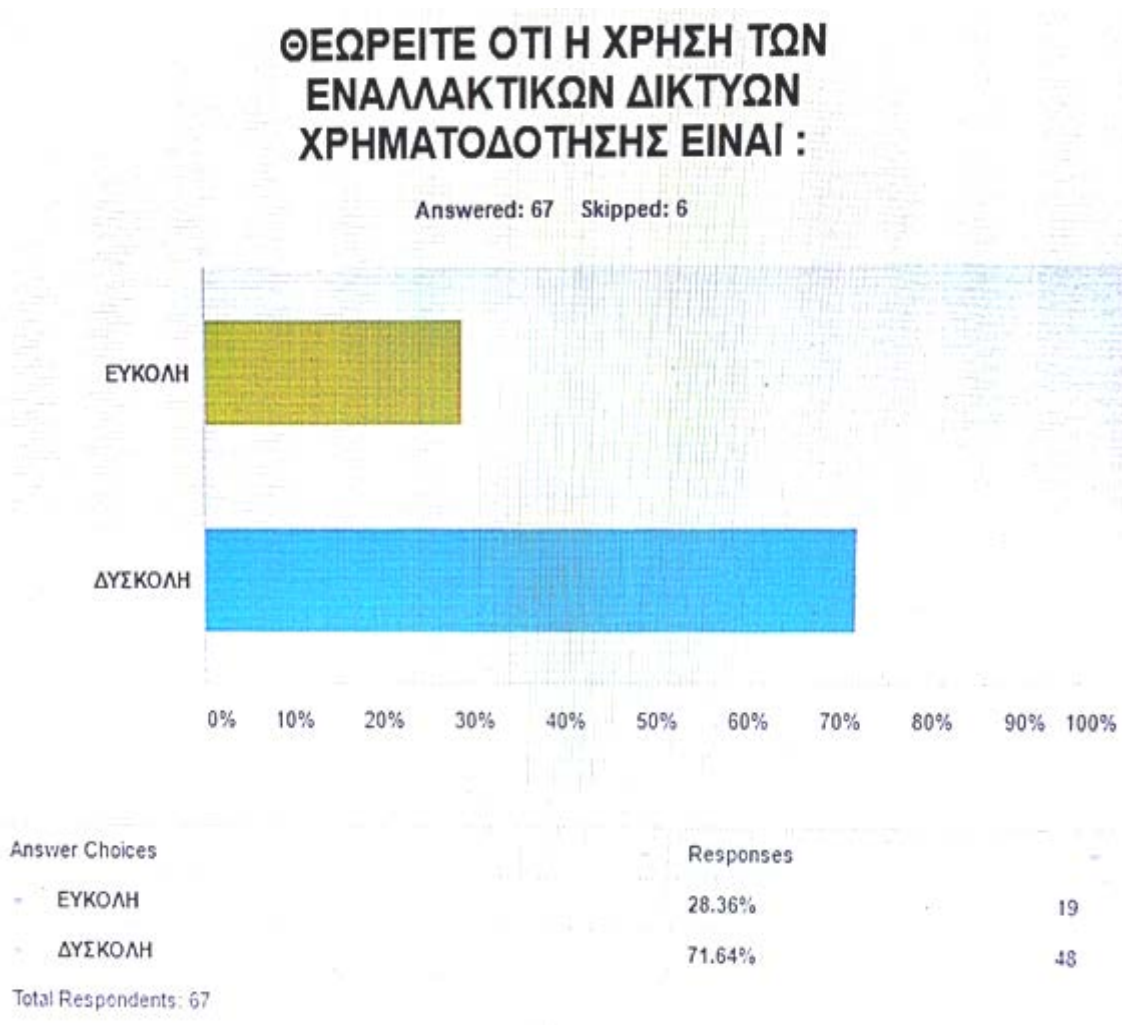

Answer Choices	Responses
ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ	78.26% 54
ΔΙΑΦΘΟΡΑ	76.81% 53
ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ	49.28% 34
Total Respondents: 69	

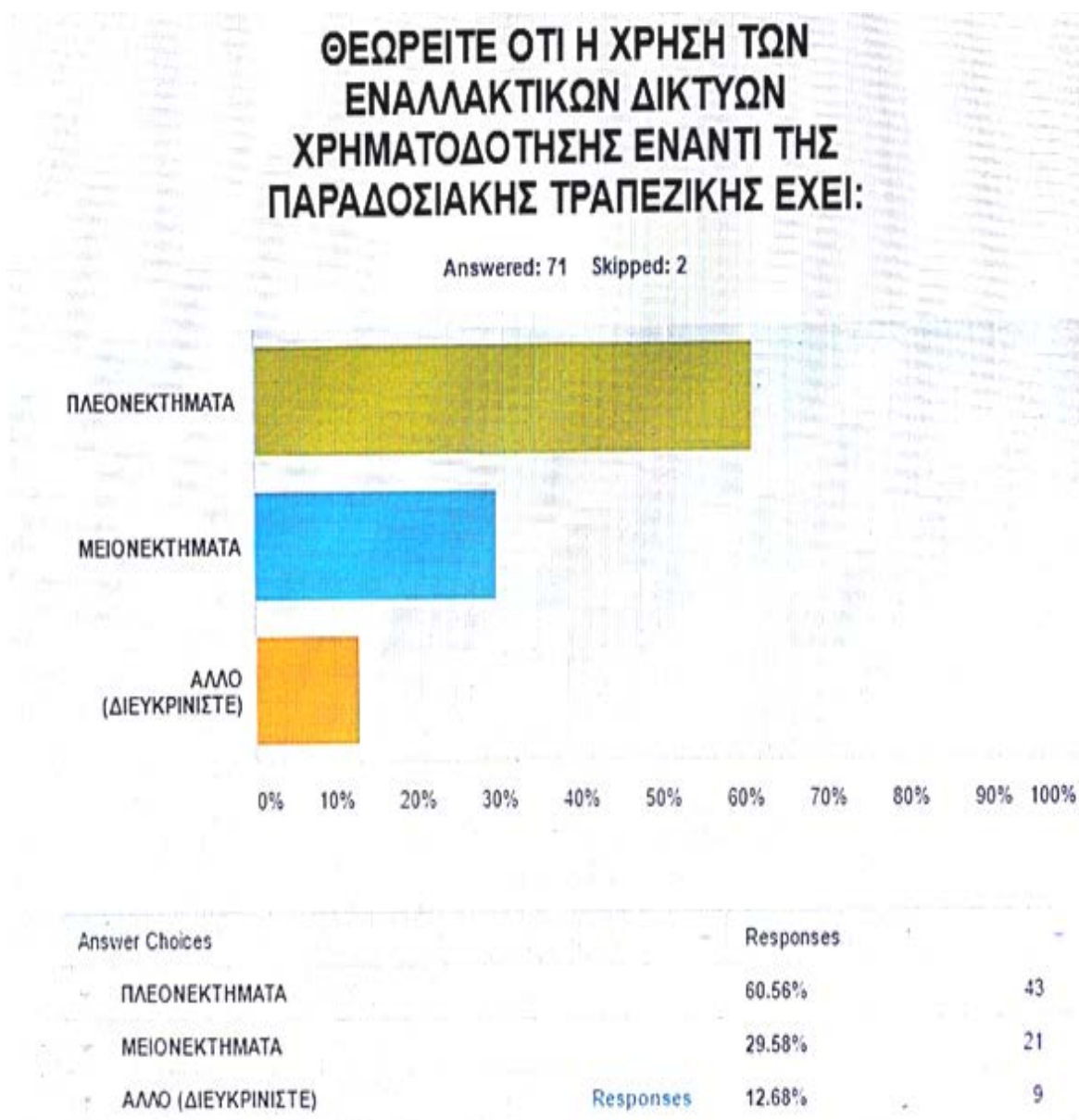
Στην 5^η κλειστή ερώτηση, σε σύνολο 68 απαντήσεων για το εάν η χρήση των εναλλακτικών δικτύων καταπολεμά τις αιτίες της κρίσης, το 60,29% απάντησε όχι και το 39,71% ναι ενώ υπήρχαν 5 συμμετέχοντες που δεν απάντησαν στην συγκεκριμένη ερώτηση.

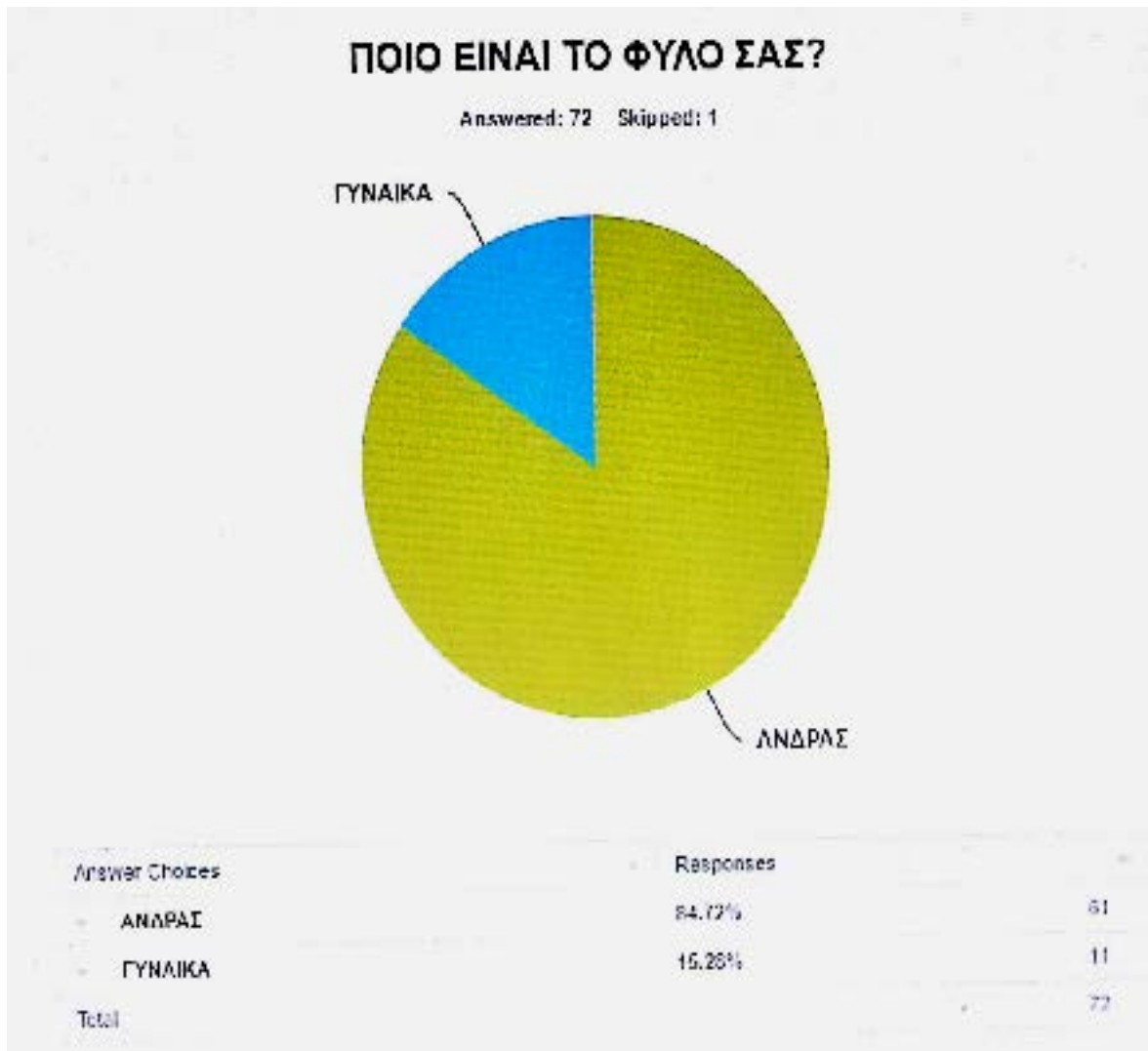
Στην 6^η κλειστή ερώτηση εάν θεωρούν ότι η χρήση των εναλλακτικών δικτύων είναι εύκολη, σε σύνολο 67 απαντήσεων το 28,36% απάντησε ναι, ενώ το 71,64% απάντησε όχι. Επίσης υπήρχαν 6 συμμετέχοντες που δεν απάντησαν στην συγκεκριμένη ερώτηση.

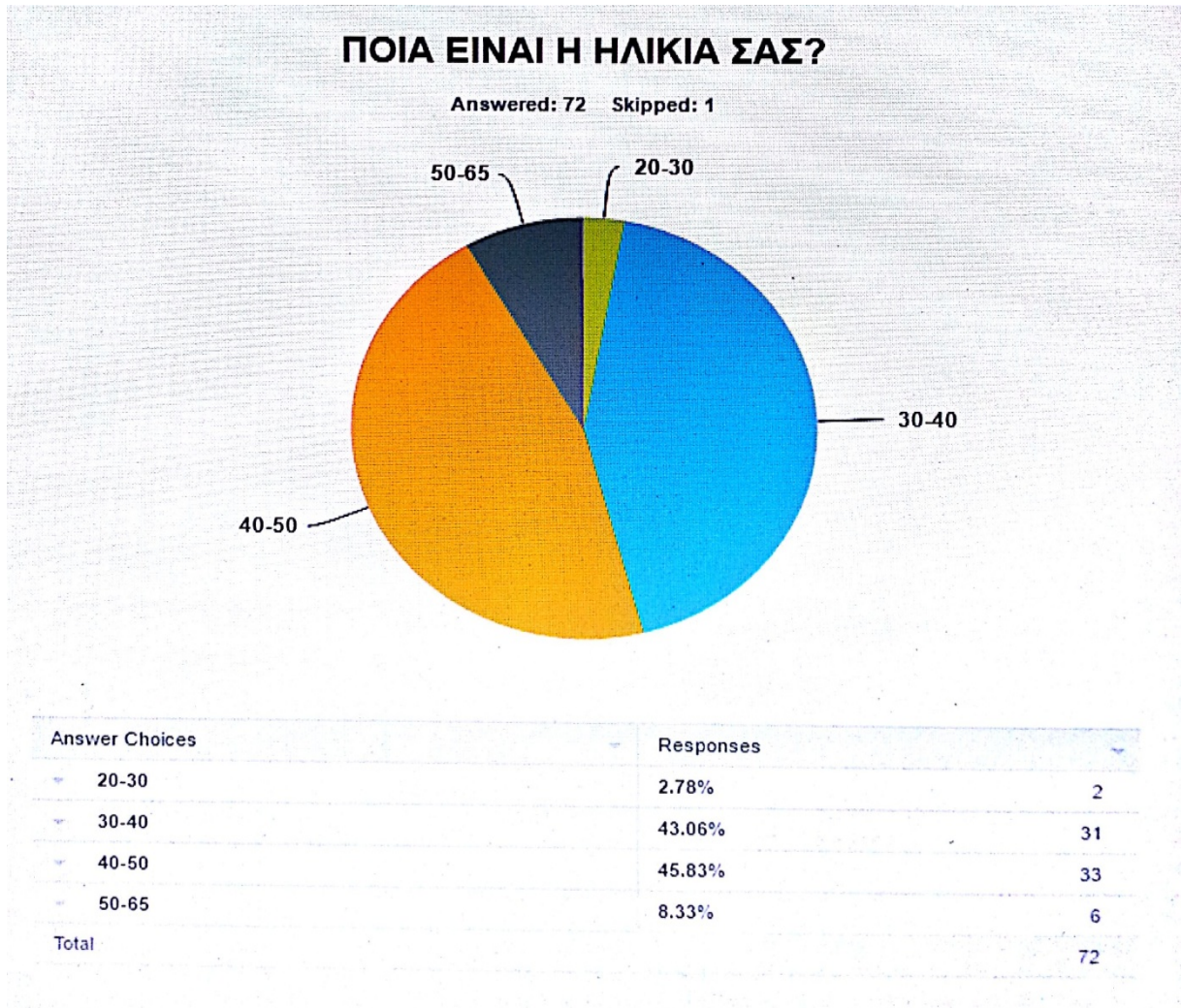
Στην 7^η πολλαπλών επιλογών ερώτηση, για το εάν θεωρούν, ότι η χρήση των εναλλακτικών δικτύων χρηματοδότησης, έναντι της παραδοσιακής τραπεζικής έχει πλεονεκτήματα, σε σύνολο 71 απαντήσεων το 60,56% απάντησε ναι, το 29,58% όχι ενώ 12,68% απάντησε άλλο. 2 συμμετέχοντες δεν απάντησαν στην συγκεκριμένη ερώτηση.

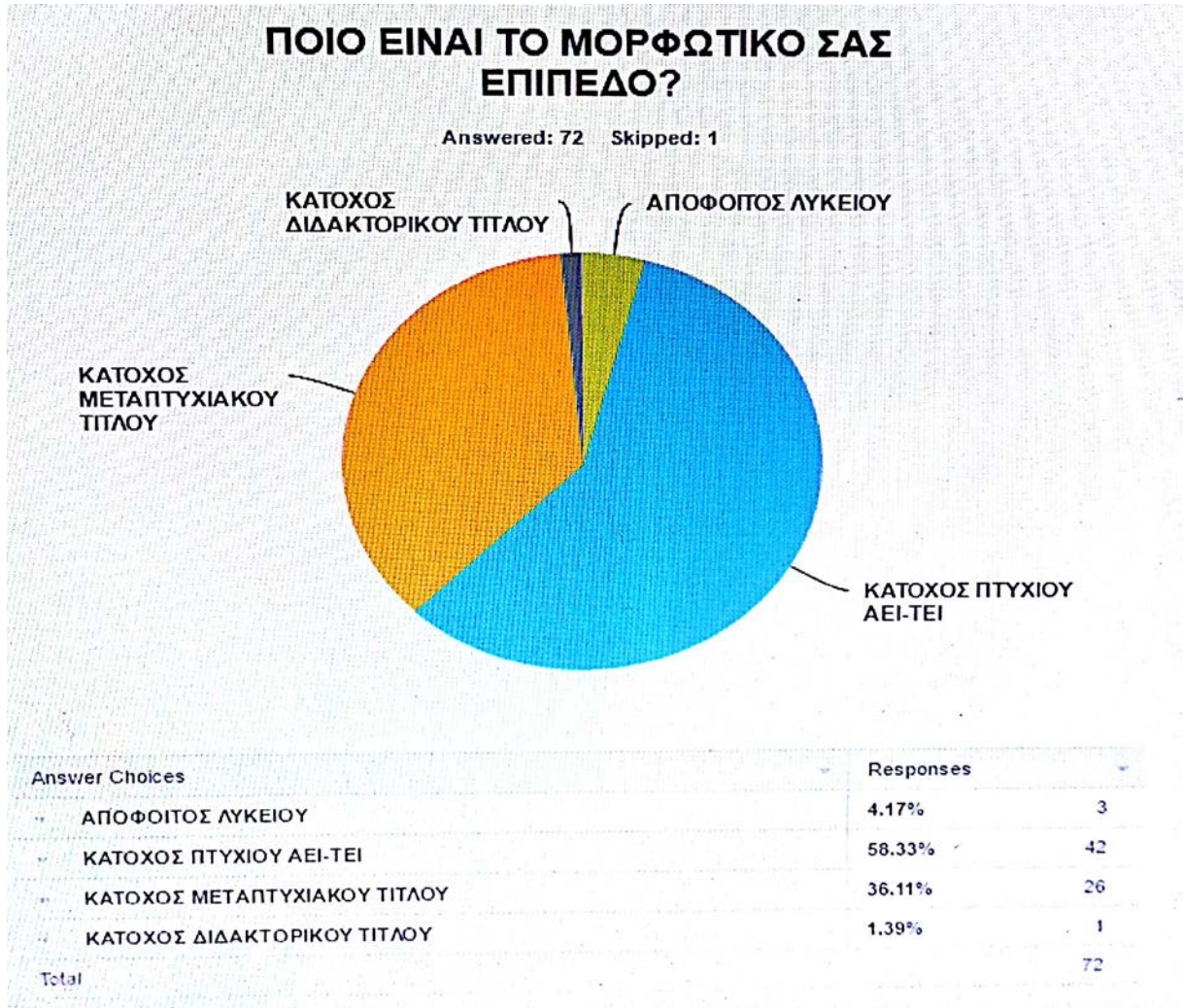
Να σημειωθεί ότι το 84,72% αυτών που απάντησαν είναι άνδρες και το 15,28% γυναίκες ενώ 1 συμμετέχων δεν απάντησε στην συγκεκριμένη ερώτηση.

Το 2,78% είναι μεταξύ 20-30 ετών , το 43,06% είναι μεταξύ 30-40 ετών, το 45,83% μεταξύ 40-50 ετών και το 8,33% μεταξύ 50-65 ετών ενώ 1 συμμετέχων δεν απάντησε στην συγκεκριμένη ερώτηση.

Όσον αφορά το μορφωτικό τους επίπεδο, σε ποσοστό 4,17% είναι απόφοιτοι λυκείου, το 58,33% είναι απόφοιτοι ΑΕΙ-ΤΕΙ, το 36,11% είναι κάτοχοι μεταπτυχιακού διπλώματος ενώ το 1,39% είναι κάτοχοι διδακτορικού διπλώματος ενώ 1 συμμετέχων δεν απάντησε στην συγκεκριμένη ερώτηση.

5.3 Διαπιστώσεις

Διαπιστώνουμε λοιπόν, από την επεξεργασία και την μελέτη των απαντήσεων των στελεχών του χρηματοοικονομικού τομέα, ότι οι περισσότεροι αναφέρουν ως κύριες αιτίες δημιουργίας της οικονομικής κρίσης, την διαφθορά και τους πολιτικούς και σε μικρότερο βαθμό, λάθη του παραδοσιακού τραπεζικού συστήματος, ενώ δεν πιστεύουν ότι τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης καταπολεμούν τις αιτίες της οικονομικής κρίσης. Επίσης δεν θεωρούν εύκολη την χρήση των εναλλακτικών δικτύων, γεγονός που οφείλεται είτε στην πλημμελή ενημέρωσή τους για αυτά, είτε στο γεγονός ότι δεν είναι ακόμα διαδεδομένα στην Ελλάδα.

Γνωρίζουν τον όρο εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης, ενώ είναι πεπεισμένοι ότι τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης, μπορούν να χρηματοδοτήσουν την πραγματική οικονομία μέσα στην οικονομική κρίση. Αυτό σημαίνει ότι η εξοικείωσή τους με αυτά, μπορεί να βοηθήσει στην δημιουργία και στελέχωση νέων εναλλακτικών πηγών χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, προκειμένου να υπάρξει επανεκκίνηση της οικονομίας στην Ελλάδα και παροχή επιπλέον ρευστότητας.

Το πιο γνωστό από τα εναλλακτικά δίκτυα στην Ελλάδα, είναι το crowd funding και οι συνεργατικές τράπεζες, ενώ την μικροχρηματοδότηση και το peer to peer lending, τα γνωρίζουν, λιγότεροι. Σίγουρα προκειμένου να δημιουργηθούν νέες εστίες χρηματοδότησης που έχουν ανάγκη οι μικρομεσαίες και οι νεοφυείς επιχειρήσεις, όπως οι πλατφόρμες peer to peer, πρέπει να γίνουν περισσότερο γνωστά αυτά τα εναλλακτικά δίκτυα για να μπορέσουν να βοηθήσουν ουσιαστικά.

Συμπεράσματα

Η παγκοσμιοποιημένη οικονομία, μαζί με την τεχνολογική και καινοτομική εξέλιξη των αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων χωρών, επέτρεψαν τις κοινωνίες, να μπουν σε μια νέα οικονομία, που λειτουργεί με γνώμονα την καινοτομία, αλλά και το χαμηλό εργατικό κόστος, προσπαθώντας να μεγιστοποιήσει την κερδοσκοπική αποτελεσματικότητα, μέσα από μεγάλες κλίμακες συσσώρευσης κεφαλαίου και αχαλίνωτη εκμετάλλευση των φυσικών και ανθρώπινων πόρων. Αυτό το οικονομικό μοντέλο ανάπτυξης, που συρρικνώνει το κοινωνικό κράτος πρόνοιας, φέρνει διεύρυνση των κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων, αύξηση της φτώχειας, της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

Στην Ελλάδα σήμερα, εξελίσσεται μια σοβαρή οικονομική κρίση, το μέγεθος της οποίας είναι τουλάχιστον όμοιο με την Μεγάλη Ύφεση του 1929 στην Αμερική. Μεταξύ 2007 και 2015 το ΑΕΠ μειώθηκε πάνω από 28%, ενώ το ποσοστό ανεργίας έφτασε το 24,6%. Μετά την παγκόσμια κρίση του 2007-2009, το επενδυτικό κλίμα μεταστράφηκε, από την επενδυτική υπεραισιοδοξία, στην αποστροφή κάθε έννοιας κινδύνου. Οι παγκόσμιες προοπτικές ανάπτυξης μειώθηκαν, ενώ οι αδυναμίες της περιφέρειας της Ευρωζώνης άρχισαν να διακρίνονται. Οι διεθνείς χρηματοδοτικές ροές προς την Ελλάδα μειώθηκαν, ως αποτέλεσμα της απροθυμίας των επενδυτών να χρηματοδοτήσουν την περιφέρεια της Ευρωζώνης, γεγονός που προξένησε σημαντικά προβλήματα στην χώρα, αφού το μεγάλο δημοσιονομικό έλλειμμα δεν έδωσε μεγάλο περιθώριο ελιγμών.

Η απώλεια πρόσβασης στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές έσπρωξε την χώρα σε δανεισμό από τους εταίρους μας στην Ε.Ε, προκειμένου να χρηματοδοτηθεί ο προϋπολογισμός μας, ενώ η ανάγκη δανεισμού της χώρας από την ΕΕ, το ΔΝΤ και την ΕΚΤ δεν ήρθε χωρίς υποχρεώσεις.

Οι μεγάλες εισροές κεφαλαίων τα προηγούμενα χρόνια, οδήγησαν στην οικονομική ανάπτυξη και σε αυξήσεις των μισθών και των τιμών. Η ενίσχυση της παραγωγικότητας που επιβαλλόταν να γίνει, δεν πραγματοποιήθηκε, με αποτέλεσμα την δυσχέρεια της αποπληρωμής του εξωτερικού χρέους και την απώλεια της ανταγωνιστικότητας. Το γεγονός αυτό, οφειλόταν στο ότι μεγάλο μέρος των δανειακών κεφαλαίων, οδηγήθηκε σε κατασκευές κατοικιών και κατανάλωση, πράξεις που δεν βοήθησαν τις εξαγωγικές δραστηριότητες. Η ευκολία δανεισμού της χώρας και των πολιτών της δημιούργησε ένα χαλαρότερο οικονομικό

και πολιτικό περιβάλλον, που μαζί με την αύξηση της διαφθοράς, αποθάρρυνε τις μεταρρυθμίσεις.

Η αναδιάρθρωση της οικονομικής δραστηριότητας, προς την παραγωγή εξαγωγίμων αγαθών και υπηρεσιών, απαιτεί ανάκτηση της ανταγωνιστικότητας, η οποία παλαιότερα γινόταν με την υποτίμηση του νομίσματος ενώ σήμερα, μετά την ένταξη στο ευρώ πρέπει να ανακτηθεί, μέσω της μείωσης των τιμών και των μισθών, ταυτόχρονα με την αύξηση της παραγωγικότητας.

Το γεγονός αυτό προκαλεί αλυσιδωτές αντιδράσεις και στην κοινωνική ζωή, έχοντας δραματικές επιπτώσεις στην ευημερία των ανθρώπων και ωθώντας μεγάλο μέρος τους στην φτώχεια. Οι ελληνικές επιχειρήσεις ανεξαρτήτως του τομέα δραστηριοποίησης τους, αντιμετωπίζουν μια πιστωτική ασφυξία εξαιτίας της μείωσης των δανειοδοτήσεων από το παραδοσιακό τραπεζικό σύστημα, βιώνοντας και αυτές την μείωση των δραστηριοτήτων τους ως αποτέλεσμα της οικονομικής ύφεσης. Οι ρυθμίσεις και οι αναδιαρθρώσεις του δανεισμού πιέζουν ακόμη περισσότερο τις επιχειρήσεις, δημιουργώντας ανάγκη για ρευστότητα.

Τα εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης της οικονομίας, είναι μια λύση στις πρωτόγνωρες συνθήκες έλλειψης ρευστότητας στην Ελληνική οικονομία, αφού προσφέρουν την δυνατότητα να χρηματοδοτήσουν τις επιχειρήσεις εκτός παραδοσιακού τραπεζικού συστήματος. Άλλωστε, μια οικονομία, η οποία μέσα σε πέντε χρόνια έχασε το 25% του πραγματικού της ΑΕΠ δυσκολεύεται να δημιουργήσει ενδογενώς τα εποπτικά κεφάλαια που χρειάζεται το τραπεζικό της σύστημα, αφού η κερδοφορία τους και άρα και τα εποπτικά τους κεφάλαια εξαρτώνται από την υγεία των δανειακών τους χαρτοφυλακίων που συνεχώς επιδεινώνεται. Ως αποτέλεσμα ο αυξημένος βαθμός αβεβαιότητας, απομακρύνει τους καταθέτες που αποτελούν την κυριότερη πηγή χρηματοδότησης της πραγματικής οικονομίας.

Έτσι, εφόσον δεν προβλέπεται η άμεση αποκατάσταση του παραδοσιακού τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα, κρίνεται επιτακτική η ανάγκη για στροφή σε εναλλακτικά δίκτυα χρηματοδότησης, αφού σε παρόμοιες συνθήκες σε άλλες χώρες, έχουν παράσχει την απαιτούμενη βοήθεια που χρειαζόταν η οικονομία για την επανεκκίνηση της. Ειδικά το crowd funding που είναι πολύ δημοφιλής μέθοδος χρηματοδότησης στην Αγγλία και τις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, και οι πλατφόρμες peer to peer μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά, τις

MME επιχειρήσεις που είναι η ραχοκοκαλιά της Ελληνικής οικονομίας, παρέχοντας πρόσβαση στην ψηφιακή οικονομία του μέλλοντος.

Βιβλιογραφικές Αναφορές - Διαδικτυακές Πηγές

A.Ordanini, L. Miceli, Marta Pizetti, A.Parasuraman. (2009). Retrieved 12 01, 2015, from <http://www.scribd.com/doc/59656556/Crowdfunding-Transforming-Customers-into-Investors-through-Innovative-Service-Platforms>

Askeland E.-The Scotsman. (2012). Retrieved 12 21, 2015, from www.scotsman.com/business/companies/financial/110m-non-traditional-funding-for-small-firms-1-2688398

Blender org. (2016). Retrieved 03 05, 2016, from <https://www.blender.org/features/projects>

Bradley C.et al. (2009). Retrieved 04 05, 2016, from https://www.fdic.gov/bank/analytical/quarterly/2009_vol3_1/AltFinServicesprimer.html

Briggs Jo-The Crowd funding Centre. (2014). Retrieved 01 03, 2016, from <http://thecrowdfundingcentre.tumblr.com/post/86307894930/the-state-of-the-crowdfunding-nation-landmark>

Business Funding. (2012, 12 10). Retrieved 12 20, 2015, from <http://www.businessfunding.co.uk/blog/rothschild-buys-peer-peer-lending/>

Crowdpolicy. (2016, 05 06). Retrieved 05 06, 2016, from <http://crowdpolicy.com/>

ECB. (2016). Retrieved 03 04, 2016, from <https://www.ecb.europa.eu/stats/money/surveys/sme/html/index.en.html>

EFSF. (2016). Retrieved 04 02, 2016, from <http://www.efsf.europa.eu/about/index.htm>

European Commission. (2016). Retrieved 04 03, 2016, from <http://ec.europa.eu/growth/smes/>

Financial Times. (2016, 03 31). *www.insider.gr*. Retrieved 04 25, 2016, from <http://www.insider.gr/eidiseis/financial-times/10191/oi-trapezes-agkaliazoyn-tin-psifiaki-tehnologia>

Grameen Bank. (2016). Retrieved 04 05, 2016, from http://grameen.com/index.php?option=com_content&task=view&id=33&Itemid=107

- Grameen Bank. (2016). Retrieved 04 03, 2016, from <http://www.grameen-info.org>
- Greek reporter. (2015). Retrieved 04 02, 2016, from <http://greece.greekreporter.com/2015/07/29/ecb-maintains-ela-to-greek-banks/>
- ICA. (2016). Retrieved 04 03, 2016, from www.ica.coop
- Kines M.T. (2016). Retrieved 02 03, 2016, from <http://marktapiokines.com/>
- Kiva org. (2016). Retrieved 04 04, 2016, from <https://www.kiva.org/>
- Lotz, M. (2013, 07 05). Retrieved 05 06, 2016, from <http://www.seguetech.com/blog/2013/07/05/waterfall-vs-agile-right-development-methodology>
- Mankiw-Taylor. (2011). *Αρχές Οικονομικής Θεωρίας με αναφορές στις Ευρωπαϊκές Οικονομίες*. Αθήνα: Gutenberg.
- McCallum, B. (2002). *Νομισματική Θεωρία και Πολιτική*. Αθήνα: Κριτική Αε.
- Preston Jack-Virgin. (2014). Retrieved 03 03, 2016, from <https://www.virgin.com/music/how-marillion-pioneered-crowdfunding-in-music>
- Prive T. - Forbes. (2012). Retrieved 04 04, 2016, from <http://www.forbes.com/sites/tanyaprive/2012/11/06/inside-the-jobs-act-equity-crowdfunding-2/#540a078e6163>
- Prive T. (2016). Retrieved 04 05, 2016, from <http://www.forbes.com/sites/chancebarnett/2015/06/09/trends-show-crowdfunding-to-surpass-vc-in-2016/#6b77d16d444b>
- Profile Software. (2016, 04 26). *profile software*. Retrieved 04 26, 2016, from <http://www.profilesw.com/el/>
- Read S.-The Independent. (2012). Retrieved 01 20, 2016, from www.independent.co.uk/money/spend-save/peer-to-peer-lenders-get-a-boost-from-regulation-8393637.html
- Singh K. (2007). Retrieved 04 06, 2016, from <https://agustinazubair.files.wordpress.com/2015/09/2-quantitative-social-research-methods-2007-kultar-singh.pdf>

- Tandem Bank. (2016, 05 06). Retrieved 05 06, 2016, from <https://tandem.co.uk/>
- Zopa 1. (2016). Retrieved 04 04, 2016, from <https://www.zopa.com/lending/returns-performance>
- Zopa 2. (2016). Retrieved 03 03, 2016, from <http://www.zopa.com/loans>
- Zopa 3. (2016). Retrieved 04 03, 2016, from <https://www.zopa.com/lending/risk-data>
- Zopa blog. (2015). Retrieved 04 01, 2016, from <http://blog.zopa.com/2015/12/31/zopas-2015-a-record-breaking-year>
- Αγγελίδης Π. (2015). Retrieved 04 05, 2016, from http://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/8606/Aggelidis_Pantaleimon.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Αλογοσκούφης Γ. (2012). *Η εξέλιξη του Διεθνούς Νομισματικού Συστήματος*. Retrieved 04 04, 2016, from <https://alogoskoufis.files.wordpress.com/2012/02/intmac-ch-2.pdf>
- Βιτωράτου Σ. (2004). Retrieved 04 05, 2016, from [http://statathens.aueb.gr/~jbn/courses/diplomatikes/biostats/Vitoratou\(2004\).pdf](http://statathens.aueb.gr/~jbn/courses/diplomatikes/biostats/Vitoratou(2004).pdf)
- Βλάχος Γ. (2015). Retrieved 04 02, 2016, from <http://www.ihu.edu.gr/index.php/events/item/776-debt-restructuring-survive-today-prepare-for-tomorrow.html>
- Δίκτυο Κοινωνικών Συνεταιριστικών Επιχειρήσεων. (2016). Retrieved 04 02, 2016, from <http://www.keko.gr/el/Pages/page2.aspx>
- Ελληνική Ένωση Τραπεζών. (2014, 12 31). *Ελληνική Ένωση Τραπεζών*. Retrieved 05 06, 2016, from http://www.hba.gr/4Statistika/UplPDFs/2014/diktio_trapezwn_proswpiko_2014.pdf
- Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία. (2016). *Ελληνική Οικονομία*. Retrieved 02 25, 2016, from <http://www.statistics.gr>
- Ένωση Ελληνικών Τραπεζών. (2015). Retrieved 04 03, 2016, from <http://www.hba.gr/Main/trapezikiargia15.asp>
- Ηρακλέους Α. (2006). Retrieved 04 05, 2016, from <http://www.diktio-kapa.dos.gr/keimena/coop0906.pdf>

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ. (2013). Retrieved 04 03, 2016, from <http://www.gsevee.gr/meletes-2/258-2013>

Κεντρική Τράπεζα Κύπρου. (2015). Retrieved 04 03, 2016, from http://www.centralbank.gov.cy/media/pdf_gr/Economic_Bulletin_Dec_2015_greek.pdf

Κρονίδης Μ. (2009). *Αλλαγές στο Πλαίσιο Εποπτίας του Τραπεζικού Συστήματος*. Retrieved 03 03, 2016, from <http://www.acb.com.cy/upload/20091209/1260364263-30165.pdf>

Παπανικολάου Γ. (2013). Retrieved 04 04, 2016, from <http://www.euro2day.gr/specials/topics/article/1166821/peer-to-peer-lending-o-neos-tropos-hrhmatothshs.html>

Ρεπούσης Σ. (2006). *Χρηματοοικονομική Διοίκηση και Διεθνής Τραπεζική*. Αθήνα: Σάκουλα Αε.

Σαρτζετάκης Ε. (χ.χ). *Εισαγωγή στην Μακροοικονομική Αποταμίευση Επένδυση και το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα*. Retrieved 01 08, 2016, from <http://users.uom.gr/~esartz/teaching/macro>

Σταυρουλάκης Κ. (2012). Retrieved 04 03, 2016, from <http://www.taxheaven.gr/acforum/index.php?showtopic=84781>

Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. (2013). Retrieved 04 02, 2016, from http://www.hfsf.gr/files/HFSF_activities_Jan_2013_Jun_2013_el.pdf

Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. (2016). Retrieved 04 02, 2016, from <http://www.hfsf.gr/el/index.htm>

ΤΕΙ Ηπείρου. (2005). Retrieved 04 04, 2016, from <http://hellas.teipir.gr/Thesis/Larisa/ampelakia/greek/ksyntrofia.htm>

Το Βήμα. (2010). Retrieved 04 03, 2016, from <http://www.tovima.gr/politics/article/?aid=373873>

Τράπεζα Ελλάδος . (2015). Retrieved 04 05, 2016, from http://www.bankofgreece.gr/BogDocumentPEE/%CE%A0%CE%95%CE%95%2047_9_2_2_015.pdf

Τράπεζα Ελλάδος. (2012). Retrieved 04 02, 2016, from <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/%CE%88%CE%BA%CE%B8%CE%B5%CF%83>

%CE%B7_%CE%B3%CE%B9%CE%B1_%CF%84%CE%B7%CE%BD_%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%B5%CF%86%CE%B1%CE%BB%CE%B1%CE%B9%CE%BF%CF%80%CE%BF%CE%AF%CE%B7%CF%83%CE%B7.pdf

Τράπεζα Ελλάδος. (2014). Retrieved 04 03, 2016, from <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/NomPol20142015.pdf>

Τράπεζα Ελλάδος. (2016). Retrieved 04 03, 2016, from <http://www.bankofgreece.gr/BogEkdoseis/%CE%86%CF%83%CE%BA%CE%B7%CF%83%CE%B7%20%CE%A0%CF%81%CE%BF%CF%83%CE%BF%CE%BC%CE%BF%CE%AF%CF%89%CF%83%CE%B7%CF%82%20%CE%91%CE%BA%CF%81%CE%B1%CE%AF%CF%89%CE%BD%20%CE%9A%CE%B1%CF%84%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%AC%CF%83%CE%B5%CE>

Υπουργείο Εργασίας Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας. (2013). Retrieved 04 03, 2016, from <http://www.keko.gr/el/Pages/page2.aspx>

Παράρτημα - Ερωτηματολόγιο

1. ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ ΤΟΝ ΟΡΟ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ;

- ΝΑΙ
 ΟΧΙ

2. ΠΟΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΓΝΩΡΙΖΕΤΕ;

- ΜΙΚΡΟΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ (MICROFINANCE)
 ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
 ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΑΠΟ ΤΟ ΠΛΗΘΟΣ (CROWD FUNDING)
 ΔΑΝΕΙΣΜΟΣ ΟΜΟΤΙΜΩΝ (PEER TO PEER LENDING)

ΑΛΛΗ (ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΕ)

3. ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΤΑ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΑ ΔΙΚΤΥΑ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΒΟΗΘΗΣΟΥΝ ΣΤΗΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΕΝ ΜΕΣΩ ΚΡΙΣΗΣ;

- ΝΑΙ
 ΟΧΙ

4. ΠΟΙΕΣ ΠΙΣΤΕΥΕΤΕ ΟΤΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ;

- ΠΟΛΙΤΙΚΟΙ ΛΟΓΟΙ
 ΔΙΑΦΘΟΡΑ
 ΛΑΝΘΑΣΜΕΝΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

ΑΛΛΟΙ (ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΕ)

5. Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΚΑΤΑΠΟΛΕΜΑ ΤΙΣ ΑΙΤΙΕΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ;

- ΝΑΙ
 ΟΧΙ

ΑΛΛΟ (ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΕ)

6.ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΙΝΑΙ:

ΕΥΚΟΛΗ

ΔΥΣΚΟΛΗ

ΑΛΛΟ (ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΕ)

7.ΘΕΩΡΕΙΤΕ ΟΤΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΩΝ ΔΙΚΤΥΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΕΝΑΝΤΙ ΤΗΣ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΧΕΙ :

ΠΛΕΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

ΜΕΙΟΝΕΚΤΗΜΑΤΑ

ΑΛΛΟ (ΔΙΕΥΚΡΙΝΙΣΤΕ)

8.ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΦΥΛΟ ΣΑΣ;

ΑΝΔΡΑΣ

ΓΥΝΑΙΚΑ

9.ΠΟΙΑ ΕΙΝΑΙ Η ΗΛΙΚΙΑ ΣΑΣ ;

20-30

30-40

40-50

50-65

10.ΠΟΙΟ ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΣΑΣ ΕΠΙΠΕΔΟ;

ΑΠΟΦΟΙΤΟΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΚΑΤΟΧΟΣ ΠΤΥΧΕΙΟΥ ΤΕΙ - ΑΕΙ

ΚΑΤΟΧΟΣ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ

ΚΑΤΟΧΟΣ ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΟΥ ΤΙΤΛΟΥ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΧΡΟΝΟ ΣΑΣ!